תלמוד ירושלמי · מפרשים · מראה הפנים על תלמוד ירושלמי · סדר נשים

מראה הפנים על תלמוד ירושלמי גיטין

רבי משה מרגלית

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מראה הפנים על תלמוד ירושלמי גיטין

רבי משה מרגלית

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מראה-הפנים-על-תלמוד-ירושלמי-גיטין/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ב 10
הלכה ג 11
הלכה ד 12
הלכה ה 14
פרק ב 15
הלכה א 15
הלכה ב 18
הלכה ג 19
הלכה ד 20
הלכה ו 25
פרק ג 25
הלכה א 25
הלכה ב 27
הלכה ג 29
הלכה ד 33
הלכה ה 33
הלכה ו 34
הלכה ז 34
הלכה ח 36
פרק ד 37
הלכה א 37
הלכה ב 40
הלכה ג 41
הלכה ד 42
הלכה ה 46
הלכה ו 46
הלכה ז 47
הלכה ח 47
הלכה ט 47
פרק ה 48
הלכה א 48
הלכה ב 50
הלכה ג 50
הלכה ד 52
הלכה ה 53
הלכה ו 55
הלכה ז 56
הלכה ט 56
הלכה י 57
פרק ו 57
הלכה א 57
הלכה ב 59
הלכה ג 61
הלכה ה 61
הלכה ו 61
הלכה ז 62
פרק ז 62
הלכה א 62
הלכה ב 64
הלכה ג 64
הלכה ד 65
הלכה ה 67
הלכה ו 68
הלכה ז 69
הלכה ח 69
פרק ח 69
הלכה א 69
הלכה ב 71
הלכה ג 71
הלכה ה 73

הלכה ז 73
הלכה ח 74
הלכה ט 74
הלכה י 76
פרק ט 77
הלכה א 77
הלכה ב 77
הלכה ג 78
הלכה ד 78
הלכה ו 78
הלכה ז 79
הלכה ח 82
הלכה י 83
הלכה יא 83

פרק א

הלכה א

המביא גט ממדינת הים. שנייא היא שאין בקיאין בדיקדוקי גיטין. משמע דבכל דיקדוקי גיטין אינם בקיאין כגון לשמה ונכתב ביום ופסול מחובר וכה"ג אבל מסוגית הבבלי משמע דבלשמה לחודה הוא דאין בקיאין כדכתבו התוס' דף ב' ד"ה לפי שאין בקיאין לשמה וע"ש ומשום הכי נמי מפרשי התם דאין צריך שיעיד השליח שנכתב לשמה דסתמא לשמה קא מסהיד ובכלל בפני נכתב הוא אבל לשיטתא דהכא ע"כ צריך לומר כפי' רש"י דשיילינן ליה אם נכתב לשמה ואומר לשמה דהא כל הני דיקדוקי גיטין לאו בכלל בפני נכתב סתמא הן ועד שיעיד בפירוש לכולן כדקאמר הכא לקמן עד שיאמר ביום עד שיאמר לשמה:

א"ר יוחנן קל היקלו עליה שלא תהא יושבת עגונה. אין לפרש דר' יוחנן על דברי ריב"ל קאי ומוסיף טעם על דלא מצרכו ליה תרי כדקאמר בבבלי נמי לטעמא דרבה דאמר לפי שאין בקיאין לשמה משום עיגונא אקילו בה רבנן וסגי בחד דהתם פריך עלה האי קולא חומרא היא דאי מצרכת לה תרי לרי אתי בעל ומערער כו' כדמשני התם אבל הכא דפריך והיינו קל כו' על מעיקרא דהצריכו לומר בפ"נ ובפ"נ פריך וע"כ דריב"ל ור' יוחנן פליגי בפלוגתא דרבה ורבא ריב"ל ס"ל כרבה דטעמא לפי שאין בקיאין ור' יוחנן כרבא משום שאין העדים מצויין לקיימו כדפרישית בפנים והכי איתא בבבלי דף ה' בהדיא פלוגתא דריב"ל ור' יוחנן ואי קשיא דא"כ לר' יוחנן שנים שהביאו את הגט אינן צריכין לומר בפ"נ ובפ"נ כדקאמר בבבלי דנ"מ בין רבה לרבא דאייתו בי תרי ולרבא לא צריך ואמאי קאמר הכא רבי יוחנן לקמן דשנים שהביאו את הגט צריך תריץ דהתם לאו טעמא משום קיום הוא אלא כדי שלא לחלוף בגיטין בח"ל ועיין לקמן ד"ה רבי יוסי בן יוסי:

הוא ערער שאין בו ממש הוא ערער שיש בו ממש. כלומר שהבעל טוען בעצמו בערעור *שיש* בו ממש בדבריו ולפיכך לאו כלום הוא אבל אם הבעל הביא עדים שמזויף הוא ודאי לא מהני עדות השליח דלא האמינו חכמים לשליח כבי תרי אלא לגבי הבעל ואם יש שנים אחרים המערערין אפי' קיום בחותמיו לא מהני דהוי כתרי ותרי והאשה בחזקת א"א קיימא כדאמר בבבלי דף ט' מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני וכן פסק הרמב"ם ז"ל פ"ז מהלכות גירושין הל' ט' בעל שהביא ראיה ברורה שגט זה שנאמר בו בפ"נ ובפ"נ מזויף הוא ה"ז בטל שלא האמינו דבריו של אחד שאמר בפ"נ ובפ"נ אלא לדחות ערעור הבעל שאין עמו ראיה אבל במקום עדים שמכחישין אותו לא מהני ועיין לקמן הלכה ג' ד"ה מי ערער:

וייבא כהדא כתב על נכסיו לשני בני אדם כאחת. משמע מסוגיא דהכא דמדמי הך דינא להאי פלוגתא דר' יוחנן ור"ל ולר' יוחנן דקאמר מאחר שהן פסולין לזה פסולין לזה ה"נ בעבד מתוך שלא קנה הנכסים שהרי לא נתקיים בחותמיו עצמו נמי לא קנה ור"ל דס"ל כשרין לזה ופסולין לזה ס"ל נמי דנכסים לא קנה אבל הוא עצמו קנה ובבבלי דף ח' גבי פלוגתא דאביי ורבא בהא בעבד שהביא גיטו וכתוב בו כל נכסיי קנויין לך דקאמר רבא עצמו קנה נכסים לא קנה כדמסיק התם דס"ל לרבא פלגינן דיבורא וכן פסק הרי"ף בפרקין דהלכתא כוותיה דרבא לגבי אביי וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' עבדים והקשה הרשב"א ז"ל דא"כ אמאי פסקו בההיא כר' יוחנן דמאחר שהן פסולין לזה פסולין לזה כדפסק הרמב"ם ז"ל בסוף פי"ד מהל' עדות וכמ"ש מזה לעיל בפ' אלמנה והא מהכא משמע דהא בהא תליא וכיון דקי"ל פלגינן דיבורא (והיינו בתרי גופי כדמסיק בפ' יש נוחלין דף קל"ד דבחד גופא לא פלגינן דיבורא ובתרי גופי פלגינן והכא נמי עבד ונכסי' תרי גופי נינהו כ"כ הר"ן ז"ל) א"כ נמי בההיא דהכותב כל נכסיו לשני בני אדם כוותי' דר"ל הוה לן למימר דכשרין לזה ופסולין לזה (וכן דעת רבינו אפרים מביאו הר"ן בפרק קמא דמכות וכן דעת רבינו האי גאון בתשובה ומביאו הטור ח"מ סי' נ"א) ותירץ שם בשם הרמב"ן ז"ל דהא דאמרינן הכא דאתייא כההיא דאתפלגון כו' לאו למימרא דהא בהא תליין פלוגתייהו אלא דה"ק מפלוגתייהו שמעינן להא דלר"ל דס"ל בההיא כשרים לזה ופסולין לזה ולא אמרינן עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה מכ"ש דס"ל הכא דמתנה שבטלה מקצתה לא בטלה כולה ולר' יוחנן דאמר התם מאחר שפסולין לזה פסולין לזה אפשר נמי דמודה הכא דעצמו קנה אע"פ שנכסי' לא קנה דפלגינן דיבורא ואיתא להא ואיתא להא עכ"ל הרשב"א. וצריך לפרש טעמא לר' יוחנן משום דס"ל בכותב כל נכסיו ביחד לשני בני אדם לאו כתרי גופי נינהו מכיון דהנכסים אינן מחולקין כעדות אחת היא ולא פלגינן דיבורא אבל בכותב נכסיו לעבדו אע"ג דלכאורה טפי מסתברא לומר דכגוף אחד הוא מ"מ הואיל והנכסים דבר אחד והעבד דבר אחר כתרי גופו חשבינן להו וכן נראה מדעת הרב בעל העיטור ז"ל הביאו הרשב"א שם אבל דעת הרא"ש ז"ל בסוף פ"ק דמכות דהא דקאמר הכא וייבא כהדא כו' היינו דתלייא בפלוגתייהו כדפרישית בפנים וכתב שם בשם רבינו יואל דרבא פליג אהאי תלמודא דמדמי להו אהדדי אלא דמודה ר' יוחנן בכותב כל נכסיו לעבדו דעצמו קנה נכסים לא קנה וטעמא דהתם גבי כותב נכסיו לשני בני אדם ביחד אמרינן מאחר שהן פסולין לזה פסולין לזה משום דאתי לאחלופי בשטרות דעלמא שלא אמרו קרוב כשר להעיד אבל בגט שיחרור לא חיישינן לאחלופי הואיל וצריך לומר בפ"נ ובפ"נ עכ"ל ואם דלענין האי דינא ליכא נ"מ בין פירוש

הרמב"ן לפי' רבינו יואל דהא לב' הפירושים קי"ל כרבא בהא דעצמו קנה נכסים לא קנה וכן בההיא קי"ל כר' יותנן דהכא דמאחר שהן פסולין לזה פסולין לזה וכמוסכם מרוב הפוסקים מ"מ נפקא לן מיהת בהא בדבר אחד לשני בני אדם. אם כתרי גופי הוי ופלגינן דיבורא או לא דלדעת הרמב"ן אע"ג דשני בני אדם הן כחד גופא חשיב להו הואיל והדבר א' כמבואר אבל לדעת רבינו יואל דלא פסיל בכותב כל נכסיו לשני בני אדם והן קרובין לזה וכשירין לזה אלא משום גזירה דאתי לאחלופי אבל בעלמא בכה"ג כתדי גופי מחשבינן להו ופלגינן דיבורא:

עד שיאמר בפני נכתב ביום כו'. עיין לעיל שכתבתי דאין שיטת ש"ס הבבלי כן:

מתנית' מסייע לר' יוחנן כל הגיטין כו'. בבבלי דף י"א גרסינן בעא מיניה ר"ל מרבי יוחנן עדים החתומים על הגט ושמותן כשמות העכו"ם מהו א"ל לא בא לידינו אלא ליקוס ולוס והכשרנו ודוקא לוקוס ולוס דלא שכיחי ישראל דמסקי בשמהתייהו אבל שמהתא אחרינא דשכיחי ישראל דמסקי בשמהתייהו לא איתיביה גיטין הבאין ממדינת הים ועדים חתומים עליהן אע"פ ששמותיהן. כשמות עכו"ם כשירין מפני שרוב ישראל שבח"ל שמותיהן כשמות העכו"ם התם כדקתני טעמא מפני שרוב ישראל שבח"ל שמותיהן כשמות העכו"ם ואיכא דאמרי כי מתניתא בעא מיניה ופשיט ליה ממתניתא ולפי פירוש רש"י ז"ל הבעיא היא בא"י אם להכשירו ע"י עדי מסירה וקא"ל ר' יוחנן לא בא לידינו אלא לוקוס ולוס כלומר דדוקא בשמות מובהקין כאילו מכשרינן ע"י עדי מסורה משום דלא אתי למיסמך עלייהו. אבל בשמות שאין מובהקין אפי' ע"י עדי מסירה פסול משום דחיישינן דילמא אתי למיסמך עלייהו לחודייהו בלא עדי מסירה והקשה לו ר"ל מהברייתא דקתני סתמא אע"פ ששמותיהן כשם עכו"ם כשירין ומשמע אפי' בשמות שאין מובהקין ואפי' בלא עדי מסירה והשיב לו דדוקא בח"ל קאמר אבל בא"י דאין רוב שמותיהן כשם עכו"ם הילכך מספקינן דילמא עכו"ם נינהו ופסולין אפי' בעדי מסירה כרבנן דמתני' דלקמן הלכה ד' ע"כ לשיטת רש"י ז"ל. ומשמע מפירושו דהך מילתא כרבנן אתיא ור' יוחנן דהכשיר בשמות מובהקין בעדי מסירה אפי' לרבנן קאמר וכבר תמה הרשב"א ז"ל בחידושיו דהא לעיל אמרי' דר"ש הוא דמכשיר בשמות מובהקין אבל לרבנן אפילו בשמות מובהקין פסול גזירה אטו שאינן מובהקין אי נמי דגזרינן בשמות מובהקין גופייהו דילמא אתי למיסמך עלייהו בלא עדי מסירה והיכי אכשר ר' יוחנן בלוקוס ולוס משום דשמות מובהקין הך וע"ש שתירץ בדוחק משום דבכה"ג שהגט בא לפנינו ומספקא לן דילמא ישראלים נינהו כיון דשמות מובהקין הן דאיכא למימר דרובא לא סמכי עלייהו משום מיעוטא דאתי למיסמך עלייהו בכי הא דאיכא למימר נמי

דילמא ישראלים נינהו כולי האי לא גזרינן ועיין במהרש"א שכתב ליישב פרש"י וחילק בין העכו"ם כאן ובין שאינם כאן דבכי הא אפי' רבנן מכשרי בשמות מובהקין משום דהוי כעין גזירה לגזירה שמות מובהקין משום שאין מובהקין ואין מובהקין גופא אם אין העכו"ם כאן דליכא למיחש למיסמך עלייהו אטו העכו"ם כאן והביא ראיה מדברי התוס' לעיל ד"ה לא נחלקו שכתבו שם קרוב לזה לרשב"ג וע"ש ואינו מוכרח כ"כ דהתוס' כתבו שם אע"פ דהוי כעין גזירה לגזירה מ"מ מיסתבר למקשה כיון דחיישינן כולי האי להא נמי הוי לן למיחש וכלומר דהא בלאו הכי ע"כ גזירה לגזירה איכא דגזרינן שמות מובהקין בעדי מסיר' אטו שאינן מובהקין ושאין מובהקין גופא גזרינן דילמא אתי למיסמך עלייהו בלא עדי מסירה וכן נראה מפירש"י שם ד"ה אבל במקום שישראל חותמין וע"ש הרי דבמקום דבלאו הכי חיישינן כולי האי להא נמי חיישינן והתרצן שם נמי אית ליה האי סברא שהרי לא דחה אלא מטעמא שמא בשמא מיחלף אתרא באתרא לא מיחלף וע"ש וצ"ע לפירש"י ז"ל והתוס' שם פירשו לר"י בשיטה אחרת דכולה הך מילתא לר"ש אתיא ור' יוחנן לא הכשיר אלא בלוקוס ולוס דשמות מובהקין הן וכר"ש וכן היא שיטת הראב"ד הביאו הרא"ש ולכל הני פירושים הסוגיא בעדי מסירה מיתפר' אבל הרשב"ם ז"ל פירשה בענין אחר מביאו הרשב"א והרא"ש וז"ל בעא מיניה ר"ל כו' שמיעה זו יותר מארבעה לשונות ראיתי בה וכולן שיבוש דלא אתי ר' יוחנן ור"ל לקבוע הלכה כר"ש דמתני' ואין אדם יכול להעמידן ברם כך ראיתי לפרשה ושיטת רבינו חננאל כמוני בעא מיניה ר"ל מר"י עדים החתומים על הגט ושניותיהן כשמות העכו"ם מהו מי חיישינן שמא עכו"ם הם והשליח או הבעל לא דקדקו יפה והיו סבורין שישראל הם וטעו או שידעו שעכו"ם הן והחתימום במתכוין וטעו בין גט לשאר שטרות שחותמיהן עכו"ם שהן כשרין מי אזלינן בתר רוב שמות כאלו שהן עכו"ם ופסולין להאי גט כרבנן דמתני' דקי"ל כוותייהו או דילמא זיל בתר רוב גיטי ישראל דלא שכיחי להחתים עליהן עכו"ם ותלינן להו בישראל וכשר א"ל לא בא בידינו אלא גט שהיו חתומין עליו לוקוס ולוס והכשרנוהו דכיון דלא שכיחי ישראל בשמות הללו ודאי לא טעה השליח או הבעל להחתים אנשים כאלה שדומין בשמותם לעכו"ם עד שחקר ופשפש אחריהן ונודע לו שישראל הם והחתימום אבל שמהתא אחריני שדומין קצת לשמות ישראל שיכולין מכתיבי הגט לטעות בהן ולומר שישראל הם משום דשכיחי ישראל אחד מאלף דמסקי בשמהתייהו לא נכשירנו דחיישינן שמא טעו והחתימום בתורת ישראל עכ"ל והשתא לפי שיטת הרשב"ם סוגיא דהכא וסוגיא דהבבלי בחדא שיטתא קיימי ולא צריך לאוקמי בעדי מסירה אלא דעיקר הבעיא היא אם חוששין שמא טעו מכתיבי הגט וחתמו לעכו"ם בתורת ישראל ופסול אי

נמי דצריך השליח שיכירן בשעת חתימתן ולהעיד בפנינו כדקאמר הכא והשיב לו בודאי צריך דאי לאו הכי פסול שהרי אנו רואין עכו"ם פסולין חתומים עליו וכלומר דחיישינן שמא עכו"ם הן ולא דקדקו יפה לחקור אחריהן כי אם דוקא בשמות מובהקין לא חיישינן דודאי ישראל הם והביא ראיה מהברייתא דדוקא בח"ל מכשרינן מפני שרובן כשמות העכו"ם והילכך לא חיישינן שמא עכו"ם הן אבל בא"י חיישינן כיון דליכא אלא א' מאלף דמסקי בשמהתייהו חיישינן שמא טעו להחתים לעכו"ם בתורת ישראל וכלישנא קמא דהבבלי דהבעיא היא בא"י ופשיט ליה התם כדקתני טעמא כו'. ויצא לנו עוד מזה שכתבנו דלשיטת הר"י והראב"ד דמפרשי הסוגיא אליבא דר"ש ע"כ דס"ל לר"ש להכשיר בשמות מובהקין בעדי מסירה אפי' בהדיוט דהרי הבעיא דר"ל לאו בערכאות מיירי והשיב לו ר"י דבשמות מובהקין כלוקוס ולוס כשר והיינו כפי האוקימתא בתרא דקאמר התם לעיל ואב"א סיפא אתאן לגיטי ממון וע"ש אבל לשיטת הרשב"ם דמילתא דר"י ור"ל אליבא דרבנן דמתני' מיתוקמא ובשמות מובהקין לעולם פסול ואפי' בעדי מסירה כי אם דוקא בגט שבא לפנינו ורואין אנו שמות מובהקין של עכו"ם חתומין בו כשר דודאי ישראלים הם דלא עבידי למיטעי בכה"ג וכך הוא מסקנת הפוסקים ועיין בטור סי' ק"ל ולר"ש דוקא בערכאות ובשמות מובהקין הוא דכשר אבל לא בהדיוט וכן מוכח מדלקמן הלכה ד' ועיין שם בד"ה הוי צורכא:

דרבי יוחנן ייבא מן דרשב"א. עיין לקמן פ' הזורק מ"ש שם מזה בס"ד:

מה דאמר ריב"ל לשעבר אבל בתחלה אוף ריב"ל מודה. ולהאי שינויא אין חילוק בין בראשונה לעכשיו שחבירים מצויים בת"ל דלכתחילה צריך והכי קאמר בבבלי דף ה' לרבה דס"ל כריב"ל דטעמא משום שאין בקיאין ואפי' לאחר שלמדו צריך באחד שהביא גזירה שמא יחזור הדבר לקילקולו אבל בשנים א"צ כדר' בא בשם רב לקמי' דתרי דמייתו גיטא מילתא דלא שכיחא היא ולא גזרו ביה רבנן:

רבי יוסי בן יוסי בשם ר' יוחנן צריך. והיינו כדאמר רב שמואל בשם ר' יוחנן בבבלי דף ט"ז אע"ג דר"י ס"ל לעיל מטעמא דאין עדים מצויין לקיימו ולדידיה בשנים ודאי לא צריך ואפילו לריב"ל נמי לא כדלעיל דאיכא למימר טעמיה דר' יוחנן הכא כדי שלא לחלוק בגיטין בח"ל כדאמר לעיל לריב"ל אבל בבבלי שם מסיק לר' יותנן דאמר שנים שהביאו אינו צריך שיאמרו בפני נכתב ובפני נחתם:

מפני שכתבו בארץ וחתמו בח"ל. דמקום החתימה היא העיקר וכן היא בתוספתא פ"ב כתבו בארץ וחתמו בח"ל צריך שיאמר בפ"נ ובפ"נ כתבו בח"ל וחתמו בא"י א"צ שיאמר בפ"נ ובפ"נ וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ז מגירושין הלכה י"א:

נעשית כמי שהיתה ידה ארוכה. והיינו כר' הושעיא בבבלי פ' הזורק דף ע"ז דאמר אפילו היא בטבריא וחצרה בצפורי מגורשת דס"ל דלא בעינן אלא חצרה המשתמר' לדעתה והרי"ף והרמב"ם ז"ל פסקו כעולא דהתם דבעינן עומדת בצד ביתה ובצד חצירה והרשב"א ז"ל כתב דאפשר הא דרבי חנינא דהכא אפי' כדעולא אתייא ושאני הכא שכבר נתן גיטה בחצרה מדעתה לא גרע משליחות וכיון שהיא רוצה בגירושיה ומרצונה נתנו בחצירה זכות הוא לה וזכין לאדם שלא בפניו ועיין לקמן ריש פרק הזורק:

ונתן בידה עד שיהא כולו בידה. ובבבלי דף ע"ח אמר רב חסדא גט בידה ומשיחה בידו אם יכול לנתקה ולהביאה אצלו אינה מגורשת ואם לאו מגורשת מ"ט בעינן כריתות וליכא ונראה דנ"מ בין הך דרשא לדרשא דהכא במה דפליגי ר"י ור"ת בתוס' שם דלדעת ר"י כיון שנתנו הבעל לידה וקפצה ידה מרצון הבעל עד שאין הבעל יכול לנתקו ולהביאו אצלו אע"פ שאם לא קפצה ידה היה הבעל יכול להביא אצלו מתמת המשיתה שבידו ה"ז מגורשת דכבר קרינן ביה כריתות כיון שקפצה ידה מרצון הבעל ואין עכשיו יכול לנתקו אבל לדעת ר"ת אפי' קפצה האשה ידה ביותר ומחמת זה אינו יכול להביאו אצלו אינה מגורשת דאין זו נתינה אלא כעין גזילה כ"כ הרשב"א ז"ל בשמו וטעמא דונתן בידה כתיב ועיין בתו' שם:

ותני כן המביא גט מן הספינה כמביא מח"ל. משמע מהכא אפי' בנהרות א"י וכדמחלק אביי בבבלי דף ז' לר' יהודה בין ספינה גוששת לשאינה גוששת והתם מסיק לה דבנהרות א"י כ"ע לא פליגי דכא"י היא לענין גיטין ופלוגתא דר' יהודה ורבנן מוקי לה בעלמא דפליגי לענין תחומי א"י וכן הוא דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ז מגירושין:

הלכה ב

ושמואל אמר אפי' משכון לשכון'. התוס' כתבו שם ד"ה בבל דלא פליגי אלא ממדינה למדינה בבבל אבל באותה מדינה מודה שמואל דא"צ וכן נראה לפרש הכא כדפרישית בפנים דמה דקאמר התם רב ששת מצריך משכונה לשכונה משום טעמא דבשוקייהו טרידי ואין מכירין החתימות אפי' באותה העיר אבל לטעמא דבגרסייהו טרידי לא שייכא אלא ממקום למקום וכן נראה מדברי הרשב"א ז"ל. וכתבו התוס' שם ד"ה שאני בני מחוזא דניידי מכאן פוסק ר"ת דהשתא בזמן הזה צריך לומר בכל מקום בפני נכתב אע"ג דקי"ל כרבא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו ולא משום לשמה מכל מקום צריך דהשתא בכל מקומות ניידי כבני מחוזא ע"כ ומשמע אפי' בא"י קאמר וכן נראה מדברי הטור סימן קמ"ב והב"י כתב בזה בש"ע שם ריש הסימן מדעת עצמו ונראה לי דהאידנא אפי' בא"י צריך לומר בפ"נ ובפ"נ:

הוי לא שניא היא ערר משנשאת הוא ערר עד שלא נשאת ונישאת. משמע לכאורה דדוקא בשנשא' אבל להנשא לכתחילה משבא וערער לא ולעיל קאמר ערר בטל משמע בטל לגמרי אפי' לכתחילה וצ"ל דונישאת לאו דוקא הוא ואפילו לכתחילה מתירין לה להנשא וכדקאמר בבבלי שם אי עבדת אהנית דאי אתי בעל ומערער לא משגיחין ביה וכך הם דברי הרמב"ם שאם בא הבעל ועמד וערער אין משגיחין בו:

הלכה כר' מאיר בגיטין. והרי"ף והרמב"ם לא פסקו אלא כחכמים דסגי בתקנה ליטול הימנה כו' דכן משמע בבבלי בפ' הזורק דקאמר זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים כו' משמע דלית הלכתא כוותיה וכן דעת רוב הפוסקים וכר' זעירא דהכא:

ואפי' מעכו לעכו. התוס' בריש מכלתין לא גרסי בעי אלא ר"י אומר אפילו מעכו לעכו ואע"ג דקאמר המוכר עבדו לעכו יצא לחירות ומשמע אפי' לאותו צד שבא"י דחשיב כח"ל אפ"ה מעכו לעכו יצא לחירות דנהי דחשיב כח"ל לגבי עיקר ישוב א"י לגבי ח"ל מיהא חשיב כא"י והרמב"ם בפ"ח מה' עבדים לא כתב אלא במוכר לעכו כמוכר בח"ל וכסתמא דהבבלי דף ח' אפי' לר"מ עכו כא"י לגיטין אבל לא לעבדים:

כעכו כצפורן. וכן פסק הרמב"ם בשביעי מגירושין דתחומי עיירות כעיירות לגיטין:

הלכה ג

הלקוחות עוררין שלא תערוף מידם. הקשה הר"ן ז"ל למאי דכתבו התוס' בריש מכילתין דטענינן טענת מזויף לנפרע שלא בפניו מיתומים ומלקוחות דאל"כ לא שבקת חיי לכל בריה שכל אחד יכתוב שטר מכר או שטר מתנה ויחתום עדים ויגבה שלא בפניו מיתומים ומלקוחות והשתא אם איתא דערער דמתני' ערער דלקוחות הוא מאי איריא בזמן שהלקוחות עוררין אפי' אינן עוררין טענינן להו אנן ואפשר שאף בירושלמי שאמרו הלקוחות עוררין לאו בדוקא אמרו כן אלא לומר שאף הן יכולין לעכב שלא תטרוף וכיון שהן יכולין לעקב טענינן להו אע"פ שאינן עוררין אבל מתני' דקתני בזמן שיש עליו עוררין ליכא לאוקמי בערער דלקוחות אלא בערער דבעל דוקא ע"כ מדברי הר"ן. והרשב"א ז"ל הביא דעת ר"י ודעת ר"ת דפליגי בהא לדעת ר"י לא טענינן להו ליתומים וללקוחות טענת מזויף משום דמילתא דלא שכיחא היא וכל דלא שכיח לא טענינן להו ליתומים וללקוחות כדאמר בפרק המוכר את הבית דף ע' גבי שטר כיס היוצא על היתומים דלא טענינן להו ליתמי נאנסו אע"ג דאבוהון מצי טעין ודעת ר"ת ז"ל דאפי' טענת מזויף טענינן להו והאריך שם בראיותיהם ואחד מהראיות לדעת ר"י מדאמרינן הכא בריש מכילתין וקשיא אילו המביא שטר מתנה ממדינת הים שמא צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם אלמא מדאקשינן אילו המביא שטר מתנה ש"מ דהבא לגבות מנכסי חבירו

שלא בפניו בין במלוה בין במתנה לא חיישינן למזוייף ולא טענינן מזויף הוא וכתב שם בשם התוס' דדחו ראיה זו דה"ק אילו המביא שטר מתנה שמא צ"ל בפ"נ ובפ"נ ולא סגיא בלאו הכי ואפי' נתקיים בחותמיו ופריך שנייא היא לפי שאין בקיאין בדקדוקי גיטין כלומר התם משום לשמה הוא שאין בני ח"ל בקיאין לשמה או במחובר ובשאר דקדוקי הגט משא"כ בשטר עכ"ל הרשב"א ולמאי דכתבתי ברישׁ מכילתין דר' יוחנן דקאמר התם קל הוא כו' פליג על דריב"ל וס"ל מטעמא דאין עדים מצויים לקיימו וכדמוכח מהסוגיא ולכאורה איכא למידק היכי שייך טעמי' דר"י על הא דבעי דאפי'. נתקיים בחותמיו אמאי הצריכו לומר בפ"נ דיבפ"נ דהא לדידי' באמת לא צריך היכא דנתקיים בחותמיו וכדקאמר הקלת עליה בסוף שאם בא וערער ערערו בטל ש"מ דבלא נתקיים בחותמיו מיירי דאי בנתקיים ערעורו מאי עבידתיה וצ"ל דר' יוחנן ה"ק בשטר מתנה בעלמא בקיום חותמיו סגי ומיהת קיום צריך דבלאו הכי טענינן מזויף אבל הכא קל הוא שהקילו שהצריכו לומר בפ"נ כדי שלא יצטרך לקיום לפי שאין עדים מצויים לקיימו ולא יכול הבעל לבא ולערער ואפשר נמי לומר דפליגי בפלוגתא דר"י ור"ת וכן הכא רב חסדא ור' יוסי פליגי בהא ור' יוסי ס"ל כדעת ר"י דלא טענינן טענת מזויף ובהכי ניחא לקושית הר"ן דלפרש המתני' קאי מי עורר הלקוחות ואין להאריך:

הלכה ד

רבי אילא בשם ר' יסא אתייא כמ"ד אין העדים חותמין אלא זה בפני זה. כדפרישית ובהא פליגי ר' יוסי ור' אילא דר' יוסי לא ס"ל האי סברא רווחא שבק למאן דקשיש מיניה דעד החותם בתחילה סמוך לשטר הוא חותם וכן נמי לר' יוסי אם העד הראשון הוא ישראל אז הוא דחיישינן דחתם אחריו הכותי שלא בפניו ואינו מכירו אם הוא חבר דס"ל כמ"ד עדים חותמין זה בלא זה ולר' אילא איפכא הוי דאם הישראל הוא הראשון אפי' הכותי עד השני הוא בפניו אינו מדקדק אחריו לבודקו אם הוא חבר דלא איכפת ליה הואיל ולא מקמי' הוא דחתים והשתא אתיי' שפיר הא דר' אילא הכא כסוגית הבבלי בדף י"א דמפרק לה הכי אליבא דר"א דמוקי למתני' כוותיה דס"ל כותים גרי אמת הן וטעמא לפי שאינן בקיאין בדקדוקי גיטין והכא דכשר משום דחתם ישראל לבסוף דאי לאו דכותי חבר הוה לא מחתים ליה מקמיה. ובעל המאור כתב על סוגיא דהכא ונראה כי דרך אחרת יש לנו בזה חוץ מתלמודינו ופירוש אחר יש לו ולא מענין הנחת ריוח ע"כ ולפי מ"ש עולין הסוגיות משני התלמודים בסיגנון א' לשיטת ר' אילא והיינו טעמא נמי דבשאר שטרות פסול אפילו חתם ישראל לבסוף משום דבשאר שטרות עדים חותמין זה שלא בפני זה אבל בגט אין העדים חותמין אלא זה בפני זה כדאמר רב אשי התם טעמא

דגזירה משום כולכם דתנן בסוף פ' האומר אמר לעשרה כלכם כחובו דכולן חותמין מפני שהוא מקפיד על כך ולפיכך תיקנו שיהו כל העדים נקבצין בשעת חתימה ואפי' לא אמר כלכם וכדפי' רש"י ז"ל וכן הסכימו כל המפרשים וכן פסקו הרי"ף והרמב"ם ז"ל פ"א מה' גירושין הל' כ"ד דאין עדי הגט חותמין אלא זה בפני זה ומה שהקשה הרז"ה שם בשם ה"ר אברהם מההיא דלקמן פ"ב דף י"ח אמר לעשרה כתבו גט לאשתי א"ר יוחנן ב' משום עדים וכולם משום תנאי ור"ל אמר כולן משום עדים ואסיקנא דאמר להו כלכם ואיכא בינייהו דחתום בי תרי מינייהו ביומי' ואינך מכאן ועד עשרה ימים ולר' יוחנן דאמר כולן משום תנאי וקי"ל כוותי' כשר אלמא דאין צריכין העדים לחתום זה בפני זה וקשיא הילכתא אהילכתא ותירץ שם בשמו דאעפ"כ צריכין להיות במעמד כולן ואפי' אין חותמין כולן ביום אחד וכן דעת התוספ' בפ"ב שם שכתבו נמי משום האי קושיא בד"ה ואינך כו' ובמעמד כולן והרמב"ן ז"ל בס' המלחמות תירץ דהתם מיירי באומר כלכם סתם דאז אמרינן שנים משום עדים והאחרים משום תנאי והילכך לא בעינן שיהיו החוחמין משום תנאי עם החותמים משום עדים זה בפני זה דמידי דהוה אכל תנאי בעלמא דמקיים ליה למחר וליומא אחרא והא דאמר רב אשי הכא גזירה משום כלכם במפרש כולכם עדים שאז כולם צריכין לחתום זה בפני זה וביום אחד דאי לאו הכי מוקדם הוא ורב אשי ה"ק גזירה משום כולכם כלומר דאי אמרינן שיהו עדי הגט רשאין לחתום זה שלא בפני זה נהי דליכא למיחש בשני עדים שלא יחתמו ביום אחד דיודעין הן שהוא מוקדם מ"מ איכא למיחש באומר לעשרה כלכם עדים שלא יחושו כלן לחתום ביום א' הואיל ויותר על שנים הן והוי ליה מוקדם ולפיכך תיקנו לעולם שלא יחתמו אלא זה בפני זה. וכן נראה דעת הר"ן ז"ל שהביא משמו להאי פירושא וכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהלכות גירושין הל' כ"ז שכתב שם אמר להן כלכם חתומו כו' אם חתמו זה היום וזה למחר אפי' לימים הרבה ה"ז גט כשר הרי שלא הצריך שיחתמו במעמד כולן וטעמא משום דאמר כולכם חתומו סתם ולא כולן משום עדים:

שטר שחותמו בארבעה עדים ונמצאו שנים הראשונים קרובים או פסולים כשר. וכן הוא בתוספתא ונמצאו שנים הראשונים ובבבלי פ' גט פשוט דף קס"ב לא גריס הראשונים אלא ונמצא אחד מהן קרוב או פסול ופלוגתא דרבוות' היא דלדעת בה"ג דוקא בשנים הראשונים הוא דאמרינן לכבוד חתמו או למילוי האויר כדמסיק התם מסייע לחזקיה דאמר מלאוהו בקרובים כשר וכר' יסא הכא דאי לאו הכי תיקשי מהא דאמרי' בפ"ק דמכות אפי' בדיני ממונות נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה אלא ע"כ דהכא דחתם ברישא מיירי דמוכח' מילתא דלכבוד או למילוי חתמו ולא לעדות וכן דעת

הר"י ור"ח בתוספות שם למאי דחזר בו ר"ח וע"ש. אבל הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות עדות הלכה ו' כתב שטר שהיו עדיו מרובין ונמצא אחד מהן קרוב או פסול או שהיו בהם שנים קרובים זה לזה והרי אין העדים קיימין כדי לשאול אותן אם יש שם עדות ברורה שכולם ישבו לחתום שהרי נתכוונו להעיד ה"ז בעל ואם לאו תתקיים העדות בשאר ע"כ הרי דדעתו ז"ל דראשונה לאו דוקא והה"ד באמצע או בסוף ואפי' לגי' התוספתא יש לומר דראשונים דנקט לרבותא נקט אע"ג שאויר פסול ומכ"ש באמצע או בסוף כדכתבו התוס' שם לדעת ר"ת דמעיקרא וההיא דמכות נמי לק"מ דהתם מיירי בנתכוונו להעיד בע"פ וכן אם יש עדות ברור' בשטר שכולם ישבו לחתום נמי פסול וההיא דגט פשוט מיירי בשאין שם עדות ברורה שכולם ישבו לחתום כדמחלק היא ז"ל אלא דלפ"ז יש קצת לדקדק במ"ש הרמב"ם בהל' גירושין כמ"ש לשונו לעיל ואין להאריך כאן:

הוי צורכה להההוא דא"ר יעקב בר אחא קול יוצא בארכיים. מה דפרישית טעמא בפנים דמאי דמחלק בגיטי נשים בעדי מסירה בין ערכאות להדיוט הוא משום גזירה דגיטי ממון כן נראה מדברי התוס' דף י"א ד"ה ליפלוג ואע"ג דהוי כעין גזירה לגזירה אפ"ה חיישינן כמ"ש לעיל ועוד נראה לפרש משום דקול יוצא בארכיים דערכאות קלא אית להו וידוע דעכו"ם נינהו לא אתי למיסמך עלייהו ולא אתי לאכשורי בלא עדי מסירה אבל הדיוט לית ליה קלא וכן כתב הר"ן ואפי' בשמות מובהקין איכא למיחש שמא יטעו לומר דישראלים נינהו ואסקו שמייהו הכי ויבאו להכשיר בלא עדי מסירה ולא צריכין לטעמא דגזרינן משום גטי ממון ומזה למד הר"ן לומר כפי שיטת הסוברים אליבא דר"ש דתרתי בעי ערכאות ועדי מסירה וכמ"ש לעיל הלכה א' ד"ה מתניתא לשיטת הרשב"ם וכפי האוקימתא קמיית' בגמרא שם בד"א בשמות מובהקין אבל בשמות שאין מובהקין נעשה כמי שנעשו בהדיעת ופסולין וע"ש:

הלכה ה

האומר תן גט זה לאשתי כו' לא יתנו לאחר מיתה. כתב הרי"ף ז"ל ושמעת מינה דלחזרה הוא דזכין לו לעבד כלומר שאין יכול לחזור כיון שמסרו ליד השליח אבל מיפק לחירות לא נפיק עד דמטי גיטא לידי' וכן דעת הרמב"ם ז"ל בריש פ"ו מהל' עבדים ומחלק בין אמר זכו בגט זה שיצא מיד לחירות אע"פ שלא הגיע לידו קודם מיתת האדון אבל אמר תנו לו אע"פ שאינו יכול לחזור בו לא יתנו לאחר מיתה אבל ר"ח ז"ל לא גריס זה אלא האומר תנו גט לאשתי כו' ומיירי שלא מסרו לשליח אלא לעדים אמר כן וכן דעת רש"י והרא"ש ז"ל:

המתנה כתוב. לפי גירס' הספר דגריס לקמיה אם רצה להחזיר לא יחזיר שפיר אבל בתוספחא גריס במתנה אם רצה להחזיר יחזיר והרשב"א ז"ל גריס בהאי תלמודא נמי הכי ולפ"ז צריך לפרש הא דר' אילא בלשון שאלה אם המתנה כתוב ופשיט לה הש"ס מהתוספתא דלאו כתוב הוי וכן דעת הרי"ף והרמב"ן דדוקא בחוב ובפקדון שהוחזק כפרן הולך כזכי דמי אבל במתנה הולך לאו כזכי דמי ובתן דעת הרמב"ם ז"לבפ"ד מהל' זכיה הל' ד' דהוי כזכי וכן דעת רוב הפוסקי' אלא דלדעת ר"ת ור"י תן במתנה נמי לאו כזכי ומביא ראיה מהכא לפי גירסת התוספתא דתן נמי אם רצה להחזיר יתזיר:

הדא דתימא בהוא דלא יכול למיקמיה טבאות. וכן משמע בבבלי דקאמר עלה ששאלו בני אדם הללו קרובין למלכות א"ל אין כו' אי הכי שפיר עבדת אלמא דדוקא בשאינו יכול לעמוד כנגד איומם אבל בלאו הכי חייב נמי השליח באחריות שפשט בזה שהחזיר וכ"כ ורמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' מלוה הלכ' ב' החזיר לו השליח את המנה לראובן המשלח שניהן חייבין באחריותו עד שיגיע ליד שמעון כל חובו:

הדרן עלך פרק המביא קמא

פרק ב

הלכה א

המביא. ניחא בפני נכתב כו'. למ"ד משום שאין עדים מצויים לקיימו פריך דקס"ד כיון שמעיד על החתימה סגי דכבר נתקיים הגט והיינו נמי דקא מתמ' למאי דבעי לאוקמי כר' יהודה ויש טופסי גיטין בח"ל במגרש בח"ל משום דלהאי מ"ד באותה מדינה במדינת הים לא צריך והילכך מתמה אמאי לא חיישינן נמי בהא משום טופס דכי ס"ד דבכה"ג לא חייש ר' יהודא והא לדידיה טופסי גיטין בכל מקום פסול ומסיק דהיינו טעמא שצריך לידע שהוא גט אשה. ובבבלי ריש מכילתין דף ג' מדייק לרבה דקאמר טעמא לפי שאין בקיאין לשמה מאן האי תנא דבעי כתיבה לשמה וחתימה לשמה דהא לר"מ דאמר עדי חתימה כרתי דקרא דוכתב אחתימה קאי ולא בעי כתיבה לשמה ולר"א דאמר עדי מסיר' כרתי כתיבה לשמה בעי ולא חתימה ומשני רב אשי הא מני ר' יהודה היא דבעי כתיבה וחתימה לשמה דתנן ר' יהודה פוסל עד שיהא כתיבתו וחתימתו בתלוש והכא אי אפשר לאוקמי אליבא דהאי מ"ד לפי שאין בקיאין לשמה דא"כ מאי מקשי ויש טופסי גיטין כו' דבאמת להאי מ"ד באותה מדינה במדינת הים נמי צריך לפי שאין בקיאין לשמה ואנן כתיבה לשמה בעינן וחיישינן משום טופס אלא כדפרישית. והתם מסיק לרבא דקי"ל כוותיה דטעמא לפי שאין עדים מצרים לקיימו דהא דהצריכו לומר

נמי בפני נכתב משום דאי לא אמר אלא בפני נחתם אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד אחד ואיכא למימר דהיינו נמי דקאמר הכא עד' שידע שהוא גט אשה כלומר דאי לא אמר אלא בפני נחתם חיישינן שמא לא ידע כלל מכתיבת הגט ומאן דחזי דסומכין עליו אקיום החתימה לחוד אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד אחד והילכך צריך נמי להעיד על כתיבת הגט כי היכי דליהוי היכירא בין גיטין לשטרות:

תני ר' חנין אם היה נכנס ויוצא מותר. ופליג אהא דקאמר עד שיכתוב כולו בפניו וכן מסיק בבבלי שאפי' לא ראה אלא שיטה אחת לשמה שוב אינו צריך ובפ"ק דף ו' מוקי התם הא דקתני אפי' נכנס ויוצא כשר דאסיפ' קאי דאע"ג דנפק לשוקא לא חיישינן דאינש אחרינא אשכחי' וא"ל לכתוב אבל בשליח אפילו הוא בבית וסופר בעלייה אלא דשמע קן קולמסא וקן מגילתא משיטה אחת מחציו הראשון כשר כדפרישית במתני' וכפי' השני שפירש רש"י ז"ל שם שהוא שומע קול הקולמוס וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ז הל' י"ב ונ"מ לזה הפירוש שאין צריך שיראה הקלף ויכירהו וכן נראה מדברי הרא"ש ז"ל וע"ש:

אלא שנתייחד ברשות הבעלי' בין כתיבה לחתימה כשר. בהגהת אשר"י בריש פרקין אמר בפ"נ ובפ"נ אלא שנתייחד ברשות הבעלים בין כתיבה לחתימה כשר וצ"ע ל' הירושלמי דמשמע דפליגי עכ"ל ושמא דהוא ז"ל מפרש דהא דרב חסדא עדיפא מהא דר' יוסי ולא מכשיר אלא בנתייחד אח"כ אבל אם נתייחד קודם החתימה ס"ל דחוששין אבל מ"מ צ"ע דהא מדיוקא דמתני' שמעינן נמי להא דר' יוסי דלא מסני רבוסא טפי ונראה דהוא מפרש להא דרב חסדא דרך קושיא על הא דפשיט ליה ממתני' דכשר ורב חסדא בעי על זה חציו מתקנה וחציו מד"ת ואת אמר כשר בתמיה כלומר דמכיון דנתיחד ברשות הבעלים קודם החתימה אין עדותו על החתימה כלום דשמא לא זהו הגט שנכתב בפניו והוי כמו בפני נכתב אבל לא בפני נחתם דאין כאן תקנת חכמים על החתימה אלא דמד"ת הוא דאינו צריך לקיום ומעיקרא תקנתא דרבנן והיינו דקאמר דמשמע דפליגי והשתא נמי לק"מ מדיוקא דמתני' דהא כבר תני לה ברישא והדר בעי הש"ס א' בפ"נ ובפ"נ אלא שנתייחד אח"כ ופשיט ליה דבכה"ג אין חוששין כיון שהשליח מעיד על הכתיבה ועל החתימה תכופין זה אחר זה תו לא חיישינן שמא החליף אח"כ:

אין כשר אלא זה. כלומר דהוא כשר יותר ואפילו הוא ואחד מעידין על החתימת השני נמי כשר כרב אשי בבבלי וכן הסכימו כל הפוסקים אלא באני הוא עד השני הוא דפסול כדקאמר ר' אבא והתם קאמר טעמא משום דאו כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים וכתבו התוס' דתרווייהו צריכי דאי מטעמא או כולו כו' אכתי איכא למיקשי מי איכא

מידי דאילו אמר בפני נחתם כשר ומשום דאמר אני הוא עד השני פסול ואי מטעמא דהכא אין זה נוגע בעדות ממש ע"כ וטעמא דהא אשכחן בעלמא דלא חשיב נוגע בעדות בכה"ג כדאמרינן פ"ב דכתובות גבי שנים החתומין על השטר ומת אחד מהן שצריך שנים מן השוק להעיד עליו ואי ליכא אלא חד אמר אביי ליכתוב חתימת ידיה אתספא ושדי ליה בבי דינא ואזיל איהו והאי ומסהדי אאידך והרשב"א ז"ל הניח בצ"ע על טעמא דהכא דמ"ש דהתם לא מחזקינן ליה כנוגע בעדות ולענ"ד היינו כוונת התוס' שכתבו דאין זה נוגע בעדו' ממש ולפיכך צריך נמי לטעמא דאו כולו בקיום הגט:

דאיתפלגון אמר לעשרה חתמו בגט. פלוגתא היא לקמן הלכה ב' ובבבלי דף י"ח והתם מחליף דר"ל לדר"י. וצ"ל דלא ס"ל להש"ס הבבלי להאי דקאמר הכא דתליא בפלוגתייהו מדלא קאמר התם דאיכא בינייהו נמי לענין השליח דלמ"ד כולן משום עדים צריך שיאמר בפני נחתם כולן ואי לא אמר פסול אלא דס"ל דאף למ"ד כולן משום עדים א"צ קיום כ"א לשני עדים ולא חיישינן דשמא מקצתן חתמו היום ומקצתן למחר והוי ליה מוקדם דמסתמא עשו כהוגן וחתמו כולן בו ביום כיון דעשאן לכולן עדים בדבר ולא פסלינן אלא בידוע שמקצתן חתמו למחר א"נ בחתום בתחלה קרוב או פסול כדאמר התם ולמאי דכתבתי בפ"ק הלכ' ד' בשם הרמב"ן ז"ל דפי' דהתם מיירי באומר כלכם חתומו סתם ולא משום עדים יש עדיין לפקפק קצת בדבר דכיון דלא אמר בפירוש דעשאן לכולן עדים איכא למיחש דילמא לא חתמו כולן בו ביום וקשה אמאי לא קאמר התם דאיכא בינייהו נמי לענין השליח ועיין בפ"ק במראה ד"ה ר' אילא ובד"ה שטר מ"ש שם בס"ד:

מה פליגין ביוצא מתחת ידו. והיינו כלישנא קמא דרבי שמואל בר יהודה בבבלי דף ט"ז ור' זעירא כלישנא בתרא דהתם אלא מה דמקשי התם וליפלוג נמי ר' יהודה ברישא לא קאי אלא אלישנא בתרא למאי דפירשו רש"י והתו' דהא דקאמר במאי פליגא אטעמא דר' יהודה קא קשיא ליה אמאי אכשר ועיין בתוס' בד"ה במאי פליגי דמבואר הוא דללישנא קמא איכא למימר דאף ר' יהודה מודה באחד אומר בפני נכתב וא' אומר בפני נחתם דגזרינן משום איחלופי כיון דליכא הוכחה דהאי דהימנוה לעד חתימה ביחידי הוא משום שליח הגט דהא ליכא הכא תרי אכתיבה וע"ש ויתבאר לך אבל הכא עיקר הקושיא לר' אמי וכדפרישית בפנים וא"צ לשבש הגי' ולהחליף הנוסחאות בחנם כאשר ראיתי לי"מ כ"א מה שהגהתי בד"ה מתיב ר' זעירא והוא טעות דמוכח וכן הא דר' יסא דלקמן לאחר שחזר בו הוי כלישנא בתרא דר' אמי אמר ר' יוחנן דהתם דף י"ז ואין להאריך כמבואר:

הלכה ב

מפני אכילת פירות. מילתא דרבי יוחנן דהכא אתייא כהאי דא' בבבלי דף י"ז מקמי דאפכה לפלוגתייהו דר"י ור"ל דקאמר התם מאימתי מוציאין לאכילת פירות רבי יוחנן אמר משעת כתיבה והיינו משעת חתימת העדים ותקנת זמן משום פירות הוא והילכך נכתב ביום ונחתם בלילה פסול כדפרישית בפנים שתבא לטרוף משעת כתיבה עד שעת חתימה שלא כדין אבל לר"ל דס"ל התם דיש לבעל פירות עד שעת נתינה והילכך הא דתיקנו זמן בגיטין לאו משום פירוחת הוא אי לפי' רש"י ז"ל דלא מהני מידי דאפי' כתב בו זמן אינה טורפת פירות מהזמן הכתוב בגט שאנו חוששין שמא לא נמסר בידה ביום חתימתו וצריכה להביא ראיה אימת מטא גיטה לידה ואי לפי' התוס' שפירשו דלא הוצרכו לתקן זמן בגט דכיון דלא מפסדא מידי בפירי דעד שעת נתינה דמדינא דבעל נינהו תו ליכא למיחש לפירות דמשעת נתינה ואילך שהיא תחוש לעצמה ותלך לב"ד ויכתבו לה שביום פלוני הוציאה גטה לפניהם ותלך ותטרוף פירות מעתה אבל אם יש בו זמן ודאי לא חיישינן דשמא לא נמסר לה ביום שנכתב ונחתם דלא חיישינן להכי אלא דיקא בגט הנמצא משום דבנפילה איתרע ליה כדאמר בסוף שנים אוחזין ולא הכריעו הרשב"א והרא"ש והר"ן דכל שיש בו זמן חזקה ביום הכתוב בו נמסר ולהאי מ"ד ע"כ הא דתיקנו זמן בגיטין משום בת אחותו הוא כדפרישית במתני' והכי קי"ל למאי דמפיך התם דר"ל לדר"י וקסבר ר' יוחנן יש לבעל פירות עד שעת נתינה כן הכריעו רוב הפוסקים ודלא כבעל העיטור הביאו הרשב"א והרא"ש שכתב מסתברא מדגרסינן בירושלמי ר' יוחנן אמר מפני אכילת פירות ש"מ דקמייתא אפכינן ור"י ור"ל קי"ל כר"י דאמר זמן משום פירות וליתא דמדקאמר התם איפוך ולא קאמר אלא איפוך ש"מ דבתרייתא מפכינן ור"י הוא דקאמר יש לבעל פירות עד שעת נתינה וזמן משום בת אחותו וכרב הונא הכא לקמן פ' השולח הלכה ג' וגם בזמן הזה דליכא דיני נפשות משום דאיכא למיחש שמא יחפה על בניה שהן ממזירין א"נ שלא תיאסר עליו אם זינתה קודם הגירושין ויאמר שאחר הגירושין זינתה כדכתבו התוספות והרא"ש שם:

מעתה תחוש לגיטין הבאין ממדינת הים. בבבלי פריך גיטין הבאין ממדינת הים דמיכתבי בניסן ולא מטו עד תשרי מה הועילו חכמים בתקנתן ומשני הנהו קלא איתי להו והכא פריך דניחוש שמא טעו לכתבו ביום ולחתו' בלילה ולא קשיא מהא דאמר הכא בפ"ק הל' א' דצריך השליח שיאמר בפ"נ ובפ"נ בו ביום כדפרישית שם משום שאין בני מדינת הים בקיאין בכל דקדוקי גיטין די"ל דהכא מקשי היכא דלא אמר השליח כן אם

תחוש לזה בדיעבד א"נ היכא דלא אמר כלל ויש כאן עדי קיום ומשני דלא חיישינן להא בדיעבד משום דזיופו בדבר אחר הוא:

אבל למחר אוף ר"ש מודה. ובבבלי מהפך הגירסא דר"י לדר"ל נמי בהא דר"ל קאמר דלא הכשיר ר"ש אלא לאלחר אבל מכאן ועד עשרה ימים לא חיישינן שמא פייס כדפירשו התוס' שם שמא פייס וביטל אח הגט ובשעת החתימה לא היה הבעל שם והעדים חתמי' שלא מדעתו ודלא כפי' רש"י שמא מתוך כך בא עליה והוי גט ישן דהא בפ' מי שאחזו קאמר דלא חיישינן לגט ישן מסתמא והרשב"א ז"ל הקשה גם על פירושם דא"כ מאי מקשה התם על הא דקאמר כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק והאמר ר"ל לא הכשיר ר"ש אלא לאלחר דילמא התם עובדא הוי כשחתמוהו ונתנוהו לה מדעת הבעל אלא דה"פ לא הכשיר ר"ש אלא לאלתר דכיון שנתן עיניו לגרשה שוב אין לו פירות וכדין טרפא מזמן הכתיבה אבל מכאן ועד עשרה ימים חיישינן שמא פייס ובטלו בין כתיבה לחתימה וכיון שכן אע"פ שחזר והחתימו או שחתמוהו מדעתו ונתנו לה פסול דכי טרפה מזמן ראשון שלא כדין טרפה דכבר בטלו ואינה יכולה לטרוף אלא מזמן השני שצוה לחתום ולגרשה:

הלכה ג

וסיקרא ע"ג דיו חייב. כלישנא קמא בבבלי דף י"ט אמרי לה חייב ואמרי לה פטור דמקלקל הוא והרמב"ם בפי"א מהל' שבת פסק כלישנא בתרא סיקרא ע"ג דיו פטור שלא לחייבו מיתה או חטאת מספק:

ומקרע לפניהן וחותמין. מה דפרישית בפנים הוא כפירש"י ז"ל שמסרט צורת האותיות על קלף הגט וכן פי' המרדכי בשם ראבי"ה והתוס' דף ט' ד"ה מקרעין פירשו בשם ר"ח שלוקחין נייר חלק ומקרעין עליו שמות העדים מעבר לעבר ומשימין אותו על קלף הגט והעדים ממלאין את הקרעים דיו:

ולמה לינן אמרין רושם לפניהן במים כו'. מה דפרישית בלשון הב' כן נראה קצת מדברי הטור סי' ק"ל בשם הרמ"ה דפסק כהאי תלמודא דלא התיר אלא לקרוע להן נייר חלק אבל לרשום להם צורת אותיות אפי' ברוק לא דכיון שרישומו ניכר לפי שעה גזרינן אטו סיקרא אבל הרמב"ם בפ"א מהל' גירושין הלכ' כ"ג פסק שרושמין להם ברוק וכיוצא בו מדבר שאין רישומו ניכר וכשמואל ורב פפא בבבלי שם ומשמע דכ"ש דמקרעין דשרי לדידי' וכן כתב הב"י שם:

הקורע על העור כתבנית כתב כשר הרושם פסול. וכן הוא בהאי תלמודא פ' הבונה הקורע חייב הרושם פטור ובתוספתא פ"ב נאמרו הדברים בהפך הקורע פסול הרושם

כשר וכן הוא שם בפ' הבונה והרמב"ם ז"ל בפי"א מהלכות שבת הלכה י"ו פסק כגירסת האי תלמודא הקורע על העור כתבנית כתב חייב הרושם פטור ובהלכות גירושין פ"ד הלכה ז' כתב המקרע על העור תבנית כתב או שרשם על העור תבנית כתב הרי זה כשר וכבר תמהו הרשב"א וההה"מ ז"ל על זה דהרי אפילו לענין חיוב שבת פסק שהרושם על העור אינו כתב וא"כ למה אמר כאן הרושם כשר ולא מצאו טעם נכון לזה:

לכשתזכה בו ובמצותו תחזירהו לי. וכלומר באומר על מנת שתחזירהו לי וכן משני רב אשי בבבלי פ' מי שאחזו דף ע"ה משום דכל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי ובשעת גירושין נקיטא לגט והדר היא מקיימא לתנאה דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה והוי שפיר דומיא דאתרוג כדאמר רבא בפ"ק דקידושין דף ו' הילך אתרוג על מנת שתחזירהו לי נטלו והחזירו יצא דנמי דוקא באומר על מנת שתחזירהו לי במתנה אבל אם אמר יהא שלך עד שתצא בו ואח"כ תחזירהו לי לא יצא כדכתב הרא"ש בפ' לולב וערבה וע"ש:

ובין השיטים שלי. ובבבלי פרקין דף כ' בעיא דלא איפשיטא היא אם אמר בין שיטה לשיטה שלי וכדמוקי התם דמעורה במקצת שיש בו אותיות ארוכין המגיעין מן השיטין לשיטה והכא דפשיטא ליה דלאו במעורה מיירי והילכך אין כאן כתב עוד כדמקשי התם ותיפוק ליה דספר א' אמר רחמנא:

תנא בונה בר שילא. כן היא גי' הה"מ בפ"ד מגירושין הלכה י"ז ובספרי הדפוס ט"ס:

מה טעמא דרבנו ספר מה ספר שהוא בתלוש. ובבבלי דף כ"א קאמר טעמא דרבנן אי כתב בספר כדקאמר' השתא דכתיב ספר לספיר' דברים הוא דאתא וממילא מישתמע דהכל כשר מדכתיב וכתב לה מ"מ ומחובר דפסול יליף לה מדכתיב וכתב ונתן מי שאינו מחוסר כו' כדפרישית במתני' והאי תלמודא לשיטתיה אזיל דדריש ונתן לדרשא אחריתא כדלעיל ובפ"ק:

אך להכשר זרעים כן. לר"י הגלילי קא בעי כדפרישית דאלו לרבנן לא חשבי רוח חיים כמחובר ובהדיא תנן בפ"ג דמכשירין משנה ז' דלא אדם ולא בהמה חשיבי כמחובר לענין הכשר זרעים:

הלכה ד

(**דף י"ג ע"א שמואל בר אבא בעי כתבו כו'**. והרשב"א ז"ל מקיים גי' הספר לבעיא אליבא דרבי יודה ואע"ג דהכתיבה והחתימה בתלוש היתה מ"מ מיבעיא ליה אם חברה לבסוף וביטלו אי הוי כמחובר אבל לבעיא אליבא דרבנן הנכון כמו שהגהתי וכדפרישית. וכתב שם מדלא איבעיא להו לבעלי גמרא דילן משמע דממתני' הוי שמיע להו מדקתני עד שיהא כתיבתו וחתימתו בתלוש וכ"כ התוס' דף ד' ד"ה עד וא"ת ול"ל למינק' וחתימתו

בתלוש כיון שהיתה כתיבה בתלוש אי אפשר לחתימה שיהא במחובר וי"ל דמשכחת לה שכתבו על אילן תלוש ואחר כך נטעו והשריש וחתמו עכ"ל. ש"מ דתלוש ולבסוף חיברו כמחובר הוא לענין גט ומדבריהם היה נראה כפי הגי' שכתבתי בפני' גם להבעי' אליבא דרבי יהודה:

מה פליגין כו' סוגיא זו פליגא אדבבלי דף כ"ב דהתם קאמר ר' אלעזר לא הכשיר ר' אלעזר והיינו חכמים דמתני' אלא בגיטין אבל בשטרות לא דגזירת הכתוב הוא דבעינן ראוי לעמוד ימים רבים כדכתיב ונתתם בכלי חרס למען יעמדו ימים רבים ור' יוחנן קאמר התם אפי' בשאר שטרות מכשרי רבנן וקרא עצה טובה קמ"ל אבל הכא עיקר הפלוגתא דר"א ור"ל אליבא דר' יודה בשאר שטרות כדפרישית ומאי דמכשרי רבנן בגיטין טעמא כדקאמר נמי התם דעדי מסירה עיקר ועיין לקמן פ' המגרש הלכה ד' ד"ה הלכה כר"א: **ר"ל אמר לא שנייא כו'**. גירסת הספר ודאי א"א להעמידה חדא דבמאי פליגי ר"א ור"ל ועוד דבשטר על הנייר ועדים על המחק מ"ט דר' יודה דפוסל הא אפשר לתקן ולכתוב בין עד לעד אנחנו כו'. ולא קשיא למאי דמהפכינן הגי' בדר"ל א"כ מ"ט דרבנן דמכשרי בשטרות הא אי אפשר לתקן כדפרישית בפנים דאיכא למימר דבאמת ר"ל לא קאי אלא אדברי ר"א דמוקי אליבא דר' יודה דבשטרות מודה ועל זה פליג וקאמר דבשטר על המחק ועדים על הנייר מיירי ור' יודה פוסל בזה אף בשאר שטרות דאי אפשר בתקנה וטעמא דרבנן דמכשרי הכא דס"ל עדי מסירה עיקר ולא חיישי כלל לזיוף כדקאמר לקמן: **ניכר היא בין נמחק פעם אחד לנמחק ב' פעמים**. והיינו כשיש אצלו מקום הנמחק פעם א' דאז אפשר להבחין אבל בלאו הכי לא כדפרישית בפנים והוא ממסקנ' הגמרא פ' גט פשוט ולר' יודה בן בתירה ע"כ צריך לומר דלא ס"ל האי סברא ניכר כו' משום דלפעמים אינו ניכר וכ"כ הב"י בא"ה סימן קכ"ד בשם העיטור לתרץ פרש"י ז"ל שפירש במתני' לא על הנייר המחוק ששניהם על המחק דאע"ג דאינו דומה נמחק פעם א' לנמחק ב' פעמים סבר ת"ק דגזרו דילמא דמי האי מחקא להאי מחקא עכ"ל אבל הרשב"א והר"ן ז"ל פירשו מכח האי קושיא אינו דומה נמחק פעם א' כו' דמתני' איירי שהגט על המחק ועדיו על הנייר שהוא פסול ואין לו תקנה כדפרישית בפנים. והתו' שם בד"ה ולא על הנייר כתבו שהכתב על הנייר שאינו מחוק ועדיו על המחק אבל שניהם על המחק כשר כדאמרינן בריש גט פשוט דאינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים עכ"ל וכ"כ הרא"ש ז"ל ויש לתמו' דהא מסקינן בפ' גט פשוט דבשטר על הכתב ועדיו על המחק אפשר בתקנה שכותבין בין עד לעד אנחנו סהדי חתמנו על המחק והשטר על הנייר וליכא למיחש נמי שלא ימחוק מה שכתוב בין עד לעד משום דאדרבה אז ראוי לפסול

יותר שניכר הזויף וכמו שהאריכו התוס' פ' גט פשוט שם להכריח כן וע"ש אם לא שנאמר לחלק בין גיטין לשטרות דבגיטין לא שייך לכתוב בין עד לעד ולכאורה היה נראה להביא ראיה לזה מדקא מתמה הכא אם בעדים על המחק בדא חכמים מכשירין אלמא דבגט לא מכשרינן לסמוך אתקנת כתיבה בין עד לעד אלא דעיקר הטעם הוא דאעידי מסירה סמכינן כדמשני ר"ז אבל עדיין לא נחה דעתי בזה דהא מדינא כשר אפי' אם כתב תנאי בגט אחר התורף כמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל פ"ח מה"ג הל' ד' ולמה לא נכתוב בין עד לעד לתקן שלא יבא לידי זיוף וצ"ע. והמהרש"א ז"ל כתב על דברי התוס' בד"ה ולא על נייר מתוק כו' והיינו דקתני שיכול אח"כ להזדייף ולמחוק הכתב ויהי' הוא ועדיו על המחק אבל בכתב על המחק ועדיו על הנייר לא מצי איירי דלא שייך ביה שיכול להזדייף כדמוכח בפ' גט פשוט עכ"ל. ונפלאתי מאד ע"ז דאדרבה איפכא מוכח משם דבכתב על המחק ועדיו על הנייר פסול ואין לו תקנה לכתוב בין עד לעד דאיכא חששא שיחזור וימחוק השטר ואין כאן מקום נמחק פעם א' אצלו להבחין אבל בהוא על הנייר ועדיו על המחק אפשר בתקנה כדפרישית. וכמבואר שם וכ"כ הרמב"ם ז"ל פ' כ"ז מהל' מלוה וכמבואר בטור ח"מ סי' מ"ה בלי שום חולק בזה אלא ודאי העיקר דבכתב על המחק ועדיו על הניי' מירי וכן פי' הרשב"א והר"ן ז"ל ואפ"ה חכמים מכשירין בגיטין משום דאנן אעדי מסירה סמכינן כדפרישית במתני' רב הונא אמר והוא שהיה פיקח עומד על גביו. בבבלי דף כ"ב פריך אמתני' והא לאו בני דיעה נינהו אמר רב הונא והוא שהיה גדול עומד ע"ג כו' ורב יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף. ובזו הסוגיא רבו השיטות והפירושים מבוארים בר"ן ובב"י סי' קכ"ג בארוכה והרוצה לעמוד על דבריהם יע"ש. ואני ראיתי להביא תוכן דבריהם בקצרה במה שצריך לענינו. דעת הרשב"א ז"ל לפרש דרב הונא ושמואל פליגי דשמואל באין גדול עומד ע"ג מיירי דמוקי למתני' הא דמכשרינן חש"ו דוקא לטופס ואפי' באין גדול עומד ע"ג אבל תורף לא ואפי' בגדול עומד ע"ג ולא גזרינן טופס אטו תורף ורב הונא נמי לא סמיך אדשמואל ואפי' בתורף קא מכשיר כיון דגדול עומד ע"ג הא לאו הכי אפי' טופס אין כותבין דגזרינן טופס אטו תורף ולפ"ז איכא למימר לרב יהודה אמר שמואל אפילו עכו"ם כשר לכתוב טופס לכתחילה דלא גזר אטו תורף ואפילו באין ישראל עומד ע"ג דלעכו"ם לא מהני מידי דאדעתא דנפשי' קא עביד ודעת בעל העיטור דרב הונא ורב יהודה לא פליגי לדינא אלא באוקמתא דמתני' פליגי לרב הונא בגדול עומד ע"ג לא בעי שייר מקום תורף ורב יהודה קאמר בשייר מקום תורף ולא בעי גדול עומד ע"ג אבל מודה נמי דאם גדול עומד ע"ג אפילו כתב תורף כשר ולפי שיטה זו נמי עכו"ם כשר בטופס ושייר מקום תורף דהא לא

גזרינן טופס אטו תורף (והב"י כתב שם דפי' רש"י עולה כשיטת הרשב"א ולמד מדנקט רש"י ז"ל בדרב יהודה והוא שייר כו' ולא בעי לאוקמא בשגדול עומד ע"ג ולא קאמר ולא בעי גדול עומד ע"ג כששייר התורף ש"מ דאעיקר דינא פליג ולא מכשיר לתורף אפי' בגדול עע"ג. ומיהו דעת התוס' נוכל לפרש כשיטת בעל העיטור שכתבו בד"ה והוא ששייר אמאי דאקשי לעיל והא לאו בני דיעה נינהו אתא לשנויי ע"כ ומשמע דלא פליג ר' יהודה אלא אשינוייא דרב הונא ולא בעיקרא דדינא) ודעת הרמב"ם ז"ל לפרש דרב יהודה מוסיף אדרב הונא ותרתי בעי דלא מכשיר בגדול עומד ע"ג אלא בשייר מקום התורף ובהא לא גזרינן טופס אטו תורף ומותר להניח חש"ו לכתוב טופס לכתחילה בגדול עע"ג אבל בשאין גדול עומד ע"ג אפי' טופס לא יכתוב לכתחילה דבהא גזרינן טופס אטו תורף ולפ"ז עכו"ם לא יכתוב לכתחילה טופס ואפי' בישראל עומד ע"ג דלא מהני מידי לעכו"ם כמבואר הכל בדבריו בפ"ג מה"ג מהלכה ט"ו עד הלכה י"ט (והב"י כתב שש לשיטת הרמב"ם דרב הונא ורב יהודה סמכי אהדדי ורב הונא נמי לא מכשיר בגדול עע"ג אלא בשייר מקום התורף וכן כתב הר"ן ולפיכך כתב עליו שאינו מחוור דהא מלישנא דהש"ס משמע דפליגי דקאמר ורב יהודה כו' ואינו מוכרח לפרש כן לשיטתו אלא דרב יהודה פליג אדרב הונא ומוסיף דבעינן נמי שייר מקום התורף ופסק כוותיה דעולא נמי כוותיה ס"ל התם). וחל עלינו חובת הביאור במה שהקשו הרשב"א והר"ן לשיטת הרמב"ם ז"ל וז"ל דאי אמרת עמידת גדול ע"ג מהני וכונתו הוי כוונה אפי' תורף נמי לישתרי ואי לא הוי כוונתו כוונה עמידתו לא מעלה ולא מוריד ועוד דאי גזרינן בהו טופס אטו תורף אי לא הוי כוונתו כוונה טופס נמי לא לישתרי בעמידת אחר ע"ג דילמא אתי למישתרי תורף בעמידת אחר ע"ג ואי לא גזרינן בהו טופס אטו תורף לישתרי תופס אפי' בלא עמידת אחר ע"ג ע"כ. ולענ"ד נראה ליישב בטוב טעם ומתוך דברינו יונחו כמה דקדוקים בהש"ס ובדברי הרמב"ם והוא בהקדי' מהב' שיטות שיש לנו בפירוש ריש הסוגיא דלדעת רש"י והתו' האי פירכא דפריך הא לאו בני דיעה נינהו אליבא דר"א קאי דבעי כתיבה לשמה מדאורייתא וכיון דלאו בני דיעה נינהו לא ידעי למיכתב לשמה אבל מטעם שליחות לא פריך דלא בעינן שליחות בכתיבה כדמוכח מהא דקאמר בריש זבחים שצריך להניח בתופסי הגיטין תרפו של גט משום דאשה לאו לגירושין קיימא ולא הוי לשמה ולא פסיל ליה מטעמא דבעינן וכתב הוא או שלוחו וש"מ דוכתב לאו אבעל קאי אלא אסופר ועלה משני דבגדול עומד ע"ג מהני שפיר כמבואר בדברי התוס' ובהר"ן ז"ל. ויש עוד שיטה אחרת לר"י שם דמפרש דהאי פירכא אליבא דר"מ קאי דלא בעי כתיבה לשמה אלא מדרבנן ואליבא דר"מ הוא דקא משני בשגדול עע"ג דכיון דלא הוי אלא

מדרבנן מהני אבל לר"א דבעי כתיבה לשמה מדאורייתא פוסל אפי' בגדול עע"ג משום דבעינן שליחות בכתיבה וכמבואר בדברי הרא"ש ז"ל. ומתוך אלו הב' שיטות נתבאר לנו נ"מ לטעמא דפסלינן לעכו"ם בכתיבת הגט אפי' בישראל עע"ג למאי דקי"ל כר"א דבעי כתיבה לשמה מדאורייתא. דלשיטת רש"י והתוס' דלא בעינן שליחות בכתיבה אין הטעם אלא משום דעכו"ם אדעתא דנפשי' קעביד ולא משום דלאו בר כריתות הוא דלא שייך למיפסל משום דלאו בני כריתות נינהו אלא במידי דבעי שליחות כגון בהבאת הגט כמ"ש התוס' והר"ן אבל לשיטת הר"י איכא למיפסלי' משום דלאו בר כריתות הוא. ועוד נ"מ לדינא בעבד דלשיטת רש"י והתוס' עבד כשר לכתיבת הגט דהא לא שייך למיפסליה משום דלאו בר כריתות הוא דלא בעיני שליחות בכתיבה וגבי עבד לא שייך נמי טעמא דאדעתא דנפשיה קעביד דהא שייך במצות הוא וכמ"ש הר"ן בשם הרמב"ן ז"ל שחלק על מה שפסק הרמב"ם לפסול בעבד וז"ל דאע"ג דלאו בר כריתה הוא משמע דלגבי כתיבה לא קפדי אבני כריתה דהא אפי' עכו"ם מכשרינן אלא משום דאדעתא דנפשיה קא עביד ובעבד ליכא למימר הכי דהא שייך במצוה והוה ליה כאשה עכ"ל אבל לשיטת הר"י עבד נמי פסול משום דלאו בר כריתה הוא (ובהכי ניחא לי ליישב קושית מהרש"א על מ"ש התוס' בד"ה והא אבל קשה דמשמע דלא פסיל עכו"ם אלא משום דלדעתיה דנפשי' קעביד ותיפוק ליה דלאו בני כריתות נינהו ומה צריך נמי לאתויי ברייתא דעכו"ם פסול כו' והקשה הוא ז"ל דאדרבא תיקשה להו טפי דמאי פריך מברייתא דעכו"ם אחש"ו והא עכו"ם לאו בני כריתות נינהו ומ"ה פסול עכ"ל ונראה דעל המקשה לק"מ דמדקתני עכו"ם ש"מ דלאו טעמא משום דלאו בר כרית' הוא דאל"כ ליתני עבד וכ"ש עכו"ם דפסול כעין שהקשו התוס' בדף כ"ג בד"ה אין העבד ולא שייך הכא תירוץ ר"ת דהתם משום סיפא קתני לאשמועינן עכו"ם ונתגייר כו' וע"ש ומלבד שיש לדקדק ע"ז דהא משמע בקידושין דף ס"ג דגם עכו"ם לאו בידו להתגייר הוא דמי יימר דמזדקקו ליה תלתא ואין להאריך. אבל על הברייתא הוי קשה דלא קתני אלא עכו"ם לחוד והילכך מקשו על דברי המתרץ דלמה באמת לא קאמר הטעם משום דלאו בר כריתה הוא ותירצו דלא בעינן שליחות בכתיבה) והשתא דברי הרמב"ם עולין כפשטן דהוא ז"ל נמי מפרש כשיטת רש"י והתוס' ולא בעינן שליחות בכתיבה שהרי לא כתב שאינו גט מדאורייתא אלא בכתבו לבדן כל הגט אבל בגדול עע"ג לא משמע מדבריו אלא לפסול מדרבנן אם כתבו גם התורף והילכך התיר לכתחילה בחש"ו לכתוב הטופס בגדול עע"ג ולא גזרינן בהא אטו תורף דהיא גופה מדרבנן דלא בעינן שליחות בכתיבה וכשהאחר מלמדו ומזהירו לכתוב לשמה מדאורייתא ש"ד ואפי' התורף אבל באין אחר עע"ג שפיר גזרינן אטו תורף

דפסולא דאורייתא הוא דהא בעינן כתיבה לשמה והיינו התורף והני לאו בני דיעה נינהו אבל בעכו"ם דבדידי' לא מהני מידי אעע"ג שפיר גזרינן בטופס לכתחילה אטו תורף כמו בחש"ו באין אעע"ג וזה מבואר אלא דאכתי נשאר לנו לבאר לשיטת הרמב"ם דסובר כשיטת רש"י והתו' אמאי פסיל בעבד והרי הוא ז"ל כתב בעצמו והטעם בנכרי שעל דעת עצמו הוא כותב ולכאורה קושיא עצומה היא אבל אחר שנדקדק בדבריו ז"ל לק"מ שהרי כתב והעבד אינו בתורת גיטין וקידושין לפיכך הוא פסול כנכרי לכל דבריו ר"ל במה דסיי' כנכרי לכל דבריו דהוא ז"ל סובר דאף דהעבד שייך במצות אחרים מ"מ הואיל והוא אינו שייך בהאי מצוה שפיר אמרינן ביה דלדעת עצמו הוא עושה והוי כנכרי לכל דבריו בהאי טעמא גופיה ובזה חולק על סברת הרמב"ן דלדידיה הואיל ושייך במצות אחרים ליכא למימר אדעתיה דנפשיה קעביד אבל לדעת הרמב"ם גם בעבד אמרינן הכי היכי דלא שייך ביה והילכך פסול לכתחילה. בטופס אפי' אעע"ג כמו נכרי ונתיישבו דברי במה שהשיגו עליו הרשב"א והר"ן ז"ל ומתוך דברים אלו יתבאר לך דמה דפרישית בפנים לר' יוחנן דמקשה על דברי רב הונא עולה כפי שיטת הר"י וכדמוכח דמקשה על דמכשיר עע"ג הא בעינן כתיבה לשמה והיינו דשליחות נמי בעינן כפי אשר נתבאר א"נ דניגזור אטו שיכתוב התורף לבדו ופסול לכ"ע מדאורייתא ומשני שמואל בששייר מקום התורף והיינו אפי' פיקח עע"ג ועולה נמי כמסקנת סוגית הבבלי לפי שיטת הרמב"ם ז"ל ועיין לקמן פ"ג הל' ב' ד"ה הלכה כר"י מ"ש שם בס"ד:

הלכה ו

ולא חשו להן משום ריח פסול. וכן פסק הרמב"ם בפ"ו דאינו גט כלל ובין לשליח קבלה ובין לשליח הולכה וכפי' רש"י בד"ה לקבל גט וכן דעת הרי"ף ז"ל ודלא כיש מי שכתב שלא פסלוהו אלא לשליחות קבלה אבל לשליח להולכה כשר וכן נראה מהכא מדתני עבד שהביא את הגט פסול ועלה קאמר דסברין כו' אם עבר וקבל כשר והיינו כשר להוליכו ולגרש בו וקאמר ר' יעקב מעשה היה ולא חשו:

הדרן עלך המביא תיניין

פרק ג

הלכה א

כל גט. כולהם אינן פסולין חוץ מן האחרון שהוא פסול. ובבבלי ריש פירקין גריס הכי אליבא דזעירי כולן אינן פוסלין חץ מן האחרון ופסקו הרי"ף והרמב"ן ז"ל כוותיה כדמפרש הרי"ף טעמא דמדחזינן לכולהו אמוראי דס"ל דאחרון פוסל וליכא מאן דפליג

אלא ר' יוחנן דהתם דס"ל אף האחרון אינו פוסל הוי ליה יחיד וקי"ל יחיד ורבים כו'. אבל קשה דהא לפי סוגיא דהכא משמע לר' יוחנן דס"ל כתבו תורף בטופס כשר ס"ל נמי דכולן פוסלין והשתא לפי גירסת הבבלי דמפיך לה בההיא דר"ל לדר' יוחנן דס"ל כתבו תורף בטופס פסול כאשר ציינתי בפרק דלעיל דקי"ל כוותי' וא"כ אמאי פסקו בהא כזעירי וצ"ל לפי סוגית הבבלי דלא מדמי לה להההיא דתורף ואפי' למאי דקי"ל כרבי יוחנן דהתם בתורף אפי' הכי פוסל האחרון לכהונה דהכא לאו משום שלא לשמה נגעו בה אלא הא דפסול לגרש בו משום דבדאורייתא אין ברירה והילכך לחומרא אמרינן יש ברירה ומטעם זה כתב הר"ן ז"ל דלא לכהונה בלחוד הוא דפסול אלא אפי' ספק מגורשת הויא ואם בא אחר וקידשה חוששין לקידושיו כדכתב הרמב"ם בפ"ג מהל' גירושין הלכה ד' דאם גירש בגט האחרון הרי זה ספק גירושין:

כתב קידושין שכתבו שלא לשמו כו'. ומסיק דאינה מקודשת וכן מסיק לה בבבלי פ"ק דקידושין דף ט' דכתיב ויצאה והיתה מקיש הויה ליציאה. ומשמע דלשמו נמי בעינן כמו בגט דבעינן לשמו ולשמה וכן נראה מדברי הר"ן ז"ל בקידושין שם וכ"כ הה"מ בפ"ג מהל' אישות בשם הרשב"א ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל לא כתב שם אלא וצריך שיכתוב אותו לשם האשה המתקדשת וכגט ונראה דס"ל דלאו לכל מילי הוקשו קידושין לגירושין דלא מקשינן יציא' להויה אלא לענין דמתקדשת בשטר ושאני שלא לשמה דפסולא דגופא הוי וכמאן דליתיה לשטרא כלל דמיא אבל אם כתבו במחובר לקרקע יש לחלק דשאני גט דגלי ביה קרא וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה ולפיכך נמי לא כתב מדין שטר קידושין שכתבו במחובר דלדעת קצת הפוסקים פסול במחובר כמו בגט וכן דעת הרשב"א שהביאו הה"מ שם ועיין בב"י סימן ל"ב שכתב בשם הרשב"א להכשיר במחובר. וכן איכא נ"מ לחומרא לדעת הרמב"ם דס"ל דלא לגמרי הוקשו שטר קידושין לגירושין ולפ"ז אם כתב שטר קידושין על דבר איסור הנאה פסול ודלא כדעת הסוברים דכשר כמו בגט ופלוגתא דאמוראי היא בהאי תלמודא בפ"ק דקידושין הלכה א' ועיין שה במראה ד"ה כתבו מ"ש בזה בס"ד:

כל התנאים פוסלין בגט. ברייתא בבבלי פ' המגרש דף פ"ד ופי' רש"י ז"ל ואפילו נתקיים התנאי והתוס' שם חלקו ע"ז ע"ש וכן דעת בעל המאור ז"ל דה"מ בשלא נתקיים התנאי אבל אם נתקיים אין על מנת דשאר תנאים פוסלין בכתיבת הגט ומביא ראיה מר' יודן דהכא ועיין בספ' המלחמות שהשיג עליו בזה דאיו ראיה מכאן וע"ש שנדחק לפ' הא דר' יודן וזה לפי גירסתו ז"ל דגריס הדא הוא דאמרה כל התנאין כו' אבל לפי גי' הספר שלפנינו הרי הוא אומר כו' אין צריך לכל זה אלא כדפרישית בפנים דר'

יודן פליג ומ"מ אין כאן סייעתא לפי' בעל המאור דהרי ר' חיננא דחה הוכחת ר' יודן ואוקמי למסקנא לדברי רבי דאפילו בנתקיים התנאי פוסל בכתיבה כדפרישית. והשתא למאי דקי"ל כחכמים וכרבא דאוקי התם פלוגתייהו בלאחר התורף דמכשרי בע"מ אפי' בכתיבה היינו דוקא בשנתקיים התנאי ובלפני התורף פסול ואפי' נתקיים התנאי וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ח מגירושין הלכה ד' שהרי כתב שם מטעם שהרי נשאר לו זכות בגופו של גט וא"כ אפילו נתקיים דאין זה כריתות. וכן נראה מסוגיא דהכא דבלאחר התורף פליגי מדקאמר הדא אמרה אין תופשין כרבי כדפרישית. ומ"ש הרמב"ם שם בעל מנת לפני התורף ה"ז ספק גירושין טעמו משום דאין ברירה כדפי' הה"מ ז"ל שם ויש כאן חשש ספק דאורייתא כדמוכח משיטתא דהכא וס"ל דלא פליג האי תלמודא אבבלי והא דמשמע מהתם דטעמא משום גזירה ע"מ אטו חוץ ואין כאן אלא פסול מדבריהם היינו לרבי אבל לחכמים אינו מפורש בהדיא התם דס"ל טעמא משום גזירה ואין כן דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל אלא דס"ל דהאי סוגיא פליגי אדהתם ואין הטעם אלא משום גזירה ועיין שם ובב"י סי' קמ"ז אלא שאני תמה דהא ר' חנניא מוקי מתני' דהכא כרבי דס"ל טעמא משום ברירה אלמא דחכמי' לאו טעמייהו מש"ה הוא והיאך כתב הה"מ שיצא לו להרמב"ם כן מההיא דהכא וצ"ל דסמיך אדר"ל דקאמר הכא כל התנאין פוסלין בגט ד"ה וכהאי עובדא דרבי ירמיה ולדידיה מתני' ד"ה היא ולחכמים נמי טעמא משום דאין ברירה והיינו בלפני התורף כדמסיק התם:

הלכה ב

ותורפו עמו. כדפרישית דאהרי את מותרת קאי וכן משמע מהגהת אשרי בפ"ב גבי ההיא דרב חסדא גט שכתבו שלא לשמה והעביר עליו קולמוס לשמה כו' שכתב שם וז"ל בירושלמי אם כתב כל הגט שלא לשמה ושם האיש והאשה לשמה כשר ומשמע אפי' כתב הרי את מוחרת לכל אדם שלא לשמה ופליג אדשמואל דפ' כל הגט דלדידי' גם הרי את מותרת לכל אדם צריך לכתוב לשמה ע"כ והיינו דר' ירמיה מפסולו את למד הכשירו ודעת הרמב"ם בפ"ג הל' ז' לפסוק כדשמואל ועיין לקמן ד"ה הלכה:

הגע עצמך שזיווג. ודוגמתו במס' שקלים פ"ה הלכה ה' גבי ושם היום כתוב עליהן מפני הרמאין הגע עצמך שזיווג אותו היום כלומר שנזדמן לו שמצא ג"כ ביום א' או ב' מימי השבוע כמו שכתוב בחוחם דמעיקרא ס"ד דלא כתוב עליהן שם החדש עד לבסוף כדמסיק התם וע"ש. ועיין לקמן פ' המגרש הלכה ח' דמייתי לה נמי התם כעין דקאמר הכא. וכה"ג דייק בבבלי ריש פרקין גבי שמי כשמך פסול לגרש שני הוא דלא מצי מגרש ביה הא הראשון מצי מגרש ביה ואמאי והא אמרינן ולא אחר יכול להוציא עליהן שטר

חוב והתם מפרק לה בעדי מסירה וכר"א אבל הכא ע"כ דר' יוסי שאל אליבא דר"מ דלית ליה עדי מסירה ואם בעינן מוכיח מתוך הגט דלשם יוסף בן שמעון זה נכתב כגון שיכתבו דורות או סימן מדהשיב לו כשר ולא חיישינן למידי והיינו כדאמרי' בפ' גט פשוט היכא דלא הוחזקו לא חיישינן ואם הוחזקו ב' יוסף בן שמעון אין מגרשין אלא זה בפני זה:

הלכה כרבי יודה בגיטין וכר"א בשטרות. בבבלי דף כ"ו אמר רב הלכה כר"א קרי רב עליה דר"א טובינא דחכימי וכתב הר"ן ז"ל הילכך נקטינן דבגיטי נשים לא התירו לכתוב אפילו טופס דגזרינן אטו תורף ולפיכך השמיט הרי"ף ז"ל מאי דאמרי' בגמרא וצריך שיניח אף מקום הרי את מותרת לכל אדם משום דלא איתמר אלא אליבא דח"ק שמתיר לכתוב תופס אבל אנן דקי"ל כר"א אפי' תופס לא שרי אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ג מה"ג מפני תקנת סופר התירו חכמים לסופר שיכתוב תופסי גיטין כו' נראה שהוא סובר דאע"ג דרב פסיק הכא כר"א לא קי"ל הכי דדחינן לה מקמי דרב יהודה אמר שמואל ורב הונא משמיה דעולא דאוקמוה למתני' דהכל כשרין לכתוב את הגט ואפי' חש"ו בששייר מקום התורף כדאיתא בפ' המביא תיניין אלמא סבירא להו דלא גזרינן טופס אטו תורף וכבר כתבתי שם שיש לחלק ביניהן ולקיים אח שתיהן עכ"ל הר"ן. והכ"מ נמשך אחר דבריו לפרש דעת הרמב"ם מה"ט ויש לתמוה דאי טעמיה דהרמב"ם דלא פסק הכא כר"א משום דלא גזרינן טופס אטו תורף בשום מקום א"כ אמאי הצריך בחש"ו שיהא גדול עע"ג לכתחילה כמבואר במ"ש בפ' ב הלכה ה' וע"ש מה שביארתי לדעתו ז"ל. ולמאי דמחלק שם הר"ן ז"ל דגבי סופרים משום דהוי מילתא דשכיחא טובא גזרינן טופס אטו תורף אבל בחש"ו מילתא דלא שכיחא היא ולא גזרינן קשה טפי דאם בחש"ו סובר הרמב"ם דגזרינן טופס אטו תורף בסופרים לכ"ש לכך נראה דעיקר טעמו של הרמב"ם דפסק כר"א וכהאי דאמרי' התם לעיל קשיא דר"א אדר"א דהא לעיל קאמר מפני תקנת הסופר ומפרשינן לה אליבא דר"א ומשני תרי תנאי ואליבא דר"א ופסק כהאי תנא וכדמסיק הכא מפני תקנת הליבלר ועלה קאי הא דרב התם וכן נראה מדברי הה"מ ז"ל שכתב אהא דמפני תקנת סופר כו' וז"ל פ' כל הגט הכותב טופסי גיטין כו' ומוקי לה ר' יוחנן מפני תקנת סופר קרי רב עליה דר"א טובינא דחכימי עכ"ל דלכאורה קשה הא משמע דרב פסק כר"א דמת י' דפוסל בגיטי נשים אלא ודאי דהוא ז"ל מפרש דרב אליבא דהאי חנא דר"א קאי דמכשיר בגיטין מפני תקנת הסופר. ובמה שסובר הרמב"ם דבחש"ו גזרינן טופס אטו תורף והכא לא גזרי' צ"ל דס"ל דטעמא דסופר מפני תקנת כדי חייו אמרו אבל בחש"ו דלאו סופרים נינהו ליכא משום תקנה וכ"כ הרשב"א ז"ל בפ"ב

לדעתו וזהו איפכא מסברת הר"ן ז"ל ומה שהשיג הרשב"א על הרמב"ם בזה עיין לעיל שם מ"ש בזה:

הלכה ג

אם מצאו על אחר כשר ואם לאו פסול בבבלי רמי אמתני' דב"מ ומשני רבה דמתני' דהכא מיירי במקום שהשיירו' מצויות והוא שהוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת כו' ר' זירא רמי מתני' אברייתא כו' ומשני כאן במקום שהשיירות מצויות כאן במקום שאין השיירות מצויות איכא דאמרי והוא שחוזקו והיינו דרבה ואיכא דאמרי אף על גב דלא הוחזקו ופליגא דרבה ופסקו הרי"ף והרמב"ם ז"ל כלישנא בתרא דר' זעירא לחומרא וכתב הרא"ש ז"ל ויראה דכ"ש אם הוחזקו אע"פ שאין השיירות מצויות דיותר יש לחוש שאותו המצוי בעיר עבר דרך שם אפי' במקום שאין השיירות מצויות ממה שנחוש שבא אחר מעיר אחרת ועבר דרך שם ואפי' במקום שהשיירות מצויות עכ"ל אבל אין דעת הרשב"א ז"ל כן שכתב כל שהוחזק אחד כשמו במקום שאין השיירות מצויות לא חיישינן ליה משום דלנפילה דחד לא חיישינן והיינו טעמא דרבה דס"ל דוקא במקום שהשיירות מצויות נמי בעינן משום שאין הכל תלוי אלא בנפילה דרבים ולפיכך האי לישנא בתרא דר"ז פליגא עליה דכיון שכן כל שנמצא במקום שהשיירות מצויות אנו חוששין ליוסף בן שמעון טובא מפני שהשיירות מביאין גיטין של יוסף בן שמעון טובא ולנפילה דרבים חיישינן ואע"ג דלא הוחזקו ב' יוסף בן שמעון באותה העיר זהו תוכן דבריו ז"ל וכן כתב לקמן לשיטת הסובירים לפרש דברי הרי"ף דס"ל דמקום שאין השיירות מצויות והוחזקו הוי כמקום שהשיירות מצויות ולא הוחזקו ושקולין הן והקשה הוא ז"ל תמה על עצמך ר' זירא מ"ש דנקט כאן במקום שהשיירות מצויות כו' ליפלוג נמי בין הוחזקו ללא הוחזקו ע"כ וקושיא זו ל"ק לשיטת הרא"ש ז"ל דס"ל דהוחזקו חמיר וי"ל ר"ז רבותא קמ"ל ועיין לקמן בד"ה עבר עכו"ם שכתבתי להכריח דשיטת הרמב"ם ז"ל אתיא כשיטת הרא"ש ז"ל בזה:

מצאו בחפיסה או בדלוסקמא אם מכירו כשר. כתב הר"ן ז"ל שיש בכלי סימן והוא שלו אם מכירו גם לגט כשר אבל בלא תפיסה אם מכירו לא דלא סמכינן אטביעו' עינא אלא לצורבא מרבנן כך כתב רש"י ז"ל (ובפי' רש"י שלפנינו לא נמצא כן אלא או או קתני כדפרישית במתני') וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה"ג ולא מיחוור דכיון שיש לו סימן בחפיסה למה צריך שיכיר הגט דהא קי"ל דחמור בסימני אוכף מהדרינן ועוד דודאי כולהו אינשי קים להו בטביעות עינא ועדיף טפי מסימנא דהא קטלינן ביה ומשום טביעות עינא דקלא נמי מותרין בנשותיהן בלילה כדאיתא פ' גיד הנשה וכי אמרינן

בגמרא דוקא צורבא מרבנן אבל אינש דעלמא לא לאו משום דעם הארץ לא קים ליה בטביעות עינא אלא משום דכיון שמצאוהו אחרים והוא בידינו חיישינן שמא משקר הוא משום הפסד שכרו והיינו טעמא נמי גבי מציאה דלא מהדרינן אלא לצורבא מרבנן בטביעות עינא אבל הכא שהוא עצמו מצא למאי ניחוש לה אלא ודאי תנא תרתי קאמר מצאו בחפיסה ויש לו סימן בה או שמכירו לגט בטביעות עינא כשר עכ"ל ועיין ביבמות פ' האשה בתרא הלכה ג' במראה ד"ה שנייא שכתבתי שם טעם לדעת הרמב"ם דס"ל דלא סמכינן אזימן דחפיסה דחיישינן לשאלה ואע"ג בפי"ג מהל' גירושין פסק כלישנא בתרא דיבמות שם דסימנין דרבנן לענין איסורא ולא סמכינן עלייהו כ"א דוקא בסימנין מובהקין ביותר דהני לכ"ע דאורייתא הוו כאשר ביארתי שם ולהך לישנא לא מוכחא מידי דחיישינן לשאלה דלא אמר התם חיישינן אלא להך לישנא דאמר רבא סימנין דאורייתא כמבואר בגמרא שם מ"מ ס"ל להרמב"ם דלעולם האי חששא איכא ולענין איסורא אזלינן לחומרא אלא דלא הוכרח הש"ס לאתויי להאי טעמא דחיישינן לשאלה כי אם למ"ד סימנין דאורייתא לפרש מחני' דהתם דקתני אע"פ שיש סימנין בכליו ומכאן יש סעד לדברי הב"י בסי' י"ז שכתב לדעת הרמב"ם דס"ל דחיישינן לשאלה ואם שאינו נמצא מבואר בדבריו ז"ל כפי שנתבאר שם בדברי ע"ש:

עבר עכו"ם. עיין בפ' האשה בתרא הלכה ו' שכתבתי שם דעיקר הבעיא אליבא דר' יוחנן דאמר כל שלא עבר שם ברייה ואם עבר אחד חיישינן והילכך בעי למאי הוא דחיישינן אי לנפילה שמא נפל גט זה מאדם העובר דס"ל דאפי' לנפילה דחד חיישינן וא"כ בעבר עכו"ם ליכא למיחש למידי דלאו בר הבאה בגט הוא או דילמא לנפילה דחד לא חיישינן שמא נפל גט זה מזה העובר עכשיו וזה מצאו דהאי חששא רחוקה היא והכא חוששין שמא נדרס גט שאבד זה ברגל העובר וזה גט אחר הוא שנפל מכבר וא"כ אפי' בעבר עכו"ם חוששין ועוד נ"מ איכא דאי נימא חוששין לנפילה דחד לא צריך לאוקמי המתני' בשיירות מצויות אלא בהוחזקו שני יוסף בן שמעון כי היכי דלא תיקשי אמתני דב"מ ואם אמרינן דטעמא שמא נדרס אבל לנפילה דחד לא חיישינן א"כ ע"כ צריך לאוקמי המתני' אליבא דר' יוחנן במקום שהשיירות מצויות ואע"ג דלא הוחזקו כלישנא בתרא דר' זעירא כמ"ש לעיל לשיטת הרשב"א. והשתא למאי דמדחי הכא הא דאכשרון בהאי סירקא דילמא סימן הוה ליה ביה לאבא בר בר חנה אבל בעלמא עבר עכו"ם נמי פסול דחשש דריסה איכא אבל לנפילה דחד איכא למימר דלא חיישינן ומתני' במקום שהשיירות מצויות ואע"ג דלא הוחזקו ואפי' שלא מצאו אדם ששמו כשמו כדקאמר הכא משום חומר עריות וכן נראה מדברי הרשב"א ז"ל לפרש כן סוגיא דהכא וע"ש שהכריח לטעמא

שמא נדרס מכח קושיא שהקשה על דאמרו בגמרא איזהו לאלתר כו' שלא עבר אדם שם ויש אומרים שלא שהא אדם שם וז"ל תימא בין לרבה בין לר"ז דאוקמי מתני' במקום שהשיירות מצויות מאי איפכת לן בין עבר או שהא אדם שם אחר שנפל גט מיד זה שהרי אין הכל הולך אלא אחר השיירות שכבר עברו לומר כיון שמקום זה הוא מעבר רבים חוששין שמא גט זה שנמצא מאחד מעוברי דרכים נפל וגיטו של זה לא נודע מקומו וא"כ אי אזלינן בתר השיירות שכבר עברו אפי' לא שהא ולא עבר אדם שם נחוש לו ואי משום חשש נפילה של זה שעבר שם או שהא שם נמצאת אומר דלנפילה דחד חיישינן ואפי' במקום שאין השיירות מצויות נחוש עכ"ל. הקושיא ומכח זה הכריח שם דחיישינן שמא נדרס ונדחף הגט ברגלי העובר וגט זה שנמצא מן השיירא שעברה שם כו' וכל זה הוא לשיטתו ז"ל דס"ל היכא דהוחזקו ולא שכיחי שיירתא לא חיישינן אבל לשיטת הרא"ש ז"ל שהבאתי לעיל לק"מ דההיא בריית איזהו לאלתר כו' לא מיירי במקום שהשיירות מצויות אלא הני תנאי בהוחזק לבד הוא דמוקמי למתני' ואפי' לנפילה דחד חיישינן דלא אשכחן מאן דס"ל לחלק בין נפילה דרבים לנפילה דחד אלא אביי בפ' גט פשוט דף קע"ב גבי ההוא שטרא דהוה כתוב ביה אני פלוני בר פלוני לויתי ממך מנה אבל רבא לא מחלק התם ואע"ג דשמעינן לרבא שם דלא חיישינן כלל לנפילה היינו לענין ממונא אבל לאיסורא חיישינן והגע עצמך דע"כ לרבא צריך לחלק כן דהא שמעינן מסוגיא דשמעתין דחיישינן לנפילה ואפי' אי מוקמית אליביה לשנויי רומיא דמתני' הכא כלישנא קמא דר' זירא עכ"פ לנפילה דרבים חיישינן והתם קאמר דלא חיישינן אפי' לנפילה דרבים אלא ודאי לענין איסורא שאני וכי היכי דלממונא לא חיישינן כלל לענין איסורא חיישינן אפי' לנפילה דחד דלדידיה אין חילוק בין נפילה דחד לנפילה דרבים והילכתא כוותיה דרבא לגביה דאביי. ועוד היותר נראה לומר דהני תנאי פליגי באוקימתא דמתני' דמ"ד כל שלא עבר אדם שם מוקי למתני' בהוחזקו ולא שכיחי דכיון שהוחזק באותה העיר אחר כשמו חיישינן שאותו המצוי בעיר עבר דרך שם וממנו נפל ואע"ג דלא שהה ומ"ד שלא שהה מוקי למתני' במקום שהשיירות מצויות ולא הוחזקו הילכך בהעברה בעלמא לא חיישינן למידי דבכי הא לא שייך למיחש שמא נפל ממנו גט זה ונזדמן שהוא כשם הגט שאבד דחששא רחוקה היא הואיל ולא הוחזק שם אחר באותה העיר (וכעין שיטת הרא"ש ז"ל) אלא דס"ל להאי מ"ד דחוששין אנו שמא נדרס ונדחף גט האבד וגט זה הנמצא הוא מכבר הואיל והשיירות מצויות ודוקא אם שהא חיישינן דאיכא תרתי שמא נדחף שלא מדעת ושמא בשהיותו הרגיש בגט ומצאו ונטלו בידו והלך לו וכעין סברא זו כתב הרשב"א ז"ל לשיטתו אלא דהוא ז"ל מפרש דהני תנאי פליגי בהא דמר חיישינן שמא נדרס אף בהעברה

ומר לא חיישׁ אלא בשהא הואיל ואיכא תרתי ולמאי דמפרשינן לא פליגי לדינא מידי אלא באוקימתא דמתני' פליגי דבהוחזקו איכא חשש נפילה ואפי' בהעברה בעלמא חוששין אבל בלא הוחזקו אלא דשכיחי ליכא חשש דנפילה כדאמרן כ"א חשש דנדרס איכא ודוקא בששהא דאיכא תרתי א"נ דחששא דנדרס ונדחף גופא לא חיישינן אא"כ שהא שם אבל לא בהעברה בעלמא ומתוך מ"ש יתבאר לנו דעת הרמב"ם ז"ל בזה שכתב בפ"ג הל' ט' אבד במקום שהשיירות מצויות אם מצאו מיד ועדיין לא שהא אדם שם מן העוברים הרי הוא בחזקתו הוחזק באותו המקום איש א' ששמו כשמו שבגט חוששין שמא גט זה הנמצא של אותו האיש האחר הואיל ועבר אדם שם ואע"פ שלא שהה ע"כ והראב"ד והרשב"א ז"ל השיגו עליו דמאי שנא במקום שהשיירות מצויות להוחזקו ולמה כתב בזה שלא שהה ובזה חשש אם עבר אע"פ שלא שהה והה"מ ז"ל מיישב שם דבריו דהא דקאמר הוחזק באותו מקום אשיירות מצויות קאי ומשום דאיכא תרתי לריעותא חוששין בעבר אעפ"י שלא שהה וע"ש ולע"ד אינו מן הצורך לדחוק כ"כ בדברי הרמב"ם ז"ל אלא הא דכתב הוחזק כו' חלוקה אחרת היא דבכה"ג חוששין אם עבר אע"פ שלא שהה אע"ג דלא שכיחי שיירות אבל במקום שהשיירות מצויות ולא הוחזקו אין חוששין אא"כ שהה ומהטעמים שביארתי ודבריו נמשכין אחר דברי הרי"ף ז"ל שכתב ראינו לגאון שפסק הלכה שלא שהה אדם שם ומסתברא לן בכי האי מילתא דאיסורא לחומרא עבדינן שלא עבר אדם אבל אם עבר אדם שם והוחזקו שני יוסף בן שמעון חיישינן שמא ממנו נפל וצריכין אנו לסימן מובהק כו' ע"כ הרי שלא פסק כמ"ד אם עבר אלא בהוחזקו אבל במקום שהשיירות מצויות ולא הוחזקו לא והר"ן ז"ל מיישב דבריו שם לחד שיטתא כמ"ש הה"מ ז"ל לדעת הרמב"ם ולענ"ד נ"ל כמ"ש דהיא ז"ל מפרש דהני תנאי לא פליגי לדינא אלא לפי אוקימתא דמתני' (ועוד דלא הוי ליה לפסוק כרבה ב"ב חנה שם נגד רב יהודה אמר שמואל דהוא בתראה אלא ודאי כדאמרן). ודע דהטור בסי' קל"ב כתב וז"ל וכן אם ראה שעבר אדם שם פסול אפי' לא שכיחי שיירות ולא הוחזקו שני יוסף ב"ש ואפי' היה עכו"ם שעבר שם וכתב הב"י ע"ז ובשיעור לאלתר כתב ג"כ כשיטת הרא"ש דהוי שלא עבר אדם שם ולא חילק בין השיירות מצויות לשאינן מצויות ולא בין הוחזקו ללא הוחזקו ע"כ וכן נמשך אח"ז בש"ע שם ותימה רבתי איכא הכא שהרי הרא"ש ז"ל לא כתב שם אלא שיטת רב אלפס ז"ל כמ"ש לעיל ולא מצינו לחד מ"ד דס"ל הכי אח"ז מצאתי להב"ח שהקשה כן ופי' שם בדוחק דברי הטור כפי שיטת הרא"ש וע"ש ולענ"ד ט"ס הוא וצ"ל אלא הוחזקו כו' וכדסיים שם הטור והיכא שלא הוחזקו שני יוסף ב"ש ולא שכיחי שיירות מחזירין אותו בלא סי' אפי' שהא כדי שיעבור אדם שם:

תני בר קפרא אפי' הניחו בן מאה שנה. בבבלי דף כ"ח אמר רבא ל"ש אלא זקן שלא הגיע לגבורות אבל זקן שהגיע לגבורות לא איתיבי' אביי המביא גט והניחו זקן בן מאה שנה (כך היא גי' הרשב"א ז"ל ובספרים שלפנינו אפי' בן מאה שנה נותנו לה בחזקת שהוא קיים תיובתא ואב"א כיוו דאיפליג איפליג ופי' רש"י ז"ל אפליג ואינו כשאר האדם להיות קרוב למות אבל בן שמונים ואחת או יותר עד תשעים קרוב למות הוא נראה שהוא ז"ל מפרש הא דקאמר בן מאה לאו דוקא דכאלו מת נחשב הוא אלא מבן תשעים עד מאה כיון דאיפלג אפליג ולפיכך פי' עד תשעים קרוב למות הוא וכן משמע מהב"י סי' קמ"א שכתב על דברי רמ"ה שהביא הטור שם ודוקא בזקן שהוא פחות מבן פ' או מבן ק' שנים ולמעלה אבל מבן פ' עד בן ק' לא. וז"ל והרמ"ה רצה לחוש לכתחילה למימרא דרבא וכשינוייא דאב"א ומפרש בן פ' ובן ק' כפשוטה ושלא כדברי רש"י עכ"ל. והרשב"א ז"ל פסק כאביי דלא סמכינן אהאי שינוייא והביא ראיה מדקאמר הכא אפילו הניחו בן מאה שנה משמע דטעמא לאו משום דאיפלוג דא"כ מאי אפילו אדרבה כשהגיע למאה טפי עדיף עכ"ל (ולגי' רש"י ז"ל ולפירושו דגריס בגמרא אפילו ה"ק מבן פ' עד צ' חוששין ומני עד ק' כיון דאיפלג איפלג והיינו אפילו) וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק ו' מה"ג הלכה כ"ח שכתב הניחו זקן סתם ולא חילק כלום:

תמן משעה ראשונה כו'. הכי משני רבא בבבלי שם ומסיק דשמא מת לא חיישינן ושמא ימות תנאי היא דר"מ לא חייש ור' יהודה חייש והלכה כר"י וכן פסק הרמב"ם ז"ל בריש פ"ט מהל' תרומות:

הלכה ד

ועוד שלשה הוסיפו עליהן כו'. וכן פסק הרמב"ם שם הל' כ"ט ועל היוצא ליהרג כתב מב"ד של עכו"ם וכלישנא בתרא דרב יוסף שם דבב"ד של ישראל כיון דנגמר הדין לא חיישינן דילמא חזו ליה זכותא דמילתא דלא שכיחא היא. וסיים שם ואם היה גט א' מהם ביד השליח אינו נותנו לאשתו ואם נתנו לה ה"ז ספק מגורשת ע"כ ומדבריו משמע דאפילו בדיעבד בחזקת שהוא קיים חשבינן ליה וכן משמע מתשו' להרמב"ן סי' קכ"ח הביאו הב"י בסי' ע' וע"ש עיין בפ' האשה בתרא הל' ה' במראה ד"ה שקעה ספינתו בים מ"ש בזה:

הלכה ה

לית הדא פליגא על ר"י כו'. משמע דר' בא דמפרש טעמא משום תנאי גיטין ובהקפדת הבעל תליא והכא אפי' כמ"ד שומר שמסר לשומר פטור אבל בעלמא לא מצי אמר אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר ואפי' לכתחילה להאי מ"ד וכן פי' הרשב"א ז"ל אבל התוס'

בד"ה כאן שנה רבי אין השואל רשאי להשאיל כתבו אפי' למ"ד בהמפקיד שומר שמסר לשומר פטור שהרי מסרו לבן דעת ואין יכול לומר אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר מ"מ לכתחילה אין לו לעשות ועיין לעיל פ' הכותב הלכה ח' ד"ה תריי שם כתבתי דמשמע נמי מהסוגיא שלא כדברי התוס' וע"ש:

אף בקידושין כן. מהכא משמע דבעיא דלא איפשיטוא היא והמרדכי בריש פ' האיש מקדש כתב פסק הקדוש מרוד"ש דהעושה שליח לקדש לו אשה ומסר לו הטבעת לקדש אפי' איתנוס בדרך אינו יכול לעשות לו שליח אחר משום דמילי נינהו ומילי לא מימסרן לשליח ואע"ג דגבי גט קי"ל שליח עושה שליח ולא הוי מילי משום מסירת הגט וה"נ האיכא מסירת הטבעת לא דמי דגבי גט אשה מתגרשת בע"כ הילכך לא הוו מילי שהרי השליח יכול לגרשה בע"כ דיד השליח כיד הבעל אבל שליח של קידושין אם לא תאבה האשה אינה מתקדשת הילכך הוו ליה מילי ע"כ ומביאו הב"י באה"ע סוף סימן ל"ה ובהגהות רב אלפסי פ"ב דקידושין נמצא כתוב דאם מסר לו שטר לקדשו בו יכול לעשות שליח אחר ע"ש ומביאו הד"מ שם ולטעמא דפסק הקדוש אפי' בשטר נמי לא וכן משמע מהכא דקאמר לא ביד כל אדם מצוי לקדש ולא ידעתי אם נעלמה מהם סוגיא דהכא שלא הזכירו מזה כלום והב"ח שם הקשה על פסק הקדוש וכתב דדבר זה לא אשכחן בתלמוד ומשמע דלגמרי הוקשו קידושין לגירושין עכ"ל ותלמוד ערוך הוא כאן ועיין לקמן. ריש פ"ד דמשמע בפשיטות שאין יכול לעשות שליח אחר בקידושין:

הלכה ו

חלה השליח. בבבלי בעי שליח דשליח משוי שליח או לא ופשיט לה הכי ופסק הרי"ף ז"ל דוקא חלה השני או נאנס וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ז מה"ג ודלא כיש סוברים דשליח השני משוי אפילו בלא אונס דבקמא דוקא בעינן חלה מפני שעשאו בעל ואפשר שהוא חפץ בו יותר מבאחר אבל בשליח השליח כיון שאין הבעל יודע בהן לא איכפת ליה כלל בין ב' לג' (וכן עלה על דעת הר"ן אלא שכתב מפני שהרי"ף מחמיר) ולדעתי הא ליתא משום דאמרינן כמו דסמך הבעל על הקמא בשליחותו סמיך עליה נמי בהא שאם יארע לו אונס ויעשה שליח אחר שיהא כיוצא בו נאמן בשליחותו ושליח השני נמי דוקא אם חלה או נאנס כדמשמע מהכא:

הלכה ז

כלום אמר ר' יוסי אלא בקיים. בבבלי דף ל' מפרש רב במכרי כהונה ולויה ושמואל אמר במזכה להן ע"י אחר ועולא מוקי לה כרבי יוסי כולהו כרב כו' כעולא נמי לא אמרי כיחידאה לא מוקמי והרמב"ם בפ"ו מהל' מעשר הל' ו' פסק כרב ושמואל שכתב ומזכה

להן ע"י אחר לאותו כהן ולוי או עני שהלוו' ואם היו רגילין ליטול ממנו והוא רגיל שלא יתן אלא להן אינו צריך לזכות ע"י אחר והכ"מ לא נתן טעם שם למה לא פסק כר' יוסי שהרי הוא בעצמו פסק בפ"ט מהלכות בכורים כר' יוסי עשו שאינו זוכה כזוכה וצ"ל דסמיך אדהכא דלא דמי דלא אמרינן עשו שאינו זוכה כזוכה אלא בשכבר בא חליפיו ביד כהן וכן בההיא דהשוכר את הפועל למחצה לשליש ולרביע פסק בפ"ד ממתנות עניים כר' יוסי ילקט בנו אחריו מטעמא דקאמר התם עניים גופייהו ניחא להו כו' כתירוץ התוס' שם ד"ה ואמר שמואל ע"ש. ומשמע נמי מדבריו דהא דקאמר בגמרא במכרי כהונה ולויה לאו דוקא אלא אעני נמי קאי והכא דחי לה ויש מכר לעני ויש לפרש הא דהכא דתירוצא הוא ויש מכר לעני שמצינו גם בעני כן במי שרגיל ליתן לו מעשרותיו:

הא משלו מפריש. אפילו בשלא הלוהו ע"מ כן ובבבלי לא נחית להאי דיוקא וכן הרמב"ם העתיק התוספתא כפשטה בפ"ו ממעשר הלכה כ' ולא כתב מזה כלום ואפשר דס"ל דהיינו הך והא דקתני ע"מ כן לאו דוקא. אלא דיש לדון לענין חזרה דלמאי דדייק הכא לקמן דמלוה אינו יכול לחזור בו מדקתני וזכה העני במה שבידו ומשום דמתחלה הלוה על מנת שלא לפרוע אפשר לחלק בהא דאם לא הלוהו ע"מ כן אלא שאח"כ אמר לו להפריש איכא למימר דיכול המלוה לחזור. ולטעמא דמפרש בבבלי דכהן בבה"ב חוזר משום דלא משך הימנו הפירות כדתנן נתן לו מעות ולא משך הימנו פירות יכול לחזור בו אבל בה"ב בכהן אינו חוזר כדפירש רש"י משום דאין לו למשוך ממנו כלום או מצי הדר ביה אפשר נמי לומר דבכה"ג שלא הלוהו מתחילה ע"מ כן לא מיקרי נתינת מעות על הפירות ובה"ב בכהן נמי חוזר:

לית כאן אינו חושש. ובבבלי מקיים הנוסחא במתני' אינו חושש שמא העשיר העני וכן בעניא דתקנתא דתקינו אם מתו מפריש בחזקת עני ישראל ואם העשיר לא תקינו אלא אינו מפריש ומפרש טעמא דעשירות לא שכיחא והילכך לא תקינו אם העשיר ופשיטא דאין לחוש שמא יעשיר ואפשר דהכא נמי ה"ג לית כאן אלא אינו חושש אבל חושש הוא אם העשיר העני כלומר הא דקתני במתני' אינו חושש שמא יעשיר הוא דאינו חושש אבל אם העשיר חושש ואינו מפריש דלא דמי למתו כהן או לוי שמפריש כדפרישית טעמא בפנים:

ובלבד שירשו קרקע. וארישא קאי כדפרישית שאז צריך רשות ורשותא מיהא מהני אבל בירשו כספים אפילו יתנו רשות לא מהני כיון שאין מוטל עליהם לפרוע חוב אביהן הרי הן כנכרים דעלמא והרי החוב כאבוד ואין מפרישין על האבוד כן פי' הרמב"ן ז"ל בס' המלחמות וכן הרשב"א ז"ל להא דקאמר ר' יוחנן בבבלי יורשין שירשו קרקע ודלא כפי'

התוס' בד"ה תניא דאסיפא קאי וכן נראה מפי' רש"י ז"ל במתני' אלא כדמשמע מהכא וכן כתב הרמב"ם ז"ל פ"ז שם אבל ירשו כספים אין רשות היורש מועלת:

לית ציבור כוליה עתר. כתב הרמב"ן שם מלוה ע"פ היתה שהלווה להיות מפרישין עליהן מחלק צדקה וקופה שקבלו עליהם וארכו הימים ומתו האבות ונשארו הבנים ובאו להפריש על עצמן ואמרו חכמים שאין ציבור כולו עשיר ור"ל שאם נתנו להם רשות מפרישין ואע"ג דאמר לעיל אבל ביורשי עני אין עוני נחלה ולומר שאפי' נתנו לו רשות אינו מפריש עליהן התם במלוה עני אחד שאם הוא עני אפשר שאין עוניי ירושה לדורות אלא גלגל הוא שחוזר בעולם אבל ציבור אין כולם עשירים ולפיכך מפריש עליהן ברשותן:

הלכה ח

רבי אלעזר כו'. ובבלי דף ל"א מהפך הגי' דר"א לדר' יוחנן אליבא דר"א דמתני' וכן קאמר התם דחלוקין חביריו על ר' אלעזר מההיא מתני' דמקואות ופסק ברמב"ם ז"ל בסוף פ"ה מהלכות תרומות כחכמים שכתב שם מצאן שאבדו ה"ז חושש לכל מה שתקן שמא לא הפריש עליהן אלא אחר שאבדו לפיכך מפריש תרומה שניה וכן כתב בפ"ז ממעשר הלכה ד' ה"ז חושש לכל שהפריש והתי"ט כתב על מה שפי' רש"י ז"ל ה"ז חושש ואם לא אכלן צריך להפריש אבל הרמב"ם לא התנה שאם לא אכלן ומשמע ודאי שאע"פ שאכלן מחויב הוא להפריש התרומה והמעשרות מפני חששא זו ע"ש שנתן טעם לדברי הרמב"ם לדעתו משום שפסק כחכמים שחייב למפרע על כל מה שתקן א"כ חששא מעלייתא היא והילכך אין לנו לחלק בין נאכל ללא נאכל עכ"ל ולענ"ד אין לנו הכרח לפרש כן בדברי הרמב"ם שהרי לא כתב אלא חושש לכל מה שתקן לכל שהפריש ולא כתב על מה שאכל כמו שכ' בריש פי"ב ממעשר גבי הלוקח פירות ממי שאינו נאמן על המעשרות כו' אוכל על פיו בשבת ולא יאכל מאותן הפירות למוצאי שבת עד שיעשר דמאי על הכל על שאכל בשבת ועל הנשאר וע"ש וטעמא דהתם מתחילה בחזקת דמאי ובספק שלא הופר' עליו מעולם הוא אלא שבשבת התירו חכמים לאכול על פי עם הארץ והילכך במ"ש מעשר עליו אבל הכא בחזקת שהופרשה מתחילה היא אלא שנולד לנו הספק לאחר זמן וכדמשמע האי סברא הכא מהא דלקמן תמן למפרע כו' דאפילו לרבנן קאי כדפרישית בפנים ואפי' אם נפרש להא דלקמן אליבא דר"א היא מ"מ הסברא מוכרחת היא מדקאמר ברם הכא מכאן והילך נתקלקלו דקשה מ"מ אמאי מפריש עליהן לאחר מעת לעת של הנחה (להאי מ"ד אליבא דר"א) שמא כבר אבדו אלא לאו מטעמא שהוברר התרומה ומה שאכל בחזקת מתוקן הוא וכן לרבנן משעת הנחה דמאי שנא:

יין מגיתו מפרישין עליו בחזקת שהוא יין עד מ' יום. כן פסק הרמב"ם בפ"ה מתרומות הל' כ"ה ואע"ג דפסק שם הלכה כר' יודה דמתני' בג' פרקים כו' יין מגיתו שאני שאינו רגיל להחמיץ תוך מ' יום ובין לקולא בין לחומרא כחכמים דהכא:

בדק חבית להיות מפריש עליה כו'. ואפי' לרבנן דס"ל בפ' המוכר את הספינה דף פ"ד יין וחומץ מין אחד היינו כשמתכוין לתרום מן החומץ אבל היכא שנתכוין לתרום יין ונמצא חומץ הוי ליה תרומה בטעות כ"כ התוספות בריש נדה ואפילו בדיעבד אין תרומתו תרומה כדפסק הרמב"ם שם הל' כ"א:

מה דאמר ר' יוחנן בשמצאו חומץ דיהא. משמע מהכא דרבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי לא פליגי אלא דמר מיירי בחומץ דיהא ומר מיירי בחומץ ברור וכן הוי משמע משיטת הבבלי בפ' המוכר פירות דף צ"ו אליבא דדרומאי דמתני התם משמיה דרבי יהושע בן לוי כדקאמר הכא ג' ראשונים ודאי יין והאחרונים ודאי חומץ ואמצעיי' ספק ומוקי לה בחלא סיפתקא דאי לאו דעקר תלתא יומי לא הוה משתכח חלא סיפתקא וא"כ אפשר ר' יוחנן נמי מודה בכה"ג אלא דלא מיירי בהכי אבל בלשון הב' שפי' שם הרשב"ם כתב דרבי יותנן לא ס"ל הך סברא לחלק בין חומץ חזק לחלש וכן נראה מדברי הרמב"ם שפסק שם הלכה כ"ד כר' יוחנן ולא חילק כלום ואע"ג דרבי יהושע בן לוי פליג עליה וקי"ל כוותיה לגבי רבי יוחנן משום דרבא קאי כוותיה דקאמר בפ"ב דע"ז כל דריחי' חלא וטעמיה חמרא חמרא והאי כשיטת רבי יוחנן אתייא כדקאמר התם:

הדא אמרה מתיישן חייב באחריותו עד החג. למאי דפרישית בפנים דעל מיושן קאי וכן פירש הרשב"ם על הא דאמר התם דף צ"ח ומיישן והולך עד החג וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק י"ז מהלכות מכירה הלכה ו' אבל הרא"ש ז"ל פירש דעל ישן משל אשתקד קאי ולהאי פירושא נמי אפשר לפרש פשיטותא דהכא מדקאמר לעיל חייב באחריותו עד החג ובמתני' קתני ישן משל אשתקד סתמא משמע דאפי' בשאין עומדין בגליל מיירי אלא במקום שבוצרין קודם החג וטעמא משום שצריך לעבור עליו זמן הבדיקה וחייב באחריות עד חג הבא וש"מ בכל שנה ושנה הוא בודק:

הדרן עלך כל הגט

פרק ד

הלכה א

השולח. הדא פליגא על ר' יוחנן דר"י אמר אדם מבטל שליחותו בדברים. פלוגתא דר"י ור"ל נמי בבבלי קידושין פ' האומר דף נ"ט גבי האומר לאשה התקדשי לי לאחר ל'

יום וחזרה בה ר' יוחנן אומר חוזרת אתי דיבור ומבטל דיבור ר"ל אומר אינה חוזרת לא אתי דיבור ומבטל דיבור וכן מייתי לה התם אההיא מתני' דעשרה יוחסין האשה שנתנה רשות לשלוחה לקדשה ואם חזרה בה ר"י אומר חוזרת וכתבו שם התוס' ד"ה לא קידשה דחזרה בה דקאמר היינו בלא אמירת' לשליח דאי אמרה לשליח פשיטא דאינה מקודשת דאטו משום דאמרה לו תיהוי לי שליח לקדשני לא מצי חוזרת ע"כ. ולפ"ז נוכל לפרש שיטתא דהכא דה"ק הדא פליגא על ר"י דמדקתני הגיע בשליח משמע דוקא בפני השליח הוא דיכול לבטל או הוא או שלוחו דזה מהני לכ"ע אבל שלא בפני השליח לא דאין יכול לבטל שליחותו בדברי שלא בפניו וקשיא על ר"י דאמר אדם מבטל שליחותו בדברים אפי' בלא אמירה לשליח בעצמו ומשני משום חומר ערות נגעו בה דלפעמים לא יודע הדבר והשליח מוליכו לה והיא נשאת בו וגבי האשה שנתנה רשות לשלוחה לקדשה ס"ל האי תלמודא לר' יוחנן דנמי אינה יכולה לחזור בה בדברים שלא בפני השליח אא"כ עשתה מעשה וקידשה את עצמה כדמשני נמי התם משום חומר הוא בעריות וע"ש במראה ד"ה שמע לה מ"ש שם בס"ד. והתוספות בריש פרקין כתבו דהא דנקט הגיע בשליח אורחא דמילתא קתני שאז מותר לבטלו אפי' לכתחילה א"נ היא גופא אתא לאשמועינן דלא אמרי' לצעורה קא מיכוין כו' ע"ש והיינו למאי דקי"ל כרבי דאמר לקמן אף לאחר תקנת ר"ג אם ביטלו שלא בפני השליח מבוטל כדכתבו התוס' שם לרבי כו' אבל סוגיא דהאי תלמודא אזלא אליבא דרשב"ג כדמסיק הכא הלכה ב' בקושיא על דברי רבי והגיה בשליח דוקא הוא והיינו נמי דמקשי לקמן מבראשונה כו' על ר"ל דס"ל אין אדם כו' ועיין לקמן ד"ה באגדה דסבך:

משום חומר הוא בעריות. מה דפרישית בפנים הוא למאי דקי"ל כרבי דבדיעבד אם ביטלו מבוטל כמבואר (אבל עיקר פירושא דהאי סוגיא' כדפרישית לעיל) ומשמע דהגט גופיה לעולם אינו בטל ואפי' ביטלו בפירוש חוזר ומגרש בו דלא אתי דיבור ומבטל מעשה וכן משמע מסוגית הבבלי דפסק שם הילכתא כר"נ דחוזר ומגרש בו ופריך והא קי"ל כר"י דאמר חוזרת הכי השתא התם דיבור ודיבור הוא אתי דיבור ומבטל דיבור הכא נהי דבטליה לשליחות דשליח גיטא גופיה מי קא בטיל כלומר שאינו יכול לבטל הגט כן היא גי' רוב המפרשים ופירושם כפי פי' רש"י ז"ל ווכן דעת הרמב"ן ז"ל בפ' חזקת הבתים וכן הרשב"א והרא"ש והר"ן ז"ל ומ"מ כולם כתבו וראוי לחוש להחמיר אבל דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' גירושין הל' כ"א שאם בטלו בפירוש בטל וזהו נפי הגי' בפ' האומר שם נהי דבטלי' מתורת שליח מתורת גט לא בטליה דמשמע הא אם ביטלו מבוטל ולא דמי לקידושין דאפי' לר"י יכול לחזור ולקדשה באותו כסף קידושין דנהי

דהקידושין בטלו הכסף לא בטל אבל הכא הרי ביטל לגופיה דגט וכל זמן שלא הגיע לידה לא חשיב מעשה כדמוכח מהתם וכתב הה"מ שם ולדעת רבינו לפי הגי' אם נשאת בגט זה תצא והולד ממזר ושומר נפשו ירחק ממנה והב"י בסי' קמ"א אחר שהביא דעת כל המפרשים כתב וז"ל וכיון דפלוגתא דרבוותא היא דלשאר מפרשים חוזר ומגרש בו אלא שחשו לה להחמיר אם נתגרשה בו ה"ל ספק מגורשת עכ"ל ולפענ"ד נראה לדקדק מדברי הרמב"ם דיש חילוק בין הגט ביד הבעל ובין הוא ביד השליח שאז אף הוא ז"ל יודה דספק מגורשת הויא שהרי כתב שם וז"ל השולח גט ביד השליח ובטל הגט ה"ז חוזר ומגרש בו כשירצה שלא בטלו מתורת גט אלא מתורת שליחות לפיכך אם היה הגט ביד הבעל ובטלו כגון שאמר גט זה בטל הוא אינו מגרש בו לעולם והרי הוא כחרס הנשבר ואם גרש בו אינה מגורשת וכן אם פירש בעת שבטלו והוא ביד השליח ואמר גט ששלחתי הרי הוא בטל מלהיות גט אינו מגרש בו לעולם עכ"ל הרי שאם הגט ביד הבעל כתב ואם גירש בו אינה מגורשת ואם הוא ביד השליח לא כתב אלא אינו מגרש בו לעולם וטעמא דבזה אפשר לומר לא נתכוין אלא לבטל השליחות ואף שאמר מלהיות גט היינו כל זמן שהוא תחת יד השליח והוא ז"ל גופיה ספוקי מספקא ליה לפי חילוף הגירסאות ועכ"פ נשמע לדעתו ז"ל שאם הגט ביד הבעל בדיעבד נמי אינה מגורשת והב"י בש"ע שם סעיף ס"ו העתיק לשון הרמב"ם וכלל לשני הדינים ביד הבעל וביד השליח יחד ועל שניהם כתב ואם גירש ה"ז ספק מגורשת וזהו לפי הכרעתו ז"ל:

ואין השליח עולה משם שנים. טעמא משום דבעינן קיום ב"ד כן כתב הרשב"א ז"ל ודעתו לחלק בין אם הביאו ממקום שצ"ל בפ"נ ובפ"נ שאז צריך לקיימו אבל אם מביאו ממקום שא"צ לומר ואז אין צריך ליתנו לה בפני שנים אלא כדי להחזיקה גרושה בפני שנים כדאמר הכא בריש מכילתין מזה השליח עולה משם שנים דהרי לכ"ע שליח נעשה עד כדאיתא בבבלי פ"ק דף ה' הרא"ש ז"ל פי' בשם ר"ת טעמא דאין דבר שבערוה פחות משנים ואין השליח עולה משם שנים שהרי הוא עומד במקום הבעל ולפ"ז אין לנו טעם לחלק בין שליח הנתינה ובין שליח המבטל והרמב"ם ז"ל סתם וכתב שם הל' י"ד נותנו לה בפני שנים ומשמע לעולם אפי' ממקום שא"צ לומר:

מאחר שיש בידו לגרש נאמן או מאחר כו'. ומשמע דהואיל ולא איפשיטא אזלינן לחומרא ובבבלי אינו מבואר דין זה בענין ביטול אבל יש ללמוד מהא דגרסינן שם פ' התקבל דף ס"ד בעל אומר לפקדון ושליש אומר לגירושין רב חסדא אמר שליש נאמן ופסקו הרי"ף וכן הרמב"ם ז"ל כותיה כמ"ש בפי"ב מגירושין דהשליח נאמן וטעמא דהא הימניה ותלה הדבר ברשותו וההי"ד להא דהכא:

לא ביד כל אדם מצוי לקדש. עיין בפרק דלעיל הלכה ה' מ"ש בזה:

הלכה ב

אמרין בשם ר"ל שלא תבא לידי ממזרות כו'. בבבלי פלוגתא דר"י ור"ל היא וכדמפרש התם ר' יוחנן ס"ל כר"נ דאמר מבטלו בפני שנים ובי תרי לית להו קלא והיא לא שמעה ולא ידעה ואזלא ומינסבא ואיכא ממזרים ור"ל אמר מפני תקנת עגונות סבר לה כרב ששת דאמר מבטלו בפני שלשה ובי תלתא אית להו קלא ושמעה וידעה ולא מנסבא ותקנת עגונות הוא דאיכא. ומשמע דמאן דס"ל משום תקנת ממזרים חייש נמי לתקנת עגונות כדכתבו התוס' שם דאל"ה ליתקן שיבטלו בפני ג' אלא דקאמר הואיל ואית לן מבטלו בפני שנים משום ממזרים הוא דאיכא אבל למ"ד משום תקנת עגונות ס"ל דליכא למיחש כלל משום ממזרים דבי תלתא אית להו קלא ולא מינסבא. ומשיטתא דהכא משמע דכמאן דאמר בפני שנים אתיא והילכך קאמר דהאי מ"ד ס"ל סבורה שביטל ולהאי מ"ד סבורה שלא ביטל דכל דלית ליה קלא בספק עומדת אלא דמר חייש להא ומר חייש להא וכן משמע מדאמר רב הונא אפילו כמ"ד כו' כדפרישית. א"נ י"ל דאפי' למ"ד בפני ג' פליגי הכא ומאן דאמר סבורה שלא ביטל חייש שמא לא תהא חוששת בשביל הקול שיצא דסברה קלא בעלמא הוא ואזלה ומינסבא והכי מסתברא דהא תרווייהו אליבא דר"ל פליגי ולעיל אמר פתר לה בב"ד שכחו מרובה משמע בב"ד של ג' ואפ"ה חיישינן והיינו נמי דאמר רב הונא דאפילו כמ"ד כו'. והרשב"א ז"ל כתב על הא דקאמר הכא סבורה שביטל כו' דאין סברא לומר אע"פ שלא יצא עליו קול שבטלו שתהא תוששת לשמא בטלו ועוד דמאן דאית ליה משום תקנת עגונות אית ליה דרב ששת דאמר בפני ג' קלא אית ליה אלא ודאי דה"פ דפעמים שנותן הגט לידה והדר מבטל ליה ויצא עליו קול שבטלו וסבורה היא שבטלו קודם שהגיע הגט לידה ונמצאת יושבת עגונה שלא כדין עכ"ל וכן מפרש הוא ז"ל לתקנת עגונות דאיתמר התם ולא כפי' רש"י והתוס' ע"ש ולדבריו צ"ל הכא למ"ד מפני ממזרים דס"ל כמ"ד בפני ב' כדמוקי התם אבל הא דרב הונא ע"כ צ"ל כדפרישית ואיפכא נמי חיישינן שתקל לעצמה ותאמר שהביטול היה אחר שהגיע הגט לידה א"נ פן לא יודע הדבר עדיין לשליח וימסור לה הגט וכן משמע מפי' רש"י במתני' שפירש בראשונה כו' היה מבטלו בפני שלשה ומפני תיקון העולם פי' שהשליח שאינו יודע בדבר כו' דמשמע אפי' למ"ד בפני ג' לא חיישינן להא ועיין בתי"ט:

באגדה דסבך מאן דייק לן. בבבלי קאמר רבא הלכה כרבי דאם ביטלו מבוטל דלא אמרי' מה כח ב"ד יפה אלא גבי ממונא אבל באיסור' לא והכא דחי לה מכח האי קושיא דהרי

מצינו דדבריהן עוקרין ד"ת. ובפ' האשה רבה דף פ"ט גבי ההיא דאין תורמין מן הטמא על הטהור ואם תרם שוגג תרומתו תרומה מזיד לא עשה כלום וקאמר רב חסדא דאפילו ההיא גריוא הדר לטיבליה ודחי לה התם דהא אין ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה כדמסיק התם דאין ב"ד מתנין אלא בשב ואל תעשה א"נ למיגדר מילתא ולמאי דאמר הכא קשה מההיא דאין תורמין זיתים כו' וכי ב"ד מתנין לעקור ד"ת וצריך לחלק בין מקום דאיכא פסידא לכהן או לא כדמחלק בהאי תלמודא בתרומות שם גבי ההיא דאין תורמין מדבר שלא נגמרה מלאכתו כו' דתרומתו תרומה ועיין שם:

אבל לכתחילה צריך למיעבד כהדא דר' אילי. וכן מסקנת הפוסקים ואפי' במקום דלא איתחזק בתרי שמא לכתחילה כותב שניהם כר' אבין ומשמע מהכא דשם מקום הכתיבה עיקר ומקום הנתינה טפל דקאמר אני פלוני שמיהודה עם כל שם שיש לי בגליל וכן הגי' בתוספתא אבל בבבלי דף ל"ד גריס הכי היו לו שתי נשים כו' וגרש את אשתו שביהודה בשמו שביהודה כלומר והוא עומד בגליל או אשתו שבגליל בשמו שבגליל והוא עומד ביהודה אינו מגורשת עד שיגרש את אשתו שביהודה בשמו שביהודה ושם דגליל עמו אלמא כותב הוא שם של מקום הנתינה עיקר ושם של מקום הכתיבה טפל וכן פי' התוס' שם וכ' הרשב"א דאנן כברייתא דמיתניא בגמרא דילן עבדינן וכן פסק הטור סי' קכ"ט:

במוחלת לו כתובתה. בבבלי פ' גט פשוט דף קס"ח קאמר דמדאורייתא הבעל נותן שכר דכתיב וכתב ונתן אלא דרבנן שדיוה אאשה כי היכי דלא לשהייה ויש לפרש דהכא אשובר קאי כלומר הא דתנן הבעל נותן שכר אהא דקתני וכותבין שובר לאשה כו' דאם היא מקבלת כתובה היא נותנת ובמוחלת הוא דנותן דכולה הנאה דידיה הוא אבל בשכר הגט לכ"ע היא נותנת מדרבנן מטעמא דאמרן:

הלכה ג

אם נשבעה נשבעה. וכן אמר רב הונא בבבלי דף ל"ה מודה רב בקופצת כדפירש רש"י ז"ל אם קפצה ונשבעה גובה אבל הרשב"א ז"ל פי' בשם ר"ח דהא דקאמר מודה רב בקופצת לא שנחשבת כשבועה אלא רב דלא הוי מגבי כתובה לארמלתא מודה בקופצת ומשביעה עוד אחר כך בב"ד ומגבי לה כתובתה והביא ראיה מההיא דהגוזל דף ק"ו כאן בשקפץ כאן בשלא קפץ ע"ש:

כמ"ד מעשרות מדבריהן. עיין בפ' אלמנה לכ"ג הלכה ג' מ"ש בזה:

אימתי פסקו היובלות לכל יושביה כו'. ברייתא בערכין דף ל"ב וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ' י"ב מהל' שמיטה ויובל הלכה ח' משגלו שבט ראובן כו' בטלו היובלות וכן דעת רש"י ז"ל דף ל"ו ע"ש והתוס' בשם ר"ת האריכו להכריח מכמה מקומות בש"ס דהיובל היה

נוהג בבית שני וכן הביא הרשב"א ז"ל בשמו דהא דאמרי' בערכין מנו יובלות לקדש שמיטין לא קי"ל הכי דהא אסיקנא התם אלא אמר ר' יוחנן עשרת שבטים ירמיה החזירן ויאשי' מלך עליהן ואע"ג דלאו כולהו סליק ובימי עזרא לא כולהו סליקו מיהו מכולהו שבטים הוו בהו ולא היתה א"י חסרה לגמרי משבט אחד וכיון שכן כל יושביה עליה קרינן ביה ע"כ. והרמב"ן ז"ל טען עליו הביאו הרשב"א ז"ל בפרקין והאריך שם לסתור כל ראיותיו של ר"ת ועיקר הקושיא שהקשה עליו מדאמרי' לגבי חלה בכמה מקומות בתלמוד אפילו למ"ד תרומה בזמן הזה דאורייתא חלה דרבנן משום דכתיב בבואכם בביאת כלכם אמרתי ולא בביאת מקצתכם וכי אסקינהו עזרא לאו כולהו סליקו ואם עלו כל השבטים עד שאני קורא בהם כל יושביה עליה כ"ש שאני קורא בהם בבואכם וזה דבר ברור ומפורש אלא איני קורא כל יושביה עליה ולא בבואכם עד דאיכא רוב שבט ושבט כדאמרינן בעלמא בכל דיני הציבור לפסח ופר העלם דבר של ציבור וכי תעלה על דעת הרב שאם עלו שנים מכל שבט ושבט שיהא יובל נוהג בהם עכ"ל ואפשר לומר לדעת ר"ת דהני אמוראי דפליגי בערכין אם היובל נוהג משגלו כו' פליגי נמי בפלוגתא דרב הונא בריה דרב יהושע ורבנן לענין חלה כדאמר בכתובות דף כ"ה אשכחינהו רב הונא לרבנן דיתבי וקאמרי אפי' למ"ד תרומה בזמן הזה דרבנן חלה דאורייתא כו' ואמינא להו אנא איפכא כו' כדלעיל והני רבנן סבירא להו דבאמת לענין חלה נמי קורא אני בבואכם כי היכי דקרינן להאי מ"ד לכל יושביה. ודעת הרמב"ם ז"נ כבר כתבתי ביבמות שם דס"ל דהכל מדרבנן היה בבית שני בין תרומה ובין חלה ומטעם זה לק"מ על מה שהוא ז"ל כתב בההיא דיובל דלא כרבי יוחנן משום דשיטתי' אזלא כרבנן דחלה דאורייתא ואנן קי"ל כרב הונא בריה דרב יהושע בהא כמבואר בהרבה מקומות:

הלכה ד

רבי אבהו בשם חזקיה כו'. בבבלי דף ל"ז פליגי אביי ורבא באוקימתא דמתני' אביי מוקי לפני יאוש ולשום עבד ישתעבד לרבו ראשון לשום בן חורין לא ישתעבד לא לרבו ראשון ולא לרבו שני לרבו שני לא דהא לשום בן חורין פרקיה לרבו ראשון נמי לא דילמא ממנעי ולא פרקי רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד קסבר כשם שמצוה לפדות את ב"ח כך מצוה לפדות את העבדי' ורבא מוקי לאחר יאוש ולשום עבד ישתעבד לרבו שני לשום ב"ח לא ישתעבד לא לרבו ראשון ולא לרבו שני לרבו שני לא דהא לשום ב"ח פרקיה לרבו ראשון נמי לא דהא לאחר יאוש הוה רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד כדחזקי' דאמר חזקיה מפני מה אמרו בין כך ובין כך ישתעבד שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומפיל עצמו לגייסות ומפקיע עצמו מיד רבו ע"כ והך שיטתא דהאי תלמודא ע"כ

א"א לפרש דפליגי באוקימתא דהא ר' זעירא מייתי ראיה אליבא דרבי אבהו מהתוספת' והתם על כרחך בלפני יאוש מיירי מדקאמר דוקא רבו אלא דפליגי בפירושא דמתני' ובפירושא דתוספתא בהא דקאמר ישתעבד וכ"ע כאביי מוקמי לה ור' אילא כאביי ממש ומפרש התוספתא נמי ישתעבד לראשון כדמייתי ר' יוסי ראיה לר אילא מסיפא דקתני רשב"ג כו' דודאי ישתעבד לראשון הוא כדמפרש טעמא שכשם כו' מכלל דת"ק סבר אין מצווין וא"כ על רבו ראשון קאי כמבואר בפנים. והתוס' כתבו על הא דקאמר אביי לרבו שני לא דהא לשום בן חורין פרקיה הוא הדין דהוי מצי למימר לרבו שני לא דהא לפני יאוש הוא ונראה דנ"מ בין ב' הטעמים האלו דאי דייקינן טעמא משום דפרקיה לשום בן חורין אפי' הדמים לא יטול מהראשון דרצה לאבד דמיו לפדותו משום מצוה ולעשות אותו בן חורין וכמשמעות פשטה דהתוספתא כאשר יתבאר לקמן ואי אמרינן טעמא דמשום לפני יאוש הוא האי טעמא לא סגי אלא שלא ישתעבד בו ואכתי איכא למימר דהראשון צריך ליתן לו דמיו ואפשר לומר דמשום הכי נקט אביי האי טעמא דלשם ב"ח פרקיה לאשמועינן דאין צריך הראשון ליתן דמי פדיונו להשני ועיין בדיבור דלקמן:

הלכה כרשב"ג. כתב הרי"ף ז"ל אחר שהביא לאוקימתא דרבא וחזינן לגאון דקא פסק הלכתא כרבנן דקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים והראב"ד ז"ל כתב דהלכה כרשב"ג והביא ראיה לדבריו מדאמר חזקיה מפני מה אמרו כו' דמשמע דרבי' נינהו דסביר' להו כרשב"ג ועוד דבירושלמי פסק בהדיא כרשב"ג ועוד האריך בראיות וכן דעת הרא"ש ז"ל. אבל הרמב"ן והרשב"א ז"ל דחי ראיותיו דאי משום כללא דרבי יוחנן כ"מ ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו כבר כתב רב אלפסי ז"ל בפ' גט פשוט והדין כללא לאו דוקא דלא אמרי' הלכה כרשב"ג אלא עד דאיכא טעמא. והא דפסקו בירושלמי הלכה כרשב"ג היינו משום דמוקי לה בלפני יאוש כאביי הילכך מסתבר טעמיה דרשב"ג דהא רבא נמי בלפני יאוש הכי ס"ל לדברי הכל ואין למדין ממנו לאחר יאוש והילכך כפסקא דגאון מסתבר ואף רבינו אלפסי כוותיה ס"ל מדכתב לה סתם ולא פליג עליה עכ"ל הרשב"א. וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ח מהל' עבדים הל' ט"ו וז"ל שם. עבד שנשבה אם נתייאש ממנו רבו ראשון כל הפודה אותו לשם עבד ישתעבד בו והרי הוא שלו ואם פדהו לשם בן חורין ה"ז בן חורין ואם לא נתיאש ממנו רבו ראשון הפודה אותו לשם עבד נוטל פדיונו מרבו וחוזר לרבו ואם פדהו לשם בן חורין חוזר לרבו הראשון בלא כלום ע"כ. ובהשגות שם עבד שנשבה אם נתיאש ממנו כל וכו' א"א זהו כרשב"ג וכאביי עכ"ל ופי' הכ"מ לדברי הראב"ד וז"ל ביאור דבריו לומר שדין זה אינו כמו שכתב רבינו כחכמים וכדאוקי רבא דאין הלכה אלא כרשב"ג וכמ"ש שזהו דעתו של הראב"ד וכאביי

וכמו שכתב הרשב"א דמאן דפסק כרבן שמעון ב"ג היינו משום דמוקי מתני' בלפני יאוש כאוקימתא דאביי עכ"ל ויש לתמוה הרבה ע"ז שהוא ז"ל הביא ראיה לפרש דברי הראב"ד מן הסתירה שסותר הרשב"א דבריו שהרי מבואר הוא שהראב"ד פוסק הלכה כרשב"ג אליבא דרבא וא' מן ראיותיו מדאמר חזקיה מפני מה אמרו וזהו אליבא דשיטתא דרבא ולא כתב הרשב"א דמאן דפסק כרבן שמעון בן גמליאל כו' אלא על מה שהביא הראב"ד ראיה מהכא ע"ז כתב דאין למדין ממנו לאחר יאוש אליבא דרבא. ועוד דאין לשון השגה זו וכפי המובן מדבריו דאמר זהו כו' ואין דרך הלשון מורה כן. אשר ע"כ נלע"ד דאין השגתו של הראב"ד אלא על סוף דברי הרמב"ם ואם לא נתיאש כו' והיינו דציין אם נתיאש ממנו כל וכו' לומר דאסיפא קאי וכמו שיתבאר. ומתחלה נבא לפרש דעתם באר היטב כל חד וחד לפי שטתו בפי' התוספתא והסוגיא ומתוך זה יצא לנו לאורה כונת דבריהם ז"ל. ונאמר דהרי דברי הרמב"ם במ"ש ואם לא נתיאש לכאורה נראה שהם מדברי התוספתא הנזכרת כמ"ש הכ"מ אבל באמת אינו כן דהכי איתא התם עבד שנשבה ופדאוהו לשם עבד ישתעבד ורבו נותן דמיו לשם בן חורין לא ישתעבד ואין רבו נותן דמיו רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד ורבו נותן דמיו כשם שמצווין כו' ע"כ כן הגי' בספרים שלפנינו וגי' הר"ן בדברי ת"ק לשם ב"ח לא ישתעבד ותו לא וכן הביא הכ"מ. ובמה שכתב הר"ן ופשטה דהך תוספתא משמע דאפי' שפדאו לשם בן חורין צריך רבו ראשון ליתן דמיו כבר תמה הכ"מ ע"ז דאדרבה פשטה משמע איפכא דלגבי לשם עבד תני ורבו נותן דמיו ולגבי לשם ב"ח לא תני הכי ועוד דכיון דלשם ב"ח פדאו הרי הפקיר דמיו והיאך יעלה על דעת שיטול פדיונו מרבו הראשון. (ובענין קושיא הראשונה אפשר לומר לדעת הר"ן דעל דברי רשב"ג קאי דהוא ז"ל נמי פסק כוותיה ואין להאריך בזה) והנך רואה דדברי הרמב"ם אינם עולין לא כדברי ת"ק בהתוס' שהרי ת"ק ס"ל לשם ב"ח לא ישתעבד כלל ולא כדברי רשב"ג שהרי משמע מדבריו שאפי' לשם ב"ח נותן דמיו והוא ז"ל כתב וחוזר לרבו הראשון בלא כלום. אמנם יהיה קושית הראב"ד לפי פירושו דדברי הרמב"ם אינם עולין בזה אלא כרשב"ג ולפי שיטתא דאביי ולא כרבא. שהרי במה שהקדמנו בדבור דלעיל דאביי נקט בלישניה טעמא דלשם בן חורין פרקיה משום דס"ל דא"צ הראשון ליתן דמי פדיונו ומוקי פלוגתייהו בלפני יאוש כדמוכח מהתוספתא מדקתני רבו נותן דמיו משמע ולא אחר כהכרחת הש"ס דהכא אלא דאביי אינו מפרש דברי רשב"ג כדקתני התם בין כך כו' ורבו נותן דמיו דלא משמע כן מסתימת דבריו במתני' דלא קאמר אלא ישתעבד ומשמע ליה לאביי דלא פליגי בהא ת"ק ורשב"ג במתני' ולכ"ע אין צריך ליתן דמים אם פדאו לשם ב"ח ולא פליגי אלא בישתעבד

כדנקט טעמא כשם שמצוה כו' ולא אתי למימנע אף אם אינו מקבל דמיו. אבל רבא דמוקי פלוגתייהו בלאחר ייאוש וכן נמי הוא מפרש התוספתא כעין דמפרש להמתני' והא דקתני רבו לאו דווקא רבו וה"ה אחר א"נ רבותא אשמועינן דאפי' רבו חייב ליתן דמיו הואיל ולאחר יאוש הוא אבל בלפני יאוש ס"ל לרבא דכ"ע לא פליגי ולת"ק נמי ישתעבד לראשון כדפירשו התוס' בד"ה אי לפני יאוש וע"ש. ואף אם פדאו לשם עבד סבירא ליה דא"צ ליתן דמים דמן הסברא יש לנו לומר מכיון דלפני יאוש הוא מפני שהיה סבור בדעתו שיכול להצילו ולא היה לו לזה ליתן דמים בעדו ולפדותו בלא רשותו. כך הוא שיטת הראב"ד ז"ל. והשתא דבריו עולין כהוגן בהשגתו זהו כרשב"ג וכאביי ר"ל דמקשה דברי רמב"ם אהדדי דריש דבריו המה נמשכין אחר דברי רבא וכחכמים וסוף דבריו בלפני יאוש המה כרשב"ג וכשיטתא דאביי. ולשיטת הרמב"ם יש לומר דמפרש נמי אליבא דרבא דמוקי התוספתא ג"כ בלאחר יאוש כדאמרן אלא בלפני יאוש ס"ל דכ"ע ל"פ דאם פדאו לשם עבד ישתעבד לראשון ונותן דמיו דהרי השני לא הפקיר דמיו. ובסברא זו שכתבתי פליגי הראב"ד והרמב"ם. ואם פדאו לשם ב"ח לכ"ע חוזר לראשון בלא דמים ולפ"ז דברי הרמב"ם הם עולין הכל אליבא דרבא ורישא אליבא דחכמים וסיפא ד"ה ולק"מ. כך נ"ל בכוונת דבריהם ז"ל. והלח"מ כתב לדעת הרמב"ם בדרך אחר ע"ש והנלע"ד כתבתי:

ברם כמ"ד צריך לכתוב לו כו'. בבבלי דף מ"ב איבעיא להו מעוכב גט שיחרור יש לו קנס או לא ופשיט ליה מדקתני הפיל את שינו וסימא את עינו יוצא בשינו ונותן דמי עינו וש"מ דאינו ברשות רבו לקנס ולפיכך משלם לו דמי נזקו ודחי לה דילמא כמ"ד אינו צריך גט שיחרור ומשמע דדחיה בעלמא הוא ובעיא דלא איפשיטא ולפיכך פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהל' חובל ומזיק הלכה י"א המפיל שן עבדו ואח"כ סימא עינו אינו נותן לו דמי עינו ואם תפס אין מוציאין מידו ואע"ג דבפ"ה מהל' עבדי' הלכה ז' פסק היוצא בראשי איברים צריך גט שחרור משום דהדבר נשאר בספק ואפשר אפי' למ"ד צריך דמשלם:

בכיפה ובהרנירק. בבבלי פ"ב דף כ' כתב שעל גבי כיפה ואנדוכתרי והתם קאמר אין יוצא בהן לחירות דלא מיקרי כתב:

דילמא הלכה כאבא שאול. והיינו כר' יוחנן בבבלי דף ל"ע דקאמר אין הלכה כאבא שאול מהאי טעמא אבל ריב"ל קאמר התם נמי הלכה כאבא שאול והכי דייקינן אליביה מה אשה איסורא ולא ממונא שאין גט בא להפקיע ממון שיש לו עליה אלא איסור אף עבד איסורא ולא ממונא וקטנים יש עליהן דררא דממונא. וכן פסק הרמב"ם בפ"ב מהל'

זכיה הל' י"ז ואע"ג דבפ"ח מהל' עבדים הלכה י"ג פסק כמ"ד המפקיר עבדו צריך גט שיחרור מטעמא דאמרן:

הכותב כתב קידושין לעבדו. ובבבלי דף מ' פלוגתא דר"מ וחכמים היא ומסיק שם בשרבו השיאו אשה לכ"ע יצא לחירות דאי לאו דשחרריה לא הוי עביד איסורה על ידיה:

בין רבו הראשון בין רבו השני. בבבלי דף מ' גריס רב אמר רבו ראשון ומפרש לה כדר' יוחנן הכא ועולא אמר רבו שני ומפרש לה לענין שאין העבד חייב במצות כדפרישית אליבא דרב דהכא אלא דאליבא שיטתא דהאי ש"ס ע"כ לפרש בין הראשון בין השני שחרור שלהן אינו מן הדין אלא מפני תיקון העולם כמבואר בפנים ומה שיש לדקדק בדברי התוס' שם עיין בקונטרס החידושים מ"ש שם בס"ד:

במה דר"מ קונס בדברים כן רשב"ג. לפי האי שיטתא אין הלכה כרשב"ג דהרי הלכה כחכמים דר"מ בהא כמ"ש התוס' בב"ק דף ל' דאין הלכה כר"מ אלא בגזרותיו ולא בקנסותיו אבל בבבלי לאו משום טעמא דקנס נגעו בה אלא מדינא דגרמי ועדיפא הא דמזיק שיעבודו דחייב לכ"ע כדכתבו התוס' בסוגיא וכן דעת הרי"ף והרמב"ם בפ"ו מהל' חובל ומזיק ובפ' י"ח מהלכות מלוה כרשב"ג:

הלכה ה

תיפתר או כרבי. והיינו כרב יוסף בבבלי דס"ל דפליגי בשטר וה"ה בכסף אבל כל הפוסקים פסקו הלכה כרבא דאמר לא פליגי אלא בשטר אבל בכסף ד"ה קנה:

ביום של עצמו חוששין לקידושיו. ובבבלי דף מ"ב אהא דקאמר נגחו שור יום של רבו לרבו יום של עצמו לעצמו ופריך אלא מעתה יום של רבו ישא שפחה יום של עצמו ישא בת חורין איסורא לא קאמרינן ומשמע דלית ליה האי דהכא ואפשר דהכא נמי חוששין קאמר לחומרא בעלמא:

הלכה ו

פלוני אנטיוכי יצא לחירות. בבבלי דף מ"ד מוקי הא דקתני לאנטיוכי יצא לחירות דלית ליה ביתא קביעא בא"י אלא אושפיזא בעלמא בודאי דעתו לחזור לשם ומשמע הא אם כתוב לאנטיוכי השרוי בלוד אפי' אין לו אלא אושפיזא בלוד לא יצא:

ברח מח"ל לארץ. בבבלי דף מ"ה מוקי ליה ר' אחי ברבי יאשיה קרא דלא תסגיר עבד אל אדוניו בעבד שברח מח"ל לארץ הכתוב מדבר ובברח מארץ לח"ל לא קאמר התם מידי וצ"ל לשיטתא דהאי תלמודא דמוקי ליה לקרא במוכר עבדו לח"ל הכתוב מדבר כדאמר שם מעיקרא ולא דייק ליה האי דיוקא דרבי אתי בר' יאשיה התם אשר ינצל מעמך מיבעי' ליה:

הלכה ז

שהרי המוציא את אשתו משום שם רע כו'. ומשמע מהכא דאפי' להאי טעמא דמשום קילקולא אפילו לא אמר לה בפירוש בשעה שמגרשה דמשום זה אני מוציאך חיישינן לקילקולא. ובבבלי דף מ"ו משמע דלהאי לישנא דוקא והוא שאמר לה דאז מצי לקלקלה והרמב"ם ז"ל בפ"י מהל' גירושין פסק כהאי טעמא ולא הצריך אם אמר לה כדמשמע מהכא ועיין בקונטריס האחרון:

שחזקן עוקר את הנדר מעיקרו. משמע דהאי תלמודא לאמפרש טעמא דר"א כדמפרש בבבלי שם שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד אלא דטעמא משום עונש נדרים והילכך בצריך חקירת חכם בדין היה שיחזיר דהזקן עוקר הנדר מעיקרו ואין כאן עונש כלל כן פי' הרשב"א ז"ל ועיין בפ' המדיר הנכה ז' דמשמע מהתם דהאי תלמודא נמי מפרש מטעמא שאין אדם רוצה כו' דהא מוקי התם ברייתא דתני אפי' התירה הזקן אינה מקודשת כר"א והא לא שייך אלא להאי טעמא כדפרישית במתני' וע"ש:

הלכה ח

לית כאן ר' יהודה אלא ר"מ. אבל בבבלי לא דייק עלה כלום ואדרבא דמוכח מהא דחייש ר"י לקלקולא ורמי לה דר"י אדר"י דלעיל ומשני כדפרישית במתני' וצ"ל דשאר לענין כתובה דיכול לומר לה כן אפילו למאי דתיקנו לא יחזיר דעל דעת שתתבע ממני הכתובה לא גרשתיך וכן פי' בעל המאור ז"ל:

הלכה ט

ואם מכר עצמו ללודים. אבל בבבלי דף מ"ז קאמר כ"ש היכא דאיכא קטלא שפודין ומשמע אפי' אחר כמה פעמים פודין אותו בכה"ג וכן פסק הרמב"ם בפ"ח מהל' מתנות עניים הלכה י"ג:

מהו קנין נכסים כו'. כן פסק הרמב"ם בפ"א מהלכו' תרומות הלכה י"ג דאע"ג דפסק שם הלכה י' דאין קנין לעכו"ם בא"י וכרבה דקאמר הכא בסוגיא דבבלי היינו דוקא אם לקח ממנו ישראל הפירות קודם שנגמרו כדפרישית וכן אם חזר ולקחה ממנו ישראל דלא מיקרי ככיבוש יחיד שיהא פטורה ממעשרות כדכתב שם אלא חייבת אבל אם הפירות נגמרו ביד העכו"ם פטורין מן המעשרות וכן אם מכר הישראל קרקע שלו. לעכו"ם לאכילת פירות ונגמרו ביד העכו"ם פטורין כדקאמר הכא דיש לו קנין פירות. כללא דמילתא הכל הולך אחר גמר הפירות אלא בהאי דישראל שמכר פירותיו לעכו"ם ונגמרו ביד העכו"ם שפטורין יש חילוק בין אם באו לעונת המעשרות דאם אחר שבאו לעונת המעשרות מכרן לעכו"ם חייבין מדבריהן כדכתב הרמב"ם שם. ובזה מסולקת תמיהת

התי"ט בסוף פ"ק דע"ז גבי הא דאמר ר"מ התם אין משכירין להם בתים בא"י וא"צ לומר שדות דאיכא תרתי דאיסורא תנייה בקרקע ומפקיעין מן המעשרות דמשמע לר"מ יש קנין לעכו"ם והא בכמה מקומות מוכח לר"מ אין קנין ולק"מ דכי נגמרו הפירות ביד עכו"ם לכ"ע יש קנין והילכך יש הפקעה:

ויביא ביכורים דבר תורה. הכא לא משני מידי ובבבלי משני שתי תקנות הוו דמעיקרא הוו מייתי מדאורייתא כיון דחזו דהוו מייקרי ומזבני שהיו מתייקרין הקרקעות בלקיחתן מן העכו"ם התקינו דלא ליתו ביכורים כדי שידעו דלא קאי בקדושתייהו ולא יבאו לקנות מהם כיון דחזו שזהו הגורם שתשתקע הקרקע ביד העכו"ם הדר תקינו להו דליתו ביכורים ואקמוה אדין תורה וזהו כגי' הרמב"ם וכפירושו במשנה וגריס הלוקח מביא בכורים כדגריס הכא:

רבי יוחנן אמר מביא וקורא. עיין בפ"ת דכתובות הלכה ה' מ"ש בזה בס"ד:

הדרן עלך השולח גט לאשתו

פרק ה

הלכה א

הנזקין. שלא תאמר יעשה כב"ח ויגבה בבינונית. ובבבלי ריש פרקין דחי לה וקאמר בפשיטות לא יהא אלא בעל חוב וב"ח דיניה בבינונית ומוקי הא דקאמר ר"ע ק"ו להקדש כר"ש בן מנסיא דדריש רעהו הוא דמשלם חצי נזק אבל להקדש משלם נזק שלם ונראה דסוגיא דהכא אזלא אליבא דמ"ד לקמן דב"ח מדאורייתא דינו בעידית אלא דרבנן תיקנו בבינונית מפני הרמאין כדקתני בתוספתא ולגבי הקדש דליכא האי חששא מוקמינן אדאורייתא אבל סוגית הבבבלי אזלא אליבא דמ"ד ב"ח מדאורייתא בזיבורית ומשום נעילת דלת תיקנו בבינונית וא"כ לא יהא הקדש אלא כב"ת והא דקאמר התם וכ"ת סבר לה ר"ע ב"ח שקל בעידי' איכא למיפרך מה לב"ח שכן יפה כחו בנזקין תאמר בהקדש שהורע כחו בנזקין היינו למאי דבעי למילף מק"ו לחוד מנזקין להקדש והכא סמיך אדאורייתא אלא הק"ו הוא שלא תאמר יעשה כב"ח א"נ איכא למימר דהאי תלמודא לא חשיב לה פירכא דשאני נזקין דגלי קרא רעהו ולא של הקדש ועוד איכא נ"מ לדינא אם אמרינן ב"ח מדאורייתא דיניה בעידית או לא לענין יתומים גדולים גבי נזקין כמ"ש לקמן הלכה ב' בס"ד ע"ש:

תיפתר בשור תם שהזיק והלך הבעל ומכרו. אע"ג דהניזק חוזר וגבהו מ"מ מכרו מכור לרדיא שאם חרש בו הלוקח אינו משלם דמי החרישה לניזק כדאמר בבבלי ב"ק דף ל"ג.

ולרבנן דקסרין צ"ל שמיירי שעמד בדין כדפרישית דהוי נזקין כמלוה בשטר ואי לאו הכי נזקין כמלוה ע"פ הוא כדמחלקי התוס' שם דף ח' ד"ה כולן:

אילו נזקין ומלוה בעדים הנזקין קודמין. צ"ל דהכא אתייא אליבא דמ"ד בבכורות דף י"ט מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא וא"כ הנזקין קודמין למלוה בע"פ וכמ"ד שיעבודא לאו דאורייתא אבל אנן לא קי"ל כן אלא מלוה הכתובה בתורה לאו כשטר דמיא וכחכמים שם כדפסק הרמב"ם ספי"א מהל' בכורים ועיין בתוס' ב"ק שם ודף י"ד ד"ה ש"מ ובתוס' קידושין דף י"ג ד"ה אמר רב פפא:

ואנן חמיי רבנין מחלטין לו קרקעות. היינו כדאמר מעיקרא בב"ק שם דף י"ד דאין ב"ד נזקקין אלא לנכסים שיש להן אחריות והתם מסיק דהיינו דוקא ביתמי אבל מהמזיק עצמו כל זמן שימצאו מטלטלין ואפי' סובין אין נזקקין לקרקע כדפסק הרמב"ם ז"ל בפ"ח מה' נזקי ממון הלכה י':

כרמו פרט לראוי כבמוחזק. דין זה אינו מבואר בבבלי ולא זכרו הפוסקים מזה כלום:

רבי עקיבא אומר מיטב שדהו ומיטב כרמו של ניזק. בבבלי פרקין ובב"ק מוחלפת הגיר' דר"י לדר"ע ומוקי רבינא למתני' כר"ע דמדאורייתא בדמזיק והא דקאמר מפני תיקון העולם כר"ש היא דדריש טעמא דקרא כדמפר' מפני הגזלנין כו'. ואפ"ה הא דמפרש התם טעמא לב"ח בבינונית מפני הרמאין לאו על דאורייתא קאי אלא מ"מ תיקנו לגבות מבינונית ולא תיקנו לגבות מעידית ומהכא משמע דמפרש לת"ק טעמא דב"ח כעין דמפרש לנזקין וס"ל ב"ח מדאורייתא בעידית ורבי סימאי ס"ל מדאורייתא בבינונית ור' ישמעאל כשיטת הבבלי ועיין ריש פרקין:

היך עבידא עידית שבזיבורית טבא סגין. זהו כעין דאמרי' בבבלי פ' הכונס דף נ"ח ובער בשדה אחר מלמד ששמין על גב שדה אחר ולא דשיימינן לה לאותה סאה שאכלה בפני עצמה דא"כ הורע כחו של מזיק אלא על גב שדה אחר וכדמסיק התם בששים והאי תלמודא בא להוסיף דאף ששמין ע"ג שדה אחר אין שמין אותה כמות שהיא עדית בין זבורית דאכתי הורע כחו של מזיק כדפרישית בפנים אלא רואין כל השדה כאלו מלאה עדית א"נ דלא אתי למעוטי אלא שלא לשומה בפני עצמה שאם אתה אומר כן הרי לפעמים תהיה עדית בין הזיבורית ושוה הרבה והורע כחו דמזיק אלא רואין כו' ודמיא ממש לההיא דהתם:

מלוה שהיא נעשית בו כפרנות אינה נשמטת. כן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהל' שמיטה הל' ח' והראב"ד ז"ל שם מפרש להא דהכא בענין אחר וכתב עליו אם הוא כמו שהוא פושט דברים כפשטן מתני' דשבועות קשיא והשביעית משמטת את השבועה וה"ז עומד

בכפירתו עכ"ל וי"ל דהכא מיירי שעדיין לא פסקו לו השבועה בב"ד ואפי' במוד' מקצת מיירי והכ"מ מפרש שם מדברי הר"ן דההיא דהכא בכופר הכל ומתני' דשבועות במודה מקצת:

הלכה ב

במגבה הדבר תלוי מגבה לשון דיבור הוא כמו אגיבון ליה כלומר בדיבורא משבאת לב"ד ותבעה מקצת כתובתה איבדה מזונותיה ועיין בפ"ד דנזיר סוף הל' ג' בפנים ד"ה ר"ש כדעתיה ועיין לעיל פ' הכותב שם פירשתי מלשון גבייה ולענייו כונת הענין חדא היא אלא דלפי משמעות לישנא דהאי ש"ס בכל מקום בלשון דיבור מיתפרשא:

כאן ביתום גדול כאן ביתום קטן. בבבלי דף נ' מסיק כאביי קשישא יתומים שאמרו גדולים ואין צריך לומר קטנים בין לשבועה בין לזיבורית ומשמע בין לב"ח בין לנזקין וכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל דסתם דבריו בפ"ח מהל' נ"מ הלכה י"א שכתב מת המזיק קודם שישלם אין ב"ד נזקקין למטלטלין של יתומים אלא לקרקע וגובין לניזק מן הזיבורית. והרשב"א ז"ל כתב בשם מורו הר"ר יונה ז"ל דהני מילי לענין ב"ח דלא מסיק אדעתיה דמית ונפלו נכסי קמי יתמי אבל לענין נזקין דדינו מן התורה בעדית לקטנים עבדינן תקנה אבל לא לגדולים וכ"כ הרא"ש ז"ל וסיים ודברים של טעם הן ונראה דמהכא אין ראיה דהרי משמע דרבי יוסי בר בון קאי נמי אב"ח לחלק בין יתום גדול ליתום קטן וא"כ ע"כ טעמא לאו משום דמוקמינן בקטנים אדאורייתא ושמא דהאי תלמודא אזיל לשיטתיה דגם בב"ח דיניה בעידית מן התורה כדלעיל א"נ כדר' סימאי דעכ"פ בבינונית מדאורייתא וביתום גדול כל חד אדיניה מוקמינן. והילכך לשיטת הבבלי מסתברא לחלק בין ב"ח לנזקין ביתומים גדולים כדברי הר"ר יונה ז"ל ועיין לעיל ריש פרקין:

הלכה ג

גזל שדה משמעון כו'. מה דפרישית ולפי שהגהתי בפנים כך נראה והוא כאוקימתא דרב אשי בבבלי פ' שנים אוחזין דף ט"ו על האי ברייתא דמפרשה למתני' לאכילת פירות כיצד הרי שגזל שדה מחבירו והרי היא יוצאה מתחת ידו כשהוא גובה גובה את הקרן מנכסים משועבדי' ופירות גובה מנכסים ב"ח וניפרש לה רב אשי לצדדין קתני כגון שגזל שדה מליאה פירות ואכל הפירות ומכר השדה בא לוקח לגבות קרן גובה מנכסים משועבדים בא נגזל לגבות פירות גובה מנכסים בני חורין. ואפשר לפרש לפי גי' הספר דהכל על הנגזל קאי וכעין אוקימתא דרבא התם דמפרש לה כגון שגזל שדה מליאה פירות ואכל את הפירות וחפר בה בורות שיחין ומערות בא נגזל לגבות קרן גובה מנכסים משועבדים בא נגזל לגבות פירות גובה מנכסים בני חורין. והכא נמי הכל על הנגזל

קאי וכגון שגזל שדה מלאה פירות משמעון ומכרה ללוי ולוי אכל הפירות ובא שמעון וטרף להשדה מלוי דהפירות כבר נאכלו וא"כ לוי חוזר וגובה הקרן מראובן ממשועבדים ושמעון הנגזל גובה אכילת פירות מלוי מבני חורין שלו וכן לוי חוזר וגובה הפירות ג"כ מבני חורין של ראובן וזהו כדברי הרמב"ם ז"ל פ"ט מהל' גזילה הל' ח' שכתב הגוזל שדה ומכרה ואכל הלוקח פירותי' מחשבין עליו כל הפירות שאכל ומשלם לבעל השדה וחוזר וגובה אותן מן הגזלן מנכסים בני חורין ע"כ ובודאי גם מהלוקח אינן נגבין אלא מבני חורין דזיל בתר טעמא לפי שאין קצובין. והה"מ ז"ל טרח שם להוציא דברי הרמב"ם מאין למד לומר כן והנם מבוארים לפי מ"ש:

אפיק ד' דינרין כו'. וזהו כדאמר בשנים אוחזין שם הלוקח יש לו שבח מהגזלן אם טרפו מידו וכדמסיק התם דוקא אם לא הכיר שאינו שלו והילכך קרי ליה הכא לגבי ראובן יורד ברשות שהרי מכרה לו והוא לא ידע שאינו שלו ולגבי שמעון שלא ברשות דהרי ירד לתוכה שלא ברשותו וכדפרישית:

ראובן גזל שדה משמעון כו' ולא הפסיק לכתוב טרפו עד שמת. ע"כ בשנפלה להגזלן בירושה מיירי כדפרישית ופליגי הכא אם יכול ראובן להחזיר מעותיו ללוי ולעכב שדה לעצמו או לא אבל בפ' שנים אוחזין שם דף ט"ז פשיט ליה דירושה ממילא היא ולא טרח אבתרה ולא שייך לומר לאוקמי קמי לוקח הוא דבע' והילכך הוי כיורש דעלמא וחוזר וגובה ונותן מעות ללוקח. ולפי הך גי' שלפנינו ר' מנא ור' יוסי בר' בון אדלעיל קאי וצריך להגיה בדברי ר' יוסי בר' בון דל"ג דראובן כדפרישית ואי דלא מסתפינא אמינא דחסר כאן מהגי' וצ"ל קודם הא דרבי מנא חזר ולקחה א"ר מנא כו' ומילתא אחריתא היא שאם חזר הגזלן ולקחה מהבעלים ראשונים אם אמרינן לאוקמי קמי דלוקח הוא דקבעי או לא וקאמר ר' מנא מסתברא דאינה אלא של ראובן דהמכר ראשון בטל דמילה דלא דידיה כו' ור' יוסי בר' בון לא פליג אלא דקאמר נמי לא מסתבר' דלאו דלוי הוא אנא דראובן משום דראובן יכול למימר ליה האי כו' כלומר לא לפניך נתכונתי לעמו' המקח בטוב שלקחתי מבעלים הראשונים. ואפ"ה לא פליגא האי שיטתא אשיטת הבבלי דקאמר התם דאם חזר ולקחה מהבעלי' הראשוני' ודאי לאוקמי קמיה דלוקח הוא דבעי דשאני התם דבסתם מיירי ומסתמא אמרינן ניחא ליה דליקו בהימנותא דלא לקריוה גזלן אבל הכא מיירי שאומר בפירוש שחוזר בו מהמכר ורוצה לעכבה לעצמו ולהחזיר לו מעותיו ודמיא להא דאמר התם עד אימת ניתא ליה דליקו בהימנותי' עד דמתחילין יומי אכרזת' שאם לא קנאה עד שתבע הלוקח את הגזלן שמכר לו שדה שאינו שלו ונתחייב לשלם

והתחילו ב"ד להכריז על נכסי הגזלן להגבות מהם ללוקח ואח"כ קנאה הגזלן מהנגזל לא נתקיימה ביד הלוקח ויכול הגזלן לתת לו מעותיו ולהוציא מידו:

רב הוה כתיב לרבי כו'. בבבלי כתובות דף ס"ט תלה ליה רב לרבי ביני חיטי האחין ששיעבדו מהו ופשיט לה רבי מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות ומשמע נמי דוקא אחין וכ"כ המרדכי בפ' מציאת האשה אבל האב ששיעבד אין מוציאין אע"ג דדבר קצוב הוא דהפרנסה אין חוב עליו כתנאי כתובה אלא חוב על היתומים הוא היכא דלא ציוה האב שלא לפרנס. וכן הביא בהגהת אשר"י שם. ולפי טעם זה היה אפשר לומר דלענין מזונות הוי איפכא דהיכא ששיעבד האב מוציאין דהרי חוב עליו בתנאי כתובה. אבל לפי ה"ט דקאמר הכא למזונות אין מוציאין לעולם ל"ש שיעבד האב בחייו ל"ש שיעבד הבן וכן כתב הטור אה"ע סימן קי"ב דבין שמכר האב או מכרו האחין אין מוציאין למזונות אלא דבסי' קי"ג לענין פרנסה השמיט החילוק בין שיעבדו הבנים לשיעבד האב:

בני בנים מה הן. זהו כגוונא דבעי התם בכתובות והשתא דאמר' בעלת חוב הויא דאבא או דאתי למאי נ"מ למיגבא בבינונית ושלא בשבועה וזיבורית בשבועה והתם הבעיא קאי לגבות מהאחין עצמן והכא לענין לגבות מהבנים שלהן והיינו הך ופשיט לה נמי התם דבעלת חוב דאחי הויא וגובה מהן בינונית ושלא בשבועה ומהבני' שלהן זיבורית ובשבועה כדאמר התם בעובדא דברתיה דרב אשי. וכה"ג איתא נמי בפ' נערה הלכה ח' ושם מפורש בענין אחר ויש לפרש להא דהתם כמו הכא וע"ש:

אבל אם אמר לו עומד הייתי בראש גגי כו'. כך נ"ל לפרש לפי פשט הסוגיא דטעמא דבזה לא תיקנו שהרי זה טוען משכת והכרתי אותן שהם שלי ואין כאן מפני תיקון העולם וטענת ודאי היא. ובבבלי מחלק ר' יצחק במציאה נמי בין שני כיסין קשורין דלא מנתחי אהדדי ובין שוורי' קשורי' לא ישבע דמנתחי אהדדי ורוב הפוסקי' הסכימו דלא כר' יצתק אלא כסתם מתני' דבמציאה לא ישבע מפני תיקון העולם:

הלכה ד

אלא כאן ביתום גדול כאן ביתום קטן. כך נראה דביתום קטן תורם ומעשר האפטרופוס וכדאשכחן גבי מעשר בהמה דאפטרופוס מעשר על של קטן כדכתבו התוספות בפרק במה בהמה וכבר כתבתי מזה ביבמות פ' ב"ש הלכה ב' עיין שם. אבל בבבלי דף נ"ב משני לה כאן להאכיל כאן להניח ומשמע דלהאכיל מעשר בין לגדולים בין לקטנים וכן סתם הרמב"ם ז"ל דבריו בסוף פרק י"א מהל' נחלות וכתב האפטרופין תורמין ומעשרין נכסי יתומין כדי להאכילן:

אדם מבריח עצמו מן השבועה ואין אדם מבריח עצמו מן התשלומין. ומטעם זה חייב לשלם אם פשע דהא התם בפשיעה מירי ובין מינהו אבי יתומין ובין מיניהו ב"ד חייב לשלם בפשיעה כן דעת רב האיי גאון הביאו הרשב"א והרא"ש ז"ל וכן דעתם ז"ל וכן דעת התוס' בפרקין ובפ' שור שנגח דף ל"ט גבי האי פלוגתא דר' יוחנן ור"י ב"ח ואפי' כר' יוחנן דקאמר משל יתומים דאי לאו הכי ממנעי ולא עבדי שאני גבי שור שלא הועמד אלא לתקנת העולם חיישינן וכן כתבו עוד בפ' המפקיד דף מ"ב גבי ההוא אפטרופס דזבן להו תורא ליתמי ומסר ליה לבקרא כו' נימא ליה לאפטרופס זיל שלים כו' אלמא דמיחייב בפשיעה אם אין כאן שום טענה ודלא כהר"ר חיים שם שפוטר אפי' בפשיעה ואפי' במינהו ב"ד וכך דעת הרמב"ן ז"ל במינהו אבי יתומים אלא שבמינהו ב"ד כתב חייב. אפי' בגניבה ואבידה. והרמב"ם ז"ל סתם דבריו ולא כתב מזה כלום ונראה דגם דעתו ז"ל לחייבו בפשיעה שהרי בפ"ו מהלכות נזקי ממון הלכה ד' פסק כר' יוסי בר חנינא שמשל' מעליית האפטרופין וכדקאמר בפ' שור שנגח שם רבי יוסי ב"ח דיינא הוא ונחית לעומקא דדינא והא התם שלא הועמד אלא לתקנת העולם ולא חיישינן דילמא אתי למימנע בשביל התשלומין ומכ"ש בשארי אפטרופין ואפ' מינהו אבי יתומים עכ"פ הוא בשביל טובה שעשה לו ולא חיישינן. אבל לכ"ע אינו מחויב לישבע שלא פשע כל כמה דלא ידעינן שנאבד דבר של היתומים כן כתבו התוס' והרא"ש ז"ל בפי"ח מהל' נחלות שכתב כשמינהו ב"ד נשבע בנקיטת חפץ שלא גזלן כלום. ותו לא:

הלכה ה

רבי יהודה ברבי אומר בדין היה אפי' שוגג שיהא חייב כו'. ובבבלי דף נ"ג פלוגתיה דחזקיה ורבי יוחנן היא וקאמר נמי ר' יוחנן התם היזק שאינו ניכר לאו שמיה היזק ובמזיד חייב משום קנס שלא יהא כל אחד הולך כו' והקשו בתוספות לר' יוחנן דפוטר בשוגג מן הדין מההיא מתני' דבכורות דן את הדין כו' דמוקי התם אפי' לרבנן דלא מיחייבי משום דינא דגרמי משום דמיירי שנגע בשרץ בידו ואמאי חייב והא שוגג הוא ותירצו דהתם פשע דמה היה לו לטמאותה בידים כדי להחזיק דבריו והוי כמו מזיד דהכא ע"כ ומשמע מדבריהם דהתם נמי החיוב לאו מדינא הוא אלא משום קנס כמזיד דמתני' אליבא דר"י וקשה דהא הכא משמע דמדינא מיחייב התם דהרי דחי לה להא דרבי יוסי דס"ל המטמא אינו כעושה מעשה ופשיטא דאמזיד דמתני' קאי דלאו כעושה מעשה הוא ואינו חייב אלא משום קנס וקאמר דליתא מהאי מתני' דבכורות דמטמא בידים כעושה מעשה דמי אלמא מדינא הוא דמחייי' וי"ל דהכא לא קאמר אלא לדחות הראיה ממתני' דהגוזל דשאני לן בין נטמאת מאליה לטימאו בידים ולעולם אפי' טימאו

בידים לא מחייבינן ליה אלא משום קנסא דהיזק שאינו ניכר הוא. ועוד דע"כ סוגית הבבלי פליגא אדהכא מדמותי' התם למ"ד היזק שאינו ניכר שמיה היזק ממתני' דהגוזל אלמא לא שאני ליה בין נטמאת מאליה לטמאו בידים לענין גזילה כדפי' התוס' ד"ה גזלן דאי שמיה היזק הוי ליה כניכר וא"כ קנאו הגזלן בשינוי וצריך לשלם לו כעין שגזל ולא מצי אמר לו הרי שלך לפניך:

מתניתא מסייע לר' יוחנן. תימא מאי סייעתא היא הא לר' יוחנן ע"כ משום קנסא הוא דמיחייב והכא פטור לגמרי מדיני אדם קאמר וי"ל דר' יוחנן מוקי להך ברייתא בשוגג והיינו באומר מותר דנמי שוגג הוא כדאמר הכא לקמן דבשוגג ממש ליכא לאוקמי דהא בעינן דניחא ליה להעושה כדכתבו התוס' שם בד"ה העושה מלאכה דאע"ג שלא מרצון הבעלים הוא אם מרצון העושה הוא הוי עובד דומיא דעבד וכ"כ הרשב"א ז"ל אבל למ"ד היזק שאינו ניכר שמיה היזק קשיא דאפי' שוגג הוא אמאי פטור דהכא ליכא למימר כדי שיהא מודיע וטעמא דבשלמא גבי מטמא טהרותיו של חבירו איכא למיחש אי מחייבת ליה לא מודע ליה ואכל איסורא אבל הכא גבי פרה לא חשיד בשביל ממוניה להכשיל לרבים שיהיו עושין טהרות ע"ג פרה זו שנפסלת במלאכה והילכך סייעתא לר' יוחנן היא וראיה לדברי ממ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ח מהלכות מ"א בדין טבח שהוא מומחה ומוחזק בכשרות שוחט לעצמו ומוכר לאחרי' ונאמן ואע"ג דאמר לן בפ' עד כמה גבי אילא ביבנה שהתירו לו חכמים להיות נוטל שכר מראיית מום בבכור בין תם בין בעל מום ומפרש התם דהא דשקיל מתם משום דאל"כ אתי למחשדיה אמרי האי בעל מום תם הוא והא דקא שרי ליה משום אגרא הוא וע"כ דהכא שאני דלא חשיד בשביל שכרו להכשיל לרבי' וה"נ בנדון דידן יש לחלק כן ועיין בתשובת הריב"ש סי' ת"ק מ"ש שם בהאי ענינא. ואי לאו דמחלקינן בכה"ג קשה אסוגית הבבלי דמאי מותיב ר"א לדחזקיה מברייתא דפרת חטאת דילמא התם מיירי בשוגג ואומר מותר דהא ע"כ לשיטת הבבלי נמי כשוגג חשיב כדמוכח מההיא דפיגול דקאמר התם שוגגין פטורין. ובהכי ניחא לי ג"כ לייישב דברי הרמב"ם במה שפסק בפ"ז מהל' חובל ומזיק כר' יוחנן דהזיק שאינו ניכר לאו שמיה היזק ובמזיד חייב משום קנס וכתב שם הל' ד' וכן העושה מלאכה בפרת חטאת ובמי חטאת במזיד חייב לשלם בשוגג פטור הכניס פרה למרבק כדי שתינק ותדוש והשיח דעתו ממי חטאת פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ע"כ ובגמרא אמרו מתיב ר' אלעזר העושה מלאכה בפרת חטאת ובמי חטאת פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ואי אמרת היזק שאינו ניכר שמיה היזק בדיני אדם נמי ליחייב הוא מותיב לה והוא מפרק לה פרה שהכניסה לרבקה על מנת שתינוק ותידוש וכלומר דנתכוין לטובה והילכך תשלומין

ליכא ופסולה הויא שנתכוין אף שתידוש כמי חטאת ששקל בהן משקלות הרי דהך שינויא אליבא דמ"ד היזק שאינו ניכר שמיה היזק הוא ומ"ט פסק הכניס פרה למרבק כו' והא משמע למ"ד היזק שאינו ניכר לאו שמיה היזק לעולם פטור מדיני אדם הוא וכבר השיגו הראב"ד ז"ל בזה וההי"מ תירץ דס"ל לרבינו דהך אוקימתא עיקרית אע"ג דאליבא דמ"ד לאו שמיה היזק היא וטעמא דהוי מצי למימר וליטעמיך אמאי לא קנסו ביה רבנן כי היכי דקנסי במטמא וחביריו אלא דלא אמר והרבה כמוהו בגמרא ע"כ ולענ"ד נראה דא"צ לדחוק משום דהוי מצי למימר ולטעמיך אלא דהרמב"ם לשיטתיה אזיל דס"ל לחלק בין דבר שהוא של יחיד לדבר שהוא של רבים דלא חשיד בהא והילכך מפרש דטעמא דלא מותיב לר"י משום דאיכא לאוקמי בשוגג ובאומר מותר אבל לחזקיה מ"מ קשיא כדאמרן ומפרק לה שהכניסה לרבקה וכך"ע אתייא ולא תידוק מינה לא סייעתא לר"י ולא תיובתא לחזקיה והשתא במזיד לכ"ע חייב לחזקיה מדינא ולר' יוחנן משום קנס:

וסבור לומר מותר לטמותה. והא דקאמר רבא בריש פ"ב דמכות אומר מותר קרוב למזיד הוא וממעט ליה מגלות מדכתיב בשגגה כבר כתבו התוס' שם דשאני התם דבשגגה יתירי כתיבי אבל בעלמא אומר מותר שוגג הוא כדאמר בפ' כלל גדול תינוק שנשבה לבין העכו"ם כו':

בתחילה הוא חייב מיתה ולבסוף בתשלומין. ובבבלי מפרש אליבא דרב דאמר התם מנסך ממש כגון שהגביהה ומשעת הגבהה הוא דקנייא ליה וחייב בתשלומין ומתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך והכא אפילו למ"ד הגבהה צורך ניסוך הוא קאמר דחייב אם ניסך ועירב כדכתבו התוס' שם והא דמותיב הכא ר' אבא הגע עצמך כו' לאו משום דלא מתחייב בתשלומין בכה"ג היכא דחיוב מיתה קדים אלא משום דלא חשיב ליה אין באין כאחד כהאי דשמעינן מהדליק גדיש בשבת דפטור אבל בעלמא היכא דחיוב מיתה קדים ודאי מתחייב בתשלומין הוא כמו אם חיוב תשלומין קדים כדמוכח מהרבה מקומות בש"ס וכדכתב הרמב"ם ז"ל בהדיא בריש פרק ג' מהל' גניבה:

הלכה ו

קטנה אין לה חופה. בבבלי פ' הבא על יבמתו דף נ"ז קאמר ומודה לי אבא בתינוקת פחותה מבת ג' ויום אחד הואיל ואין לה ביאה אין לה חופה והתם לענין חופת פסולות קאמר שאין חופת הפסולים פוסלה מתרומה ומשמע דלאחר ג' שנים ויום א' יש לה חופה לפוסל' וא"כ יש לה נמי חופה להאכילה בכשרים דהא חופה הראויה לביאה היא ועיין מ"ש מזה בפ"ק דקידושין בס"ד:

אין שומעין לו. בבבלי פ' השואל את הפרה דף ק"א והתם מסיק בבית שומעין לו ובשדה אין שומעין לו' משום כחשא דארעא ואפי' בח"ל כדאמר הכא וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות גזילה הלכה ה' מפני שמכחיש את הקרקע וא"כ אפי' בת"ל כלישנא בתרא דהתם:

וכמה הם רבים שלשה בני אדם. בבבלי פ' השולח דף מ"ו פלוגתא דאמוראי לענין נדר על דעת רבים רב נחמן אמר שלשה ימים ב' רבים ג' רבי יצחק אמר עשרה עדה כתיב גבי גבעונים כי נשבעו להם נשיאי עדה ופסק הרא"ש ז"ל שם כרב נחמן והרמב"ם בחבורו סתם דבריו ובפי' המשנה גבי המוציא אשתו משום נדר כו' פסק כר' יצחק ובכ"מ בפ"ה מאיסורי מזבח כתב לא ידעתי למה השמיט רבינו ההיא דירושלמי רבים הן שלשה וכבר ביאר דבריו ז"ל בהל' נזירות פ"ז וכן בפט"ז מהל' אבות הטומאה דכתב בהדיא רבים הן שלשה:

הלכה ז

אנפרות עצמה ממתנת לבעלים י"ב חדש. בבבלי פריך והאמרת אין בה משום סיקריקון אלא ה"ק סיקריקון עצמה צריכה שתשהא בידו י"ב חדש דאז יש בה דין סיקריקון ומקודם הדרא קרקע למרה ויהיב דמי אבל אנפרו' מחזיר לו הקרקע בחנם כך פי' רש"י ז"ל ואין כן דעת הגאונים ז"ל וכדכתב הרא"ש בפ' הבונה בשם רבינו גרשון ז"ל דצריך ליתן לו מה שהנהו כלומר כפי שהיה צריך ליתן להעכו"ם. הרמב"ם ז"ל כ' בדין זה ריש פ"ה מהל' גזילה שאין הבעלים יכולין להוציא מיד הלוקח ועיין בב"י סי' רל"ו שכתב בשם המרדכי דדעת הרמב"ם כדעת ר"ג:

עלה אמר רב כו'. מסוגיא דהכא משמע אפי' בנכסי מלוג שלה יכולה היא שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי וכן פי' רש"י ז"ל במתני' אבל בבבלי פ' חזקת קאמר דבנכסי מלוג הואיל ושלה הם לא עבדה נחת רוח דלא קפיד עלה הבעל וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ' כ"ב מהל' אישות:

לעולם השדה בחזקת הבעלים. וגי הר"ן וז"ל לעולם השדה בחזקת הלקוחות:

הלכה ט

(**שם ע"ב**) **הדא אמרה העומדין מן הצדדין בכלל ברכה הן**. משמע אפי' צדדים שממנו ולאחריהן אלא שאין אחריו ממש דלא גריס הכא והזה על הצדדין שבפניו וכן נראה מדברי התוס' פ' אלו נאמרין דף ל"ט שמביאין שם להאי דהכא דמשמע שמוסיפין על דברי רש"י ז"ל וע"ש שפי' לפי הגי' דהתם על הצדדין שבפניו והרמב"ם ז"ל בפט"ו מהל' תפלה כתב סתם והעומדים מצידיהן הרי הם בכלל הברכה ויראה שדעתו כדעת התוס':

וצריך שיהא החזן ישראל. כלומר לכתחילה צריך וכ"כ הטור א"ת סי' קכ"ח משתדלין שיהא המקרא ישראל כו':
שלא תאמר איש פלוני כו'. כ"כ הרמב"ם ז"ל שם ודוקא ברינון לחוד:
ובדיור ישן. כדפרישית והיינו דהאי תלמודא ס"ל כפי' רש"י דף ס' משום חשדא שאם באת לשנות את מקומות הנכנסין לאותו בית ולא יראו שם את העירוב יחשדו את בני החצר שמטלטלין בלא עירוב ולפ"ז אפי' מדירה לדירה באותו בית אין משנין. אבל ר"ת ז"ל פי' שם שיהא נראה מפני שחושדין אותו לגנוב פת של עירוב אין מניחין אותו שם ולפ"ז מחדר לחדר באותו בית מותר לשנות:
אגוז וצרור ונוטלן ומצניען כו' זוכה לעצמו. ובבבלי דף ס"ה אמר רבא ג' מדות בקטן כו' צרור וזורקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרי' ועיין ביבמות פ' ב"ש הל' ב' במראה ד"ה הדא אמרה מ"ש שם בס"ד:

הלכה י

ומאן דאמר לעכו"ם יישר מה שואלין בשלומן של ישראל שלום עליכם. גי' זו הנכונה וכפי אשר כתובה בשביעית ובע"ז כך הגהתי בעמוד. ולפ"ז מ"ד מחזיקין הוא איישר ס"ל דשואלין בשלומן מילתא אחריתא היא ומותר לומר לעכו"ם שלום עליכם וכפי הש"ס הבבלי דלא אסר אלא כפילת שלום לעכו"ם. אבל התוס' סוף פרקין ד"ה אשרתא גי' אחרת היתה להם כמו שהוא בספרי הדפוס וניכר החסרון מתוכו ולפיכך פירשו שם דהאי תלמודא פליג אבבלי ולכ"ע אסור לומר שלום עליכם לעכו"ם ע"ש:
הדרן עלך פרק הניזקין

פרק ו

הלכה א

האומר אמרה הבא לי גיטי כו'. בבבלי מפרש רב אשי טעמא משום דעקר שליחותיה לגמרי דאמר שליח לקבלה הוינא והכא משמע דטעמא משום דאדיבורא דידיה קסמיך כדאמר התם מעיקרא. ונ"מ בין אלו ב' הטעמים בהאי דינא דאי אמרינן טעמא משום דאדיבורא דידיה סמיך א"כ דוקא שאמר לו הילך כמה שאמר' וכדמשמע מסוגיא דהתם דאמר הכי השתא התם אמר ליה הילך כמה שאמרה ואהאי טעמא קאי. אבל לטעמא דעקר לשליחותיה אפילו לא אמר לו הילך כמה שאמרה דהשליח מיהא עקר ולא בעי למיהוו שליח להולכה ופלוגתת הפוסקים הוא להאי טעמ' כאשר יתבאר לקמן:

התיב רב הונא בר חייה והא דתנינן האשה כו'. בבבלי פריך מרישא האומר התקבל וכו'. ונראה דניחא ליה להאי ש"ס לדייק מסיפא משום דברישא איהי לא אמר' כלום והילכך אמרינן איהו לשליח הולכה שוייה דהתקבל והולך קאמר ומגורשת בשהגיע הגט לידה אבל בסיפא דאיהי אמרה מעיקרא התקבל ס"ד דלא מצי שוויה שליח להולכה דהא אינה מתגרשת אלא מדעתה והיא רוצה בקבלה ודמיא לדרב נחמן ומשני דשאני התם דאדיבוריה דשליח קא סמוך אבל הכא איהו גמר ונתן לשם הולכה:

אשכח תני על תרויהון הרי זה גט ואם רצה להחזיר יחזיר. כן תני בתוספתא פ"ד הבא לי' גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי התקבל לי גיטי ואשתך אמרה הבא לי גיטי אם רצה לחזור יחזור ומשמע דמשהגיע גט לידה מיהת מגורשת. ומסקנת הפוסקים כרב נחמן וכטעמא דרב אשי בהבא לי גיטי כו' ואע"פ שהגיע גט לידה אינה מגורשת משום דעקר לשליחותי' ואפילו לא אמר הבעל הילך כמו שאמרה דהא דאמר התם בסוגיא הכי השתא התם אמר הולך כמו שאמרה דיחוייא בעלמא הוא כלומר אפילו לטעמ' דידך לא תפשוט דאדיבור' דידה קא סמיך כ"כ הרשב"א והר"ן ז"ל וה"מ מפרש ג"כ לדעת הרמב"ם בפ"ו מהל' גירושין כן ודלא כבעל העיטור שדעתו אפילו לטעמא דרב אשי דוקא אם אמר הבעל הילך כמו שאמרה. אבל בסיפא התקבל לי גיטי כו' לכ"ע א"צ הילך כמו שאמרה דממ"נ בין אדיבורא דידה קא סמיך בין אדיבורא דידיה קא סמיך וכי מטא לידה מיהת מיתגרשא והכא לא עקר לשליחותיה:

וקשיא על דרבי נתן. ובבבלי לא גריס בפלוגתייהו הילך ומסיק התם דהילך כזכי דמי אפי' לרבי נתן ואיפכא דייקינן טעמא דבהולך אם רצה לחזור יחזור אבל בהילך לא יחזור:

אבל אם היה עוסק באותו ענין גט הוא. מהכא משמע דבעסיקין באותו ענין כ"ע לא פליגי אבל בבבלי קידושין דף ו' קאמר שמואל על דברי רבי יוסי והוא שעסוקין באותו ענין:

שנייא הוא יהא לי בידך. וכן משמע מגי' רש"י ז"ל דיהא לי בידך דוקא הוא דמהני לחוד:

אני אומר אחר הדלת היה עומד. בבבלי דף ס"ג פליגי רב ורבי חנינא רב אמר אין האשה עושה שליח לקבל גט מיד שליח בעלה ורבי חנינא אמר עושה מ"ט דרב אב"א משום ביזיון דבעל ואב"א משום חציר' הבא' לאחר מכאן מאי בינייהו איכא בינייהו דקדמה איהי ושוייה שליח מעיקרא דמשום חצירה הבא' לאחר מכאן ליכא וכתבו התוס' וה"ה דהוי מצי למימר דאיכא בינייהו היכא דלא קפיד בעל ע"כ ומשמע היכא דידעינן ודאי דלא קפיד בעל קאמרי וכן משמע מפי' רש"י שם שכתב חשש ביזיון ע"ש ומהכא משמע דפסק כמ"ד משום ביזיון ובדידעינן דקפיד אבל מסתמא אמרי' לא קפיד. ואפשר לדחוק ולפרש הכא אני אומר אחר הדלת היה עומד כלומר דמירי ששמע את קולה שעשתה

שלי' לקבל וחזינן דלא קפיד. ויש נ"מ לדינא גם למאי דקי"ל הלכה כרבי חנינא שהאשה עושה שליח לקבל מיד שליח בעלה כדפסקו הרי"ף והרמב"ם ז"ל שם ורוב הפוסקים ולהאי פירושא דלא פליגי אלא בסתמא והיכא דידעינן דקפיד הבעל הא קפיד אפילו לר"ת:

הלכה ב

הדא אמרה שהקרוב נעשה שליח. כן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ו הל' ז' ילמדו הפוסקים מכאן דה"ה כשהשליח פסול כגון שפסול בעבירה מד"ס או אפי' מן התורה כשנתקיים הגט בחותמיו דאז כשר להבא' הגט אבל אינו יכול להעיד על הקבלה אבל אם הוא כשר מצטרף עם עד אחד. והרמב"ם שם פוסל להבאת הגט אפילו נתקיים בחותמיו אם הוא פסול מן התורה וכבר חלקו עליו כל הפוסקים:

הכל מודים בקידושין שאביה מקדשה ולא היא. הכי פליגי בבבלי קידושין דף מ"ג ומסיק התם נמי כרבי יוחנן דבקידושין דוקא אביה ולא היא. ובגיטין היא או אביה מקבלין הגט אבל היא אינה יכולה לעשות שליח לקבלה כשיש לה אב כדפשיט התם רב נחמן לרבא וכדקאמר הכא אליבא דרבי יוחנן. ודוקא נערה אבל קטנה מאורסה אינה מקבלת גיטה כדפי' רש"י ז"ל הכא ולא כמו שפירש בקידושין שם דה"ה קטנה והתוס' שם הכריחו כפי' רש"י התם מדמקשי רבא לרב נחמן ממתני' קטנה שאמרה התקבל לי גיטי כו' הא נערה ה"ז גט ש"מ דנערה עושה שליח לקבלה ומשני ליה בשאין לה אב והשתא למאי דס"ד דמיירי ביש לה אב וקתני מיהת כשהגיע גט לידה מגורשת. והרשב"א ז"ל בקידושין כתב בשם הראב"ד לדחות האי הוכח' וכן הר"ן כאן בשם הרמב"ן ז"ל דלרבא דהוי ס"ל דנערה עושה שליח הוי ס"ד דיד אביה יד יתירה הוא דזכי לה רחמנא ולטעמי' אפשר דאפי' קטנה נמי מקבלת גיטה בחיי אביה למאי דסלקא דעתי' לאוקמי מתני' בשיש לה אב אבל כיון דקי"ל כרב נחמן דאין נערה עושה שליח והא דמקבלת גיטה בחיי אביה לפי שירד' התורה לסוף דעתו של אב שאין לו קפידא בגירושין שישנ' בע"כ וכשליח דאב הויא ומעתה קטנה שאינה בתורת שליחות ואין לה יד בשל אחרים כלל אביה מקבל גיט' ולא היא כפשטא דמתני' דנערה תנן ולא קטנה ע"כ וכן דעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' גירושין הלכה י"ח וכדמוכח מהכא דקאמר לקמן קטנה אביה ולא היא ניסת כו' ובמאורסה לא מחלק בין יש בה דעת בין אין בה דעת לעולם אביה ולא היא. ואיכא למידק למאי דקאמר הכא דרבי יוחנן ור"ל פליגי נמי בנערה אם עושה שליח לקבל' או לאו כדקאמר על דעתי' כו' דתלי הא בפלוגתייהו אליבא דרבנן א"כ מאי בעי רבא התם אם נער' עושה שליח לקבלה לבתר דמסיק לה כר' יוחנן וי"ל דהכא דתלי

האי דינא בפלוגתייהו הוא כדטעמא דאמר התם לבסוף משום דגירושין בע"כ הוא וא"כ מה לנו לדעתו כי מקבל ליה איהו נמי על כרחיה הוא אבל קידושין דמדעתה אביה ולא היא וא"כ גבי שליח קבל' שהיא עושה מעצמה ומדעתה איכא לדמויי טפי לקידושין דאביה ולא היא משום דלא אלימא לשוויה שליח אבל רבא דבעי התם ס"ל כטעמא דס"ד התם מעיקרא דהא דמחלקינן בין גירושין לקידושין משום דבגירושין מכנסת עצמה לרשות אביה ומסתמא ניחא ליה לאביה וא"כ אפשר נמי דיכולה לעשות שליח לקבלה מהאי טעמא ואע"ג דהתם מקשי עלה והרי מאמר דמפקעת עצמה כו' ומשום הכי קאמר לטעמא דגירושין בע"כ כו' מ"מ אפשר לומר למאי דמוקי התם לקמיה במאמר דבע"כ מכח קושיא והרי מאמר דמדעתה כו' מעתה איכא למימר נמי טעמא דמעיקרא דשאני קידושין דמפקעת עצמה ולא קשה ממאמר דהתם בע"כ מיירי והוי כגירושין לענין דאין צריך דעת האב דהא בע"כ הוא כדפרישית אבל לעולם היכא דמכנסת עצמה לרשות אביה יש לומר דאפי' שליח יכולה לעשות והיינו דבעי רבא. ובהכי ניחא לי ליישב דברי הרי"ף ז"ל דכתב כאן טעמא דמחלקינן בין גירושין לקידושין לפי שהתורה זכתה שבח נעורים לאב וזהו כטעמא דס"ד מעיקרא דאינה יכולה להפקיע עצמה בקידושין שלא מדעת האב והא משמע מסוגיא דהתם דלא קאי האי טעמא אלא ע"כ כדאמרן:

אלא דהות מן ימא לטיגני. פי' רש"י ז"ל שם לא היתה לו שהות שכחה בנתיים כמו השולה דגים מן הים והמחבת נתונה על האור לתתן בתוכה בשמן לטגנן. ומהכא משמע כפי' ר"ח שם בתוס' כדפרישית בפניה דהא קאמר לא הוה צריכא מיסמוך עליו:

יש לה חצר ויש לה ד' אמות. פלוגתייהו נמי בבבלי שנים אוחזין דף ט' ומסיק התם דבגט כ"ע לא פליגי דיש לה חצר וד' אמות כל היכא דיש לה יד דחצר משום ידה איתרבאי כי פליגי לענין מציאה ומסקנא דקטנה דוקא יש לה חצר אבל בקטן לא דלא אשכחן דרבי ביה חצר וכאב"א מר אמר בקטן ומר אמר בקטנה ולא פליגי וכפי' הב' דרש"י ז"ל שם:

חצירו של שליח מהו שתיעשה כידו. כתב הטור סי' ק"מ האשה עושה שליח לקבלה והיא מגורשת בקבלתו מיד כשיגיע הגט לידו ובהא מספקא לן אם דינן כדין האשה לכל דבר לענין שאם זרק לחצירו או לתוך ד' אמותיו שתהי' מגורשת ומסתברא שדינו כדין האשה לכל דבר ע"כ וכתב הב"י לא ידענא מהיכא הוי ס"ד ליפלוגי בינייהו ע"כ ואשתמיטתיה הבעיא דהכא אלא דקשה מפני מה הכריע הטור לקול' ובעיא דלא איפשיטא היא הכא ואפשר מפני שלא הוזכר בתלמודא דילן ומ"מ צ"ע דהרי אנו רואין בהרב' מקומות שפסק לחומרא הואיל ובעיא דלא איפשיטא בהאי תלמודא היא:

ניסית בין היא בין אביה. משמע דבשאין בה דעת היא ואביה שוין אבל מסוגית הבבלי בדף ס"ה משמע דאין בה דעת אביה ולא היא וכמסקנת רוב הפוסקים ויש לפרש ה"נ כן כדפרישית בפנים:

הלכה ג

מתניתא דלא כר"א. מסוגיא דהכא משמע דחלוק הוא ר"א אף בראשונה וכן נראה מתוספתא פ"ד ויש שם ט"ס וחסרון הניכר אבל בבבלי קאמר דר"א מודה ברישא וטעמא דקסבר איהו דמדעתיה מגרש איכא קפידא אבל איהי דבע"כ מתגרשת ומנא ידעה דניחא ליה לבעל למיתבי' התם מראה מקום היא לו:

הלכה ה

אפילו בקולר של ממון. כן פסק הטור אה"ע סי' קמ"א:

מתנתו כמתנת שכיב מרע. לאו דוקא אלא כמצוה מחמת מיתה הוא ונ"מ דאפי' במקצת לא בעי קנין וכדמוכח בבבלי דף ס"ו בהאי עובדא דגניבה:

בי בעיתון מקיימא מתניתא. לפי שהחבירים כקרובים וכן פסק הטור י"ד סימן של"ח מהך דרבי יוסי דהכא:

הלכה ו

הדא אמרה ספק מעצמו נפל ספק הרוח דחתו ה"ז גט. כך הם דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה"ג הלכה י"ג לפי גי' הספרים שבידינו ספק הפיל עצמו ספק דחפתו הרוח ה"ז גט עד שיודע לך בוודאי שהרוח דחפתו ע"כ ואנפל מיד קאי כדפי' הכ"מ שם. אלא למאי דכתב בב"י סימן קכ"א לבאר סוגיא דהכא לפ"ז ופי' שם דה"ק והדין על אתר לאו ספק הוא כלומר ע"כ אית לן למימר דעל אתר דאמרי' היינו בדמספק' לן אי מעצמו נפל דאי בדידעינן שמעצמו נפל מאי איריא על אתר אפילו לאחר זמן ה"ז גט א"כ תפשוט דספק מעצמו נפל ספק דחפתו הרוח ה"ז גט כל שנפל על אתר עכ"ל ויש לתמוה דהיכי שייך לומר אם כתבו הגט ולאחר זמן נפל מעצמו הוכיח סופו על תחלתו דלאו כבריא הוי בשעה שאמר להם כתבו ועוד דלהאי פירושא אם נפל לאחר זמן נשאר לנו בספק וכדכתב הוא ז"ל בעצמו שם א"כ אכתי נשאר לנו קושיא על דברי הרמב"ם מ"ט לא ביאר לנו כל הצורך והוי ליה לסיים ואם לאחר זמן ה"ז ספק ואפילו אם נגרוס בדבריו ה"ז ספק גט כפי אותה הגי' שהביא שם קשה למה לא כתב בהדיא הדין אם נפל מיד ויש ספק שמא הפילתו הרוח אלא ודאי נלע"ד העיקר כדפרישית דעל אתר גופיה הוי ספק שמא לא נפל מעצמו דהא סתמא קאמר עלה לראש הגג ונפל ומשמע אע"פ שלא ראינו שמעצמו נפל ושמא איזה אונס אירע לו שנפל ואפ"ה תלינן לקולא והלכך פשיט ליה

דכל היכא שנולד לנו הספק מיד ושמא הרוח דחתו הרי זה גט וכפי הבעיא אבל בלאחר זמן מילתא דפשיטא היא דאין לנו לתלו' להקל כדאמר הכא ואם לאחר זמן נפל אינו גט ומשמע אפילו נפל מעצמו ולא היה צריך הרמב"ם להשמיענו דבר זה ומש"ה לא כתב כלום בלאחר זמן דודאי לא תלינן להקל אלא בנפל מיד דאל"כ נתת דבריך לשיעורין והלח"מ פי' שם פי' דחוק ולדעתו אפילו לאחר זמן תלינן להקל והנלע"ד כתבתי:

זאת אומרת שחשו. וזהו כדאמר מעיקרא בפ' השוחט דף ל"ט והתם דחי לה דשאני הא דרשב"ג דהכא דהא קאמר כתבו ואיכא קצת הוכחה אלא משום כבודו דרשב"ג דפ"ק הלכה ה' גבי הכותב נכסיו לאחרים והיו שם עבדים כו' דהוכיח סופו על תתלתו:

הלכה ז

המונה כאומר כולכם. וכן אמר רבי יוחנן בבבלי. סוף פרקין ורב הונא אמר מנה אינו ככולכם אמר רב פפא ולא פליגי הא דמנה כולהו והא דמנה מקצתייהו אמרי לה להאי גיסא ואמרי לה להאי גיסא והרמב"ם ז"ל בפ"ט מה"ג הל' כ"ז תפס כסתמא דהאי תלמודא דאין חילוק בין מקצתן לכולהו ומשום דבבבלי אין הכרע פסק להחמיר:

הדרן עלך האומר התקבל

פרק ז

הלכה א

מי שאחזו. והמקרע את כסותו. ובתרומות גריס והמקרע את כסותו כוליקוס בעל מחשבות והמאבד מה שנותנים לו קוביקוס משחק בקוביא כן היא גי' התוס' פ"ק דחגיגה דף ג' ומהכא משמע דר"י גופי' קאי אמאבד ובתרומות קאמר בהדי' מסתברא מה דאמר ר"י ובלבד במאבד אבל בחגיגה משמע דר"י פליג אכולהו ואפילו באחת מהן ובדקעביד דרך שטות וכן פסק הרא"ש בריש פ"ק דחולין וכך הם דברי הרמב"ם פ"ט מהל' עדות כל מי שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו משובשת תמיד בדבר מן הדברים אע"פ שהוא מדבר ושואל כענין בשאר הדברים הרי זה פסול:

לכשישתפה. בבבלי דף ס"ט מוחלפת הגי' דר"ל לדר"י והלכתא כרבי יוחנן כדפסקו הרי"ף והרמב"ם ז' ל בפ"ב מה"ג שאין כותבין אלא לאחר שיבריא. ומשמע מהכא דדין עתים חלים ועתים שוטה שוה לדין קורדייקוס דהא קאמר דשמואל רובה מדר"ל אלמא לר"ל דאמר לכשישתפה והוא כר"י בבבלי ס"ל גבי עתים חלים כו' שאין כותבין אלא לאחר שיתרפא לגמרי ומ"מ כל הפוסקים הסכימו בעתים חלים כו' דבשע' שהוא חלים כפיקח הוא לכל דבריו וכותבין והיינו כשמואל דהכא וכדמוכח מברייתא דר"ה בבבלי

כדפסק הרמב"ם פכ"ט מהל' מכירה. ובעתים חלומ' ועתים שוטה כבר כתבתי בפ' חרש דלטעמא משום גרירה והוא כמסקנת הבבלי דהתם אינה מתגרשת ואפילו נתקדש' ולא נישאת אינה מתגרשת ע"י אביה ולא דמיא לקטנה להך טעמא ולא כמו שרצה הה"מ לדמות בפ"י מה"ג אפילו בשוטה ממש וע"ש. אבל בדיעבד עתים חלומה ועתים שוטה שנתגרשה בשעה שהיא חלומה מגורשת כדמשמע מהאי תלמודא שם והב"י בסי' קי"ט הביא תשובת הר"ש בר אברהם ומשמע משם אפילו בדיעבד אינה מגורשת וגיר' אחרת היתה לו בירושלמי ע"ש. אבל לפי הגיר' אשר לפנינו אפילו בשוטה ממש משמע לחד מ"ד התם דבדיעבד מגורשת לה"ט דאינו אלא גזירה דרבנן שלא ינהגו בה מנהג הפקר ועכ"פ בעתי' חלומה כו' לכ"ע בדיעבד מגורשת וכך כתב הב"ח וכן הסכימו רוב האחרונים ועיין בפ' חרש הלכ' א' במראה ד"ה מפני גרירה וד"ה פעמים:

רבי יוחנן אמר נדחית חטאתו. האי דר"י מבואר בבבלי בכמ' מקומות ועיקרה בזבחים דף י"ב והרמב"ם ז"ל אע"ג דפוסק בהאי דהכא כר"י בבבלי לכשישתפה ולא מדמי ליה לישן אפ"ה גבי הפריש קרבן כו' פסק בפרק ג' מהלכות שגגות הל' ח' דלא כר"י ולא נדחית חטאתו אם חזר ונשתפה וטעמא דס"ל כרב דאין בעלי חיים נדחין כדפסק בפ' ט"ו ממעשה קרבנות כמ"ש הכ"מ שם. והכא דמדמי להו להדדי לשיטת רבי יוחנן היא דס"ל ב"ח נדחין. ואפשר נמי לומר דמה"ט פסק הרמב"ם כרב לגבי ר' יוחנן משום דמוכח מהכא דמיחלף שמועתה דר' יוחנן וס"ל לא נדחית חטאתו מההיא דגוסס ואע"ג דלכאורה משמע מסוגיא דהכא דאפילו לא חזר ונשתפה לא נדחית בהא סמכינן אסוגיא דבבלי דהתם דבחזר ונשתפה קאמר:

ולית ליה קיום. אבל בבבלי משנה לה אליבא דר"י דקאמר הכי דשאני התם דדעתא צילותא היא אלא דאתחיל ביה כתישותא ולא היה יכול להוציא כל דבריו אבל בקורדייקוס דעתא שגישתא היא. ושמא דהאי תלמודא לשיטתיה אזיל דלא מדמי קורדייקוס לשוטה גמור כדמוכח מהסוגיא דבעי לדמויי לעיל לעתים שוטה עתים חלים:

חלוקין על השונה הזה. וכן מסקנת הבבלי דלא כרב דס"ל כרשב"ג דהכא דאמר התם חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין דלא אמרו אלא בנשתתק אבל פקח ונתחרש אינו מוציא לעולם ואין סומכין על רמיז' וכתב חרש אלא בנשא כשהוא חרש דנשואיו אינן אלא מדרבנן כן פסק הרמב"ם ז"ל שם וכן דעת הרשב"א והרא"ש ז"ל:

ובלבד במסרגין לו. מהכא משמע ששה פעמים בודקין אותו כן פי' התוס' דף ס"ט ד"ה בודקין וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל שם הלכה ט"ז והכ"מ עי' שם בענין אחר:

אף בעדיות כן. בבבלי מסיק דדוקא בעדות אשה דאקילו בה רבנן וכן בירושות לבן בין הבני' שהוא בכור כדפי' התוס' שם או שיאמר זה בני וזה יורשי אע"פ שאינן מוחזקין בהן ומהני בדיקה זו כדכתב הרמב"ם ריש פ"ד דנחלות וכן במו"מ ובמתנות לדידיה הוא דמהני מה שמכר הוא או נתן לאחרים:

אדם מעיד עדותו מיושב. משמע אפי' לכתחלה ופליג אהא דקי"ל בבבלי יושב פסול לעדות ובענין יושב דנדרים עיין מ"ש בפ' עשירי דנדרים מזה:

הלכה ב

אלא שהדבר צריך תלמוד. לפי שיטתא דהכא דמירי ששנו את עדותן כדמסיק צריך לפרש הא דמספקא ליה לשמואל' משום דאיכ' למימר שמא אין הבעל מקפיד בכך ואמר להן אם תרצו אתם חתומו והילכך אם אמרו לאחרים נחתום נעשה כאומר אמרו או דילמא להן דוקא ציוה לחתום. אבל אין שיטת הבבלי כן בסוף פ' התקבל דף ס"ו דמהתם משמע דאתם חתומו ליכא למיאש אלא דגזרו הא אטו אומר אמרו למ"ד דס"ל כשר ולא תעשה ובהא. דשלחו ליה לשמואל גריס התם ששאלו לו אמר לשנים כתובו ותנו גט לאשתי ואמרו לסופר וכתב וחתמו הן וקאמר תצא והדבר צריך תלמוד דמספקא ליה אם האי כתבו דאמר להן כתב ידן הוא והרי חתמו הן וכשר או כתב הגט הוא והרי לא כתבוהו. ומ"מ לענין דינא אליבא דשמואל דמכשיר באומר אמרו וכדקאמר נמי התם לא פליגא הך סוגיא דהכא דבשלא שנו עדותן לכ"ע כשר אליבי' באתם חתומו במכ"ש מאומר אמרו לפ' שיכתוב ולפ' ולפ' שיחתמו. ולענין מסקנא דדינא באומר אמרו פלוגתת הפוסקים היא ועיין לקמן בפ' המגרש הלכה ט' ד"ה כיני מתניתא מ"ש מזה בס"ד:

פתר לה כרבי יהודה דרבי פוסל בטופסין. למאי דקי"ל דלא כרבי יהודה כמפורש בפ"ג צ"ל דשאני הכא שהרי אמר להן כתבו ושמא כתב הגט הוא והאי תלמודא לא מספקא ליה בהכי כדעיל:

הלכה ג

אינו גט. כלומר אינו גט גמור אלא ספק ואם מת כו' וכן היא נוסחת הרי"ף ז"ל ונוסחת הבבלי גט ואינו גט:

מני רבותינו רבי יהודה הנשיא וב"ד. מסוגיא דהכא משמע דהיינו רבי וכדמשמע משקלא וטריא דהכא אבל בבבלי פ"ב דע"ז קאמר דהיינו רבי יהודה נשיאה אמורא והוא בנו של ר"ג בן רבינו הקדוש רבי ועיין לקמן:

מהו שתהא מותרת לינשא. זהו כגונא דשאל רבי אלעזר לייהוא סבא בבבלי דף ע"ו כי שריתוה לאלתר שרתוה או דילמא לאחר י"ב חדש ועיין לקמן סוף פרקין:

דברי רבי תמן דהוא דרבנן דהכא למאי דפרישית וכדמוכח מהאי שיטתא משמע דרבי סבר לה כרבי יוסי דברישא באם מתי לחודי' הוי גט דזמנו של שטר מוכיח עליו וכן לרבי יוסי אמרי' נמי בסיפא דמהיום ולאחר מיתה תנאה הוי כשיטתא דרבי אבל בבבלי דף פ"ב קאמר לא רבי סבר לה כרבי יוסי ולא רבי יוסי סבר לה כרבי דאמר מהיום ולאחר מיתה תנאה הוי ולא קשיא התם לרבנן דפליגי עליה דר' יוסי באם מתי מסיפא דמתני' דש"מ אם עיקר כדדייק הכא משום דלרבנן דהתם היינו טעמא דסיפא דמספקא לן האי לאחר מיתה אם תנאה הוי או חזרה הוי וכדמוכח מסוגיא דקידושין דף נ"ט דמוקי התם בקידושין לאחר שלשים יום דפליגי רב ושמואל בפלוגתא דרבי ורבנן וכדקאמר התם בסוף הסוגיא דאחייא אליבא דרבי דתמן כדפרישית ולעול' מהיום עיקר. והיינו נמי דפסק הרמב"ם בפ"ט מגירושין הל' י"ב באם מתי דלא כרבי יוסי ומשום דלא קי"ל כרבי יוסי באיסורא אלא בממונא כדפסק הוא ז"ל בפ' אחרון מהלכות זכיה כרבי יוסי וכדכתב הה"מ ז"ל ריש פ"ח שם ובדין דסיפא דמתני' פסק כרבנן דרבי דמספקא לן אי תנאה הוי אי חזרה הוי וה"ז ספק מגורשת:

הלכה ד

הרי זה גט שלא עמד מאותו החולי. בבבלי דף ע"ג לא ס"ל האי טעמא לחלק ופריך מ"ש רישא ומ"ש סיפא וקאמר שלחו מתם אכלו ארי אין לנו ופי' רש"י ז"ל אין לנו שיהא גט דאונסא דלא שכיח לא אסיק אדעתיה והרמב"ם ז"ל פסק בזה פ"ט הלכה י"ט דספק מגורשת היא וכתב הה"מ דהוא ז"ל מפרש אין לנו שיהיה גט גמור אלא ספק. ואפשר לומר דהרמב"ם מפרש אכלו ארי אין לנו ארישא קאי באם מתי וכדטעמ' דמחלק הכא והא דפסק באם לא ממדתי ה"ז ספק משום דמסיק התם האי סיפא משבשתא היא ואע"ג דקאמר כיון דקשיא רישא אסיפא משבשתא היא מפרש הוא ז"ל הואיל ויש סברא לחלק בין רישא לסיפא כדמחלק הכא ואיכא למימר דאינו גט כלל כדקאמר התם זיל בתר סברא והיינו משום דאונסא דלא שכיח הוא נשאר הדבר בספק. וההכרח לזה דהא לכאורה קשה על דבריו הא ממסקנא דהחם משמע דאינו גע כלל דהא בהא עובדא דזבן ארעא לחבריה וקביל עליה כל אונסא כו' קאמר רבא אונסא דלא שכיח הוא ופטור ומותיב ליה רבינא מסיפא דהאי ברייתא ועלה קאמר כיון דקשיא רישא אסיפא משבשתא היא וא"כ ש"מ דלא אסיק אדעתיה כללו כדפשיט רבא להאי עובדא אלא דה"ק זיל בתר סברא כלומר אע"ג דאיכא לחלק בין רישא לסיפא דאם לא אעמוד קאמר מ"מ איכא למימר נמי דלא אסיק אדעתיה כלל דאונס' דלא שכיח הוא ומספיקא אמרינן גבי איסורא לחומרא אבל בממונא ודאי פטור הוא:

לא נתייחד עמו כדי בעילה אין חוששין משום קידושין בכסף. כלומר דלרבי יוסי בתרתי פליגי בנתייחדה כדלעיל דהא אפילו ליכא כדי בעילה ס"ל לרבי יוסי בר"י דחוששין משום קידושי כסף ומכ"ש בנתייחד' כדי בעילה דחוששין משום קידושי בעילה ומסוגיא דהכא משמע דקידושי כסף דקאמר חוששין שמא קידשה בכסף אע"פ שלא היה לו פנאי לבעול. אבל בבבלי דף ע"ג קאמר ולחד פירוש' דפלוגתייהו ה"ק ראוה שנבעל' חוששין משום קידושין נתן לה כספים חוששין משום זנות דאמרי' באתננה נתן לה רבי יוסי בר"י אמר אף בזו חוששין משום קידושין ומשמע דבלא נתייחדה כדי בעילה לכ"ע אין חוששין שמא קידש' בכסף. ומסקנא דהתם כרבי ירמיה דהכ' דבלא ראוה שנבעלה ובנחייחד' כדי בעילה פליגי ור"י בר"י כב"ה דחוששין ואפילו ראו שנתן לה כסף מטעמא דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות באשתו כדפסק הרמב"ם ז"ל בפ"י מגרושין הלכה י"ז ע"ש. והרשב"א ז"ל כתב על הא דקאמר נתייחדה בפני ב' צריכה ממנו גט שני ומסתברא כגון שראה הוא את העדים אבל ראו אותו שנים מן החלון והם רואין ואין נראין לו אינה צריכה ממנו גט שני לפי שאדם יודע שהמקדש בינו לבין עצמו אינה מקודשת אע"פ ששניהם מודים הלכך כשבעל זה לא לשם קדושין בעל אלא לזנות בעלמא עכ"ל והביאו הה"מ שם ומסתימת דבריו נראה שדעתו שגם הרמב"ם יודה לזה ומ"מ יש לדון לטעמא דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות באשתו מה בכך שלא ראה אותן הרי יש כאן עדי' שנתייחד עמה ואם איתא דלדעת הרמב"ם נמי ס"ל הכי א"כ אמאי כתב לקמן הלכה י"ט בהא דהורו מקצת הגאוני' שבכל אשה אמרי' חזקה כו' עד שהורו שמי שיש לו בן משפחתו חוששין לו ולא תתייבם אשתו שמא שחרר שפחתו ואח"כ בא עלי' כו' שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וכתב ואין ראוי לסמוך עליהן שלא אמרו חזקה זו אלא באשתו שגירשה כו' ותיפוק ליה דאין כאן ב' עדים ואם תאמר דחוששין שמא נתייחד עמה בפני ב' עדים א"כ אף אנו נאמר בהא דחוששין שמא הוא ראה ג"כ אותן אע"פ שבעיניהם בחזקת שלא ראה הוא ועוד דהרמב"ם סתם דבריו ולא הצריך שיראה הוא את העדים:

מפני התערובות. היינו אמרי במערבא בבבלי יומא דף נ"ה גזירה משום חטאת שמתו בעליה שתתערב בהן:

מאן דאמר בעילתה ברורה מביא אשם תלוי כו'. ובבבלי דף ע"ד גריס ר"מ אומר בעילתה תלויה רבי יוסי אומר בעילתה ספק וחכ"א מגורשת ואינה מגורשת ובלבד שימות מאי איכא בין ר"מ לרבי יוסי אמר רבי יוחנן אשם תלוי איכא בינייהו לר"מ לא מייתי אשם תלוי לרבי יוסי מייתי אשם תלוי וזה איפכא ממאי דקאמר הכא להאי מ"ד. ופסק

הרמב"ם ז"ל כרבי יוסי דהיינו חכמים אלא דחכמים מוסיפין דחייב במזונותיה כדקאמר התם וכ"פ בפ"ח. ולענין אשם תלוי פסק בפ"ח מהלכ' שגגות הלכה ג' דמביא מטעמא דאיקבע איסורא כדכתב שם וה"ה לספק מגורשת שהרי נקבע האיסור והא דכתב בפ"ט מהל' גירושין הלכה י"ט ובכל אלו התנאין כל הימים שמנתינת הגט עד שימות. ויתקיים התנאי הרי היא מגורשת לכל דבר ובלבד שלא תתייחד עמו כמו שבארנו לאו דבעי לאפוקי מחיובא דאשם תלוי בהא דקאמר הרי היא מגורשת לכל דבר אלא להוציא שאין הבעל זכאי כו' כדאמרינן לרבי יהודה דהא ע"כ ובלבד שימות בעינן וכמ"ש הלכה י"ג וכשימות תהיה מגורשת. והא דכתבו התוספות הכא דרבי יוסי לטעמיה דלא בעי חתיכה מב' חתיכות בפ"ה דכריתות היינו למ"ד התם דלאו מטעמא דאיקבע איסורא בעינן וע"ש:

הלכה ה

תינתן לאביו ולאחיו. בבבלי דף ע"ד פליגי רב הונא ורב יהודה בפירושא דמתני' רב יהודה סבר לכשתתן ורב הונא סבר והיא תתן ומסקנא כרב הונא דתנאי בעלמא הוי וכי מקיימא ליה הוי גט משעת נתינה דקי"ל כרבי כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי ומותיב התם תיובת' לרב יהודא מהאי ברייתא דפליגי ת"ק ורשב"ג ה"ז גיטך על מנת שתתני לי מארתים זוז ומת נתנה אינה זקוקה ליבם לא נתנה זקוקה ליבם רשב"ג אומר נותנת לאביו או לאחיו או לאחד מן הקרובים עד כאן ל"פ אלא דמר סבר לי ולא ליורשי ומר סבר לי ואפילו ליורשי וכ"ע מיהא תנאי הוי תיובתא דרב יהודה. ואיכא למידק דילמא לרב יהודה בהא פליגי ת"ק סבר לאו תנאה הוי דלכשתתן משמע אז הוי גט ואין גט לאחר מיתה ורשב"ג סבר תנאה הוי ויכולין היורשין לקיים התנאי והרשב"א ז"ל תירץ דאם איתא דבהא פליגי הוי ליה למינקט פלוגתייהו במחיים וכגון שנאבד הגט או שנקרע עכ"ל ולענ"ד אי משום הא לא איריא די"ל דרבותא אשמעינן אליבא דרשב"ג אפילו לאחר מיתה יכולין הקרובים לקיים התנאי וכח דהיתירא עדיף ליה. והתוס' בקידושין דף ס' ד"ה אבל תירצו דמשמע ליה לגמרא מלשון זקוקה ליבם דמתייבמת אם תרצה ולרב יהודה דמספק מיהא מגורשת עד שתתן כדהוכיחו שם וא"כ כיון דספיקא הוי חולצת ולא מתייבמ' ע"כ וזהו לפי פירושם שפירשו זקוקה ליבם דמתייבמ' נמי אם תרצה וכן דעת הטור בסימן קמ"ג שפסק חולצת או מתייבמת אבל לדעת הרמב"ם ז"ל שפסק בפ"ח מהל' גירושין הל' כ"ב דחולצת ולא מתייבמת בשלא קבע לה זמן ליתן כדפי' ונתן הה"מ טעם לדבריו שם שלא בטל הגט לגמרי כדי שתוכל להתיב' עד שיהא התנאי מבוטל בפועל ואי אפשר להיותו מבוטל בפועל כיון שלא קבע זמן והוא ז"ל מפרש זקוק' ליבם

שלא תנשא לאחר עד שתחלוץ וא"כ הדרא קושיא לדוכתה ואפשר לומר מדקאמר הכא אף בקידושין פליגי כן וכן איתא בפ' האומר ברבן שמעון ב"ג אביו כו' משמע דרבנן פליגי עליה ואם איתא לפלוג מחיים וכגון שפשטה ידה וקיבלה קידושין מאחר דהכא לא שייך מה שהקשיתי לעיל דהא אף לת"ק ליכא כח דהיתירא בלאחר מיתה עדיפ' יותר מבחיים. ובענין תנאי על מנת אם צריך לכל דיני תנאי או לא עיין בקידושין פ' האומר הלכה ג' מ"ש שם בס"ד:

אחת זו ואחת זו משום תנאי גיטין. וכך משמע מהש"ס דבבלי שלא חילק בין באונס לפשיע' לדברי חכמים דהלכתא כוותיהו:

הלכה ו

בחייו והוא שתשמשנו כל צורכו כו'. מה שהגהתי בפני' כך מצאתי בגי' הרשב"א ז"ל ולפי פירושו שם ודר"ל דהכא כרב אשי בבבלי דף ע"ה דכל סתם כמפרש יום א' ואפילו שעה אחת דמי ואם מת הבן אפילו לא הניקתו כלל ה"ז גט וכשיטת רש"י ז"ל שם דפי' כן לרב אשי לרישא דמתני' והיינו דאסיק שם בקשיא לרב אשי אמאי בסיפא אינו גט וברישא ה"ז גט. ולר"ל דהכא איכא לחלק בין רישא לסיפא דודאי אם אמר לה להניק בעצמה הוי כאומר לחבירו ע"מ שתעשה לי מלאכה פלו' ובסתם אפילו שעה אחת סגי ואם פירש פירש ואם מת הבן אפילו לא הניקתו כלל ה"ז גט דהא לא איצטריך אבל אם אמר לה שתתן לי שכר הנקה כדמוקי למתני' וברישא דבסתם אמרינן להרווחא קא מיכוין והילכך מת הבן ה"ז גט דאלו לצעורה מכוין היה לו לפרש דמסתברא דלא אמרינן לצעורא קא מיכוין אא"כ פירש זמן כך וכך דהוי לי' כאלו אמר ע"מ שתתני לי כך ואפילי מת הבן אינו גט דצריך שתקיים התנאי. והרמב"ם בפ"ח הלכה י"ט פסק בעיקרא דדינא כרב אשי דסתם כמפרש יום א' דמי ובמת הבן קודם שתניק פסק דאינו גט וזהו לכאורה כרבא לשיטת רש"י ז"ל וכבר פירשו הה"מ והר"ן ז"ל דבריו. ונראה דזהו כוונת דברי הרא"ש ז"ל שכתב ראוי לפסוק כרבא לחומרא וכן פסק הרמב"ם ז"ל ר"ל על סוף דבריו שהם עולין לחומרא אליבא דרבא כפי פי' רש"י ז"ל. והב"י בסי' קמ"ג כתב שהוא ט"ס וצ"ל הרמב"ן ומשום דבעיקר הדין פסק כרב אשי:

אשכחת אמר ר' יוחנן ורבי בא לא סברין כרשב"ג. כך היא גי' הרשב"א ז"ל וכתב ע"ז ולפי גירסא זו צ"ע אם הלכה כרשב"ג כיון דקא מוקי לרב נחמן דהוא בתראה כוותיה וקי"ל כרב נחמן ועוד דעבד עובדא כוותיה ומעש' רב עכ"ל. והשתא למאי דפסקו הרי"ף והרמב"ם ז"ל שם ורוב הפוסקים דלא כרבי שמעון בן גמליאל אם כן קי"ל כרבי יוחנן

דאין טענת אונס בקידושין. והה"מ ז"ל בפרק ט' מה"ג הלכה ח' כתב בשם העיטור איתשיל קמי ריש כלי אם יש טענת אונס בקידושין או לא ולא איפשיט עד כאן:

הלכה ז

ואפילו תימר עכו כא"י לגיטין כו'. ובבבלי דף ע"ו מסיק דעכו בא"י קיימא ושמא דהכא קאמר למאי דאמר בפרק קמא דעכו חציו בח"ל היא אם הגיע לשם הוי כמו הגיע למדינת הים:

ואסור להתייחד. אפילו למאי דמפרש רבי יוחנן שם פניך ממש כדפרישית במתני' בזה כ"ע מודים דאסור להתייחד כדמפרש טעמא ושמא יבא עליה ויאמרו גיטה קודם לבנה:

הלכה ח

מעכשיו אם לא באתי כו'. בבבלי סוף פרקין בעיא דלא איפשיטא אם מותרת להנשא מיד כששמעו בו שמת או עד לאחר י"ב חדש ופסק הרמב"ם בפרק ע' הלכה י"א לחומרא לא תנשא במקום יבם עד אחר י"ב חדש כשיתקיים התנאי דפשטה דהבעיא לענין כה"ג היא אבל הכא לעיל הל' ג' דפליגי אמוראי בזה אם מותרת לינשא מיד משמע אפילו שלא במקום יבום כדאמר' התם אני אומר נעשו לו נסים וחיה:

ימים שבנתיים צריכה. ובבבלי שם קאמר חד בשבא ותרי ותלתא בתר שבתא מיקרי ד' וה' ומעלי שבתא קמי שבתא מיקרי ולמאי דמדמי הכא גיטין לנדרי' אם כן לענין נדר נמי הכי:

הדרן עלך מי שאחזו

פרק ח

הלכה א

הזורק. ת"ל ונתן ונתן. מסוגית הבבלי משמע דלא יליף לה מכפל המקרא אלא מדכתיב ונתן בידה ולא בידה יתננו כפי פירוש רש"י ז"ל. ואיכא למימר דנ"מ בין דרשת רבי ישמעאל לדרשת ר"ע דלר"ע לא בעינן עומדת בצד חצירה ולר"י דדריש מידה דרשותה היא מה ידה סמוכה לה אף חצרה סמוכה לה כדעולא שם דף ע"ז דאיח ליה כדרשת רבי ישמעאל דהכא כדמשמע מדקאמר החם חצר משום ידה איתרבאי דידה רשותה הוא ודוקא עומדת בצד חצירה ועיין בפ"ק הלכה א' דמשמע מהתם דהאי תלמודא לא פסק כדעולא אלא כרבי אושעיא התם דלא בעינן עומדת בצד חצירה ולדידיה ס"ל כדר"ע הכא ועיין שם במראה ד"ה נעשית:

דרבי ינאי כרבנין כו'. גירסא זו קשה וע"כ צריך להגיה כדפרישית בפנים וכמו שהבאתי ראיה מפ"ק דקידושין ואי אפשר לפרש הא דרבי הושעיה כר"מ לפי גי' הספר וכמ"ד התם אליבא דר"מ דס"ל אין יד האשה כיד בעלה כמבואר. ולשיטה זו משמע דלא ילפינן אשה מעבד אבל לשיט' הבבלי מסיק התם אליבא דרבא דמפרש התם כרבי הושעיה דהכא דיליף אשה מעבד דמאשה גופה לא מצי למילף דנהי דידה למעשה ידיה קני לה גופה מי קני להן אלא מדמצינו העבד מקבל גיטו אע"ג דיד העבד כיד רבו משום דידו וגיטו באין כאחד וה"נ באשה גיטה וחצרה באין כאחד. וא"א לפרש לסוגיא דהכא כן:

ברשות הרבים או בחצר שאינה של שניהן. למאי דמסיק בבבלי פרק הספינה דף פ"ה דבר"ה דקאמר היינו סימטא ובחצר שאינה של שניהן נמי דלא דהאי כולה ולא דהאי כולה אלא דתרווייהו אבל בר"ה ובחצר שאינה של שניהן אין משיכה קונה ולפ"ז לא מצינן למיתלי הך בעיא בפלוגתא דרב ור"ח דהכא ודאי הבעיא בחצר שאינה של שניהן ממש. ובלא"ה קשה נמי הא התם במשיכה פליגי והכא גבי גט דבעי זרקו לה כו' לאו משום משיכה הוא וצ"ל דרבי אבין דקאמר מחלוקת כו' לא דבעי למימר דתליא בפלוגתייהו דלא מתוך מחלוקתם פשטינן לה דקתני ברשות זה שהיו מופקדים אצלו כו' אלמא היכא דלא מהני משיכה מהני שכירות מקום וה"נ גבי גט דשכירות מקום מהני בזרקו לה במקום שאין החצר קונה לה. והרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' גירושין הלכה י"ג משוה נמי דין חצר שאינה של שניהן כמו רה"ר לענין קרוב לו כו' כדלקמן וזה ג"כ נלמד מהכא דמשוה להו אהדדי לענין גיטין כמו דהוקשו לענין דיני ממונות:

ובלבד במשתמש בה. וכן קאמר רבי יוחנן בבבלי דף ע"ח לפי שאין אדם מקפיד על מקום קלתה כדפי' רש"י ז"ל מפני שמיוחדת לתשמישה תמיד והתוס' שם בד"ה מקום חיקה קנוי לה כתבו וא"ת פשיטא דהא חיקה הוי ממש כידה ותירצו דרבי יוחנן קשורה ותלויה בעי ומיירי כשבגדיה נגררין בארץ והשתא אי לאו טעמא דמקום חיקה קנוי לה לא הוי מהני מידי כיון דאינה קשורה ותלוי ע"כ ולפי דבריהם דרבי יותנן לא פליג אהאי מ"ד דבעי התם קשורה ותלויה אלא דמוסיף דבמקום שאינה קשורה ותלויה נמי מהני מטעמא שאין אדם מקפיד ונ"מ היכא דידעינן ודאי דהבעל מקפיד על מקום קלתה בעינן קשורה ותלויה אבל לא משמע כן מהסוגיא אלא דרבי יוחנן פליג וכדמשמע נמי מסוגיא דהכא דגריס הא דר"ל בקשורה לה אחר דברי רבי יוחנן. והא דקשיא על מקום חיקה פשיטא י"ל דה"ק כמו שמקום חיקה קנוי לה כך מקום קלתה קנוי לה דמסתמא הבעל לא מקפיד ואפי' מקפיד בטלה דעתו אצל כל אדם כמו שהוא במקום חיקה וכן נמי לאשמעינן דדוקא מקום קלתה וכה"ג דדומין למקום חיקה אבל לא בשאר כלים שלה

ולפ"ז אין חילוק לרבי יוחנן בין קשורה ותלויה או לא ולא חיישינן לקפידא לעולם וכן נראה מסתימת דברי הרמב"ם בפ"ה הלכה ה' שכתב עד שיגיע הגט לידם או לחיקה או לכלי מן הכלים שלה שאין הבעל מקפיד על מקומו כגון צלוחית או כפיפה קטנה או כיוצאי בהן ע"כ והיינו נמי כדפרישית דדייקינן מדברי רבי יוחנן דדוקא באלו הכלים קאמר:

הלכה ב

דר"ש בן אלעזר היא. מסוגיא דהכא משמע דמדמי לה להא דאמרינן לקמן ריש פרק המגרש שצריך לחזור וליטלו הימנה ולומר לה בשעת מתנה הא גיטך וכן אמרינן פ"ק גבי השליח. והרמב"ם ז"ל בפ"א מגירושין הלכה ט' פסק בהא כרבי דפליג בבבלי שם אדרשב"א וס"ל דא"צ ליטול הימנה אלא באומר לה אח"כ הא גיטך סגי ואע"ג דבדין השליח שלא אמר בפ"נ ובפ"נ פסק בפ"ז הלכה י"ז שצריך ליטלו הימנה ולחזור כו' וזהו כרשב"א היינו משום דמסיק בהאי תלמודא בפ"ק דלא דמי ההיא דשליח להאי דהכא כדפרישית שם. וכן לא דמיא להיא דהמגרש כמבואר בסוגית הבבלי ועיין לקמן פרק המגרש שם:

המחוור בכולן עד שיתננה לתוך ידה. משמע דאכולן קאי אפילו יש כאן כדי שתשוח ידה ותטלנו מ"מ לכתחילה עד שיתן לידה כן דעת הרי"ף והרמב"ם בפ"ה הלכה י"ג וכדקאמר שמואל בבבלי שם ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה. והתוס' שם ד"ה ואת לא תעביד כתבו דמהאי דהכא אין ראיה לפסק הערוך שפסק אפילו בחצירה עד שיגיע הגט לידה דאיכא למימר דארה"ר קאי דבהדיא מסיק לה אקרוב לה ומסתמא לא אתא לאפוקי חצירה ע"כ ובודאי דחצרה לא אתא לאפוקי מדינא אבל מתוך דבריהם משמע דאד' אמות ברה"ר קאי וכ"כ הרשב"א ז"ל בהדיא. ואין הכרח לפרש כן דהא דברי רבי אלעזר דהכא מתפרשין כדהתם ואאינה יכולה לשמרו קאמר ואע"פ שהוא בשיעור כדי שיכולה לפשוט ידה וליטלו שהוא פחות מד' אמות מ"מ כל שאינה יכולה לשרו מנטילת הכלב וכה"ג ס"ל דאינה מגורשת ועלה קאמר דשמואל בהא פליג ולא ס"ל אינה מגורשת לגמרי אלא ספק מגורשת א"נ פסול מדבריהם כדעת הרמב"ם שם וכמ"ש המפרשים ומכל מקום המחוור בכולן כו':

הלכה ג

שכן אם אמר לו זורקיהו עד שייכנס לרשותי. כדפרישית דמיירי שאמר לו כך בפני' וכמ"ש התוספות שם בד"ה אי הכי על הא דקאמר התם נמי רבי יוחנן לגיטין אמרו ולא לדבר אחר ואותביה ממתני' דקתני וכן לענין החוב הכא במאי עסקינן דא"ל זרוק לי

חובי והפטר אי הכי מאי למימרא לא צריכה דא"ל זרוק לי חובי בתורת גיטין ואכתי מאי למימרא מהו דתימא מני א"ל משטה אני בך קמ"ל ופירשו התוס' להאי אוקמתא דמעיקרא זרוק והפטר דמיירי שאמר לו בפירוש שיזרוק לו למקום שיכול לשומרו הוא דאל"כ אמאי קרוב ללוה חייב הלוה כדמקשי ומשני הכא. והשתא לענין דינא לא פליג סוגית דהבבלי אדהכא דאם אמר לו זרוק והפטר ופירש לו לרשותי בעינן שיכנס לרשות המלוה במקום שיכול לשמרו דזהו קרוב לו לפי המסקנא אלא דלא ניחא ליה להש"ס הבבלי לאוקמי מתני' בהכי מכח קושיא מאי למימרא. ולשיטתא דהכא איכא למימר דלא קשיא ליה מאי למימרא משום דקמ"ל דלא מצי א"ל משטה אני בך והא דלא משני התם מעיקרא הכי דס"ל להש"ס הבבלי דבאמר לו זרוק והפטר לא איצטריך לאשמעינן דלא מצי א"ל כן שהרי מחל לו בפירוש אבל כי א"ל בתורת גיטין ה"א דבכה"ג ודאי דרך השטאה הוא דקאמר ליה דמה שייך תורת גיטין לחוב קמ"ל והש"ס דהכא לא ס"ל האי סברא ובהא לחוד הוא דפליגי. והתי"ט כתב דלדינא נמי פליגי דהש"ס הבבלי לא ס"ל דזרקהו עד שיכנס לרשותי קאמר אלא כשאומר זרקהו בכל ענין פוטרו והילכך קשיא ליה ברישא מאי למימרא ובאמת בסיפא נמי קשיא הא דתנן חייב והא פוטרו אלא דהש"ס לא חש להקשות גם זו הקושיא דמסיפא וע"ש שנדחק ג"כ לתרץ קושית מאי למימרא להש"ס דהכא. ולע"ד אין לנו צורך להכניס עצמנו בדוחק הגדול הזה ולומר דלא חש הש"ס להקשות קושיא אלימתא טפי אעיקרא דדינא וחש להקשות מאי למימרא וכן לפרש דפליגי הסוגיות במאי דלא פליגי. ומ"ש שם דנ"ל ברור שזו היא סברת הרמב"ם והטור גם מדבריהם אין הכרח לפרש כן דודאי דינא דהטור אמת הוא במ"ש בחה"מ בסימן ק"כ אם א"ל זרוק לי חובי והפטר וזרקו אפילו רחוק למלוה ונאבד קודם שיגיע לידו פטיר שהרי הרשהו בכך. דאע"ג דמשמע מהכא ומדברי התוס' לאוקימתא דהגמ' מעיקרא דבמפרש לו עד שיכנס לרשותו הוא מכל מקום לאו ממילא ש"מ דדוקא שאמר לו כן בפירוש אבל אם אמר לו זרוק והפטר סתם פטור הוא בכל ענין אפילו זרקו רחוק מהמלוה וכ"כ הב"ח שם בזה וכן נראה דעת הרמב"ם בריש פי"ו מהלכות מלוה שכתב אמר לו המלוה זרוק לי חובי והפטר וזרקו ואבד או נשרף קודם שיגיע ליד המלוה פטור ומשמע מסתימת דבריו דבכל ענין פטור ומשום דקא"ל זרוק והפטר סתם ולא כמ"ש הה"מ שם שדעתו כדעת הרשב"א דכי קא"ל זרוק לי חובי בתוך רשותו קאמר. ודברי הרשב"א בעצמם ג"כ נוכל לפרש כפי' התוספות שכתב על הא דקאמר באומר זרוק חובי והפטר קשיא לי א"כ קרוב ללוה אמאי חייב וי"ל דכי קאמר ליה זרוק לי חובי והפטר זרוק לי בתוך רשותי קאמר וכל שקרוב ללוה לא בא לרשות המלוה והכי איתא בירושלמי

כו' ע"כ כונתו ג"כ במפרש לו זרוק לי בתוך רשותי אף דלכאורה משמע מדבריו דמסתמא זרוק בתוך רשותי קאמר. ומ"מ לדעת הרמב"ם והטור מתפרשין הסוגיות כפי' התוס' דמיירי במפרש לו ושניהם צדקו יחדיו לדינא כדאמרן ושפיר נשמע הדין באמר לו זרוק והפטר סתם שפטור הוא בכל ענין כאשר נתבאר:

בשכר הלבלר שנו. כדפרישית בפנים כן נראה מהאי תלמודא בשנים אוחזין שם דקאי על הא דקתני מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת ולסוגית הבבלי מגורשת ואינה מגורשת לאשמעינן דחייב במזונותיה כדאמר בפרק מי שאחזו דף ע"ד וכן קאמר הכא לעיל סוף הלכה ב':

ויתיביניה רבי אומר מקורה ואת אמרת אינו מקורה. ולרבי יוחנן דלא מקשי הכי איכא למימר דס"ל דרבי אפילו בשאינו מקורה קאמר דהא רבי לא קאמר התם בהדיא כן אלא אמוראי מוקמי הכי אליביה וכן משמע דברי התוס' דף ע"ט ד"ה כמאן כרבי דמקשו התם כקושית האי תלמודא ותירצו דס"ד דטעמא דרבי לאו משום קירוי הוא אלא משום דמחיצה כמאן דמליא דמיא:

הלכה ה

לית פירקא דידכון. עיין לקמן בפ' המגרש הלכה ג' ד"ה כל ההין פירקא:

הלכה ז

עד שלא נתארסה ונתארסה. בבבלי דף פ' מפרש רב אדא בר אהבה כרבי יצחק בר חקולה דהכא לא נישאת זהו לאלתר נישאת זהו לאחר זמן. וכתב הרשב"א ז"ל אחר שהביא לסוגיא דהכא וז"ל מסתברא דאפילו לגמרין דאמר רב אדא בר אהבה כל שלא נישאת לאו דוקא נשאת אלא אפילו נתארסה דהא ממתני' דקתני לא כל הימנו לאבד זכותו של שני מסייע ליה ולההוא טעמא אפילו נתארסה כן כדאיתא בירושלמי ונשאת דקאמר לא תיקשי דהא אמרינן בעלמא נשאת לא תצא ואמרי' עלה לא נשאת דוקא אלא אפילו התירוה לינשא לא תצא מהיתרה הראשון אלמא אפי' התירוה לינשא קרוי נשאת כל שכן כאן שכבר נתקדשה עכ"ל. ומדעת הרמב"ם ז"ל בפ"י מהל' גירושין הני י"א לא משמע כן דאי איתא לא שתק מלומר אפילו נתארסה ולא כתב שם אלא ואם נשאת ואחר כך הוציא הבעל את הגט כו' אין שומעין לו לאוסרה על בעלה. וקשה לי לדעת הרשב"א ז"ל דהא משמע הכא דפליגי הני אמוראי בהא ומתני' מסייע לר"ז ומשמע דמ"ד משניסת דוקא קאמר כדעת הרמב"ם ז"ל לפי שיטת הבבלי כנראה מסתימת דבריו. ובעיני נראה לפרש סוגיא דהכא דפליגי בהא דרש"י ז"ל פי' במתני' טעמא דלאחר זמן אינו נאמן דאמרינן קנוניא עשו ביניהם להחליף השטרות אחר שניסת והתוס' בריש

דף פ"א הקשו ע"ז דמה שייך קנוניא דכיון שניסת לשני לא מצי להחזירה דתצא מזה ומזה ותירצו בדוחק דפעמים אין הבעל שם על לבו שאסור להחזירה ועושה קנוניא ואפשר לומר דחשש הקנוניא היא שמתכוונת לאסור עצמה על השני מחמת שנאה אע"פ שגם הראשון אינו יכול להחזירה וכן פי' הב"ח בסי' קנ"א והרמב"ם ז"ל פי' שם טעם אחר שאינו נאמן דחיישינן שמא נפל הגט מידה ומצאו זה ונ"מ בין ב' הפירושים האלו דלטעם חשש הקנוניא א"כ גם בנתארסה איכא האי חששא אבל לטעם חשש הנפיל' איכא למימר דלא חיישינן אלא בשניסת דאז אינה מקפדת לשמור גיטה וכל זמן שלא ניסת עדיין אף על פי שכבר נתקדשה משמרת גיטה שלא להוציא לעז על קידושיה ולא חיישינן לנפילה ובהני ב' פירושים פליגי אמוראי דהכא. והרמב"ם פסק כטעמיה דלא ס"ל חשש הקנוניא מכח קושית התו' ולא חיישינן נמי שיתרצה הראשון לדבריה מחמת שהיא שונאה להשני דמאי איכפת ליה בהא אלא בנישאת הוא דחיישינן לנפילה והוא בעצמו מתכוין לאסרה על השני והלכך דוקא בנשאת הוא דאין שומעין לו:

הלכה ח

אין בה משום ייחוס כהונה כו'. כה"ג קאמר רבי יוחנן בפרק האשה רבה גבי אע"פ שנתן האחרון גט לא פסלה מן הכהונה ומשמע דמדמי לה להאי דהכא אבל אין שיטת הבבלי כן דבההיא דיבמות יש בה משום ריח הגט ופסולה לכהונה ועיין לקמן ריש פ' המגרש:

הלכה ט

המגרש את אשתו לא תדור עמו לא באותו חצר כו'. בבבלי פ"ב דכתובות דף כ"ח גרסינן תניא המגרש את אשתו לא תנשא בשכונתו ואם היה כהן לא תדור עמו במבוי אם היה כפר קטן זה היה מעשה ואמרו כפר קטן נידון כשכונה. וכך היא גי' הרי"ף ז"ל. ופי' הרא"ש ז"ל שם שכונה גדולה ממבוי ובאשת איש החמירו רבנן טפי מגרושה שהיא בלאו ע"כ ולפי הך גירסא ופירושה לא ידעינן באשת ישראל שנתגרשה ולא ניסת עדיין אם מותרת לדור עמו בחצר דלא מייתי הך ברייתא התם אלא לפשוט מה דבעי אביי מהו לעשות בגרושה כן כלומר כהן שגירש אשתו אם מותר לדור עמה בחצר כדאיירי בחצר שם לעיל מינה ופשיט ליה דאסור לדור עמה אפי' במבוי אבל באשת ישראל כל זמן שלא ניסת מותרת לדור עמו אפילו בשכונתו כדפי' רש"י ז"ל ובין לפי' הרא"ש דלעיל ובין לפי' התו' שם שפירשו שכונה היא ג' בתים כדאמרינן פ"ק דע"ז בחצר מיהת נשאר בספק אם מותרת אשת ישראל שנתגרשה לדור עמו. והר"ן ז"ל כתב על הא דקאמר התם בגמרא עלה דלעיל מי נדחה מפני מי ת"ש דתניא היא נדחית מפניו ואם היה חצר שלה הוא נדחה מפניה ומסיק שם דבחצר של שניהם נמי היא נדחית מפניו וכתב הוא ז"ל

ותמהני חצר מאי עבידתיה. דהא בשנשאת אפי' בשכונה אחת אין רשאין לדור ובאשת כהן אף על פי שלא נשאת במבוי מיהא מיתסר והכא משמע דלא מיתסר אלא בחצר לכך נראה לי דברייתא באשת ישראל תכף שנתגרשה מיירי דקודם שנתגרשה דרין מסתמא בחצר אחד וקתני דלאחר שנתגרשה צריך הוא להיות נדחה אע"פ שלא נשאת עדיין ושפיר מייתי מינה ראיה לנשאת לענין שכונה ולאשת כהן לענין מבוי דחד טעמא הוא ומכאן יש ללמוד שאפילו אשת ישראל שנתגרשה ולא נשאת אסורה לדור עמו בחצר אא"כ היו נזהרין שיהיו אחרים עמהן דומיא דאשתו של רבי זכריה בן הקצב אבל נמצא בירושלמי בפ' הזורק המגרש את אשתו לא תדור עמו לא באותו חצר ולא באותו מקום כו' עד ובכהנת אפילו לא נישאו ע"כ משמע מיהת דבלא נשאו אפילו בחצר שרי דדוחק הוא לומר דכי קתני הא לא נישאו לא דלא קאי אאותו חצר אלא אאותו מקום ובודאי שזו דירושלמי חולקת ששנויה מהברייתא שבגמרתינו ששם השוו כהן לישראל ובגמרתינו חלקו בהן ולפיכך הדבר צ"ע עכ"ל. ולפי פירוש זה צ"ל דהוא ז"ל היה מפרש להא דקאמר הכא והארוסה שביהודה כנשואה היא לא קאי אהא דלעיל אלא אמתני' קאי בנתייחדה עמו אחר הגירושין דמחלק בין נתגרשה מן הנשואין לנתגרשה מן האירוסין ועלה קאמר והארוסה שביהודה דגייסי אהדדי כנשואה היא וחיישינן שמא בא עליה וצריכה הימנו גט שני. אבל לענ"ד נראה כמה דפרישית בפנים דאדלעיל קאי ונישאו ולא נישאו מעיקרא מיירי ושפיר אתייא הך דהכא כסוגית הבבלי בכתובות בהא ושמעינן דאשת ישראל אסור לדור עמה בחצר אע"פ שלא נשאת. וכך נראה מדברי הרשב"א ז"ל שכתב בפרקין על הא דמחלק במתני' דנתגרשה מן האירוסין א"צ גט שני וז"ל איכא למימר דהיכא דגייסי אהדדי צריכה כדאמרינן בכתובות גבי נתגרשה מן האירוסין נפרעת ע"י עצמה כו' והיכא דגייסי אהדדי לא וה"נ דכוותה וכן נראה מן הירושלמי דגרס התם על הא דב"ה המגרש את אשתו לא תדור כו' עד סוף הסוגיא עד כאן בירושלמי וש"מ מדמייתי לה גבי הא ה"נ בארוסה שביהודה שלבו גס בה או בשאר מקומות דחזינא להו דגייסי אהדדי כנשואה היא וחוששין לה משום קידושין וצריכה ממנו גט שני עכ"ל הרי שדעת הרשב"א ז"ל לפרש דהארוסה שביהודה אדלעיל קאי אלא דמייתי ראיה מדמייתי לה גבי הא ש"מ דבדינא דמתני נמי כן הוא ועוד נ"ל להביא ראיה גדולה לפירושי מדברי הרמב"ם ז"ל בפ' כ"א מהל' א"ב הל' ב"ז שכתב שם וז"ל וכן מי שגירש את אשתו מן הנשואין לא תדור עמו בחצר שמא יבאו לידי זנות ואם היה כהן לא תדור עמו במבוי וכפר קטן נידון כמבוי היה לה מלוה אצלו עושה שליח לתובעו וגרושה שבאה עם המגרש לדין מנדין אותן או מכין אותן מכת מרדות ואם נתגרשה מן האירוסין מותרת לתובעו

בדין ולדור עמו ואם היה לבו גס בה אף מן האירוסין אסור ומי נדחה מפני מי היא נדחת מפניו ואם היתה החצר שלה הוא ידחה מפניה ע"כ וכתב שם הה"מ שכך היתה הגי' של רבינו בכתובות שם לא תדור עמו בחצר וכפר קטן נידון כמבוי. ולא כתב מאין הוציא רבינו שאם נתגרשה מן האירוסין מותרת לדור עמו דמברייתא דאבל רבתי דמייתי רב נחמן התם לא למדנו אלא שנפרעת ע"י עצמה ובודאי שאין ללמוד דירה מפריעת חוב שאינו אלא לפי שעה אלא ע"כ מסוגיא דהכא הוציא דין זה וכפי מה שפירשנו. ויש עוד נ"מ לדינא במאי דכתב הרא"ש שם ואשתו שנשאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה אינה כי אם בלאו ויש לה גם דין גרושה לכהן ע"כ וזהו לפי שיטתו דשכונה גדולה ממבוי. אבל קשה על דבריו ז"ל דמשמע דעכ"פ בלאו איתא ולא משמע כן במסקנא בעשרה יוחסין דף ע"ח דקאמר התם ושניהם מודים אביי ורבא במחזיר גרושתו שאם בעל ולא קידש אינו לוקה דדרך ליקוחין אסרה תורה וכדפי' רש"י ז"ל שם לא פרט לאו אלא ע"י לקוחין וכן הביא הר"ן ז"ל בשם הר"י ז"ל. אלא דכתב שם דבחצר ודאי לא תדור עמו ולמאי דנסתפק הוא ז"ל באשת ישראל שלא נשאת עדיין אם מותרת בחצר א"כ גם לאחר שנשאת ונתארמלה או נתגרשה נמי כן דתרווייהו איסורי דרבנן נינהו ולמאי דפירשנו וכפי שיטת הרמב"ם ודאי אסור ואין להאריך יותר:

החולץ ליבמתו אע"פ שעשה מאמר. כלומר שעשה בה מאמר מתחלה ואח"כ נתן לה גט למאמרו וחליצה לזיקתו:

הלכה י

היו מסורגין כו' ופשיט לה דכשר אפילו טובא דנעשה כמלאהו בקרובים או בפסולין ודוקא אם הם מסורגין בדרך זה כשר וקרוב וכשר וחוזר וחותם כשר וקרוב וכשר וכן כולם דס"ל להאי תלמודא דלא מקיימינן אלא מתלתא רצופין ותו ליכא למיחש דילמא אתי לקיומי בשני קרובים וחד כשר דלא משכחת לה תרי קרובי' בכל ג' רצופין שבו אבל משיטת הבבלי שלהי פרקין משמע דאפילו במסורגין אין כשר יותר מאחד ואמרינן שם ש"מ מכל תלתא מקיימינן דאי ס"ד בעינן רצופין לקבע ליה מקום להאי קרוב ולכשר ביה טובא:

והבא על ידי שאינו גובה בו קשה דהא תנן סוף פרק הכותב הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה וצ"ל דאתייא כמ"ד דמוקי התם דוקא במקום שאין כותבין כתובה עסקינן אבל במקום שכותבין אינה גובה כלל אפילו העיקר ואפילו למ"ד כותבין שובר כמבואר בסוגית הבבלי כתובות דף פ"ט והכא במקום שכותבין מיירי ועיין מזה פ' הכותב הל' ט':

הדרן עלך הזורק גט

פרק ט

הלכה א

המגרש. ומה אם גרושה חמורה לכל. בבבלי דף פ"ג קאמר בתשובת ר"ע הרי שהיה זה כהן כו' וק"ו ומה אם גרושה שהיא קלה אסורה מצד גירושין שבה שאפילו לא נתגרשה אלא מאישה פסולה לכהונה אשת איש חמורה לכ"ש וקאמר התם דהאי פירכא הוי למ"ד דבחוץ פליגי ר"א ורבנן אבל אם אמר לה ע"מ שלא תנשאי לפלוגי מודו ליה רבנן לר"ת דאי למ"ד בע"מ פליגי לא הוי פירכא דהא אכתי גרושה אצל הפלוני בזנות היא שלא אסרה עליו אלא להנשא לו והאי פירכא אחריתא הרי שהלכה וניסת לאחר וכו' למ"ד בע"מ פליגי כדקאמר התם דר"ע מספקא ליה במאי פליגי ולשיטתא דהאי תלמודא דבחוץ פליגי כדקאמר בהדיא לעיל בדברי ר"ע שפיר נמי פריך לה והיינו דליחול עליה איסור גרושה אח"כ והשתא נמי ק"ו דחל עליה מעיקרא איסור א"א החמור כדאמר התם אלא דהאי ש"ס מוסיף בה דברים היינו הך ולהאי פירכא בתרייתא והלכה וניסית כו' צ"ל דס"ל להאי ש"ס דבע"מ נמי פליגי:

זאת אומרת שחשו. וכן היא מסקנת הבבלי בדף פ"ד דמה"ט לא מוקמי לה כרשב"א דס"ל בפ' הזורק צריך ליטלו הימנה כו' משום דרבי נמי מודה בהא הואיל וקנאתו בנתינה קמייתא לפסול בו לכהונה וכבר נתבאר זה בפ' הזורק הלכה ב' ד"ה דרשב"א ע"ש:

כל שאילו בתניי כו'. דכל שפוסל בע"פ הוא דפוסל בכתב ועיין לעיל בפרק כל גט הלכה א' במ"ש שם מזה:

הלכה ב

צריך שיאמר הרי את בן חורין הרי את של עצמך. והרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' עבדים הל' ג' כתב הרי את בן חורין או הרי את של עצמך ולא כתב הכ"מ טעמו ופשוט הוא מדבעי בבבלי דף פ"ה כהאי דרבי מנא דהכא אמר לאשה הרי את לעצמך מהו ופשיט לה מעבד ומה עבדא דקני ליה גופיה כי אמר ליה הרי את לעצמך קני גופיה אשה דלא קני ליה גופא לכ"ש ושמעינן מינה דאין צריך שיאמר לשתי הלשונות והאי תלמודא לשיטתיה אזיל דס"ל שצריך שיאמר לשניהם והילכך לא פשיט לה לבעי' דרבי מנא. והתי"ט כתב כאן בהא דרבי אחא דקאי נמי אגט שיחרור ופי' פירוש דחוק מאוד וזהו לפי שראה בספרי הדפוס מצוין על מתניתין גופו של גט כו' אבל אין לנו רמז לציון זה ופשוט הוא דדברי רבי אתא אריש דמתניתין מתפרשין כדפרישית בפנים והאמת יורה דרכו:

הלכה ג

כל ההין פירקא דרבי מאיר כו' לפום כן צריך מימר דר"מ היא. משמע דר' מנא ורבי יוסי בהא פליגי דרבי מנא סבר דמתני' דהכא נמי תצא והילכך מהאי טעמא לא מוקי רב מתניתין כרבנן ורבי יוסי סבר דמתניתין דהכא לא תצא ומתניתין אפילו כרבנן מצינן לאוקמה אלא דרב מילתא אחריתא קמ"ל דרישא כתב בכתב ידו כו' אפילו כר"מ אתיא כדפרישית בפנים ואזלי לשיטתייהו דרבי מנא אמר נמי בפ' הזורק הלכה ה' אף המגרש כלומר מתניתין דפרקין נמי כר"מ אתייא ורבי יסא קאמר ליה התם לית פירקא דידכון משום דס"ל מתני' דהכא כרבנן והא דלא חשיב הני שלום מלכות כו' משום דהתם תצא והכא לא תצא. ומסקנת הפוסקים כרבי יוחנן בבבלי דף פ"ו דאמר לעולם לא תצא והשתא מתני' אתיא כד"ה ומ"מ סיפא יש בו זמן ואין עליו אלא עד אחד דמפרש לה רב לעיל דבכתב ידו מיירי וכן מסיק לה התם דדוקא בכתב ידו ועד אחד אבל בכתב סופר ועד אחד לא מיכשר הא לא אתיא כר"מ דלדידיה אפילו כתב סופר ועד כשר כדבעינן למימר לקמן הל' ח' ד"ה כיני מתניתא ע"ש:

הלכה כרבי אלעזר. בבבלי שם פליגי רב ושמואל רב אמר הלכה כר"א בגיטין ושמואל אמר אף בשטרות ופסק הרמב"ם בפרק י"א מהלכ' מלוה הלכה ב' כשמואל וכן דעת התו' ורוב הפוסקים דלא כמשמע מדברי הרי"ף שלא הביא אלא להא דרב. ומ"מ לענין כתב שאינו יכול להזדייף דקי"ל בגיטין כשר מטעמא דקי"ל כר"א דעדי מסירה עיקר כמבואר בפ"ב הלכה ד' אפילו הכי בשאר שטרות פסול דגזירת הכתוב הוא דכתיב למען יעמדו ימים רבים ובעינן דבר הראוי לעמוד כרבי אלעזר בבבלי פרק ב' דף כ"ב דאמר לא הכשי' ר"א במתני' התם אלא בגיטין אבל בשאר שטרות לא ואע"ג דרבי יוחנן פליג עליה התם וס"ל קרא דלמען יעמדו עצה טובה קמ"ל והלכתא כוותיה דרבי יוחנן לגבי דרבי אלעזר בכל מקום דהוא רבי' דרבי אלעזר מכל מקום בהא לית הלכתא כרבי יוחנן כדכתב שם הרא"ש ז"ל מדפריך סתם תלמודא התם לעיל בשטרות והא בעינן דבר שאינו יכול להזדייף וכן דעת הרמב"ם ז"ל שם:

הלכה ד

כד שמעון גרסינן. ועיין דוגמתו בפ' התקבל הלכה ה' ומה שכתב שם:

הלכה ו

מודהרבי יוחנן שאם הזכיר גירושין כו'. בבבלי דף פ"ו מפרש אליבא דרבי יוחנן זמן אחד לכלן זהו כלל זמן לכל אחד ואחד זהו טופס ומשמע דאף על פי שהזכיר גירושין לכל אחת אם כתב זמן אחד לכלן כללא הוי. ושמא דהכא נמי בשכתב זמן לכל א' הוא

והיינו דקאמר שהזכיר גירושין שהרי כשכותב ביום פ' גירש פ' כו' וביום פ' גירש פ' ממיל' גירושין לכל א' הוי':

מיליהון דרבנין אמרין שאין פרטו של ר"מ כללו של רבי יהודה. כדפרישי' דמלתיה דרב יוחנן שאמר בשם רבי ינאי אליבא דרבי יהודה אזלא דהלכתא כוותיה לגבי דר"מ. וכמבואר נמי בהאי תלמודא בריש פרק ג' דתרומות דקאמר התם רבי יותנן בהדיא כן ואי קשיא הא אכתי לא מיתוקמא מילתיה דרבי יוחנן כרבי יהודא דהא רבי יוחנן אמר ושואל אני בוי"ו ועל הכל חתם ורבי יהודה' קאמר התם ולא לך ולא לך פרטא הוי וחייב על כל אחד ואחד הא ליתא דהתם טעמא דרבי יהודה משום הכי הוא דכשאמר בוי"ו קאי שבוע' אכל אחד ואחד והוי כמו שאמר ולא לך שבועה ולא לך שבועה והכא נמי וי"ו מוסיף על ענין ראשון הוא והוי כמעידין על שאילת שלום ועל הגט ובהא לק"מ אלא דראי הוי אמרינן לרבי יהודה התם לא לך כללא הוי ואינו חייב אלא א' והיינו ע"כ מטעם דשבועה קאי על הכל ביחד דלא אמר פעם אחת לכלן בהא הוי קשה לרבי יוחנן מ"ט מחלק בין ושואל לשואל בלא וי"ו הא אפי' בשואל אני על הכל חתם כדרבי יהודה דהתם. ובבבלי שבועות שם קאמר רבי יוחנן דפליג נמי על שמואל ומפרש הכל מודים בולא לך שהוא פרט לא נחלקו אלא בלא לך שר"מ אומר פרט ורבי יהודה אומר כלל ולפי סוגיא דהכא אי אפשר לפרש כן אליבא דרבי יוחנן דהא קשיא שואל אני כו' כמבואר ואזלא סוגיא דהכא כפי הגי' בספ' ישן שמביאין התוס' שם:

אם אמר חטה ושעורה וכוסמת גרסינן. כדמוכח ממתני' דהתם דלא פליגי אלא בהא ובשבועות שם בהאי תלמודא נמי הגי' משובשת ואין להעמידה:

הלכה ז

עד אחד עברי ועד אחד יווני ועד אחד יווני ועד אחד עברי. ובנוסחת הבבלי עד א' עברי ועד א' יווני עד אחד עברי ועד אחד יווני וזהו לפי גי' רש"י ז"ל וגריס נמי בשניהם באין מתחת זה כו' ולפי פירושו שיש לו דרך אחרת בסיפא דמתני' ופי' שלא חתמו בשיטה אחת כו' ומה שפירשתי בפנים הוא על פי' הרמב"ם ז"ל במשנה וכן פי' הר"ב וכן הר"ן ז"ל ולפי זה מתיישב נמי הגי' שלפנינו בכאן וכמבואר. ומה שכתב התוס' י"ט ע"פ הרב והרמב"ם ולא הבינותי זה שאם הוא כדרך שכותבים הגוים ללשונות' בארצות' שבסביבותינו אשכנז צרפת ספרד אטליא אם כן היאך אפשר לומר דשמא אחרונים הפכו כתבם לסדר שכתבו העדים הראשונים ע"כ. ולא הבינותי מה דקשי' ליה שבודאי כתבם אי אפשר להפוך אלא חתימת שמם כפי הנקרא מכתב' הוא שהפכו לסדר הראשונים שכן כתב הרמב"ם שם וכשיהיה כתוב לפי זאת הצורה אין ספק ששני

העדים העברים על הגט הראשון חתמו וכמו כן גט גט השני עדים יוונים על הראשון חתמו ואי ראובן בן אברהם עד אפשר להם כפי הנראה לפנינו שם עד היווני שמעון בן יעקב עד שיחתמו אלא כמו שציירנו ע"כ ר"ל שבודאי הוא יעקב בן דן כפי כתבם ולשונם ועל הגט השני הוא מעיד אלא שאנחנו חוששין שמא הפך חתימתו כמו העברי שלפניו ושמו דן בן יעקב וחתם מן הימין אל השמאל שמו מתחילה תחת הראשון ואחר כך בן ואחר כך שם אביו כדרך העברי ולהעיד על גט הראשון נתכוין אף על פי שנראה לפנינו שכדרכו חתם לפי שאי אפשר לו להפוך חתימתו בענין אחר דודאי אינו יכול להתחיל לחתום שמו תחת הראשון ולחתום מן השמאל אל הימין כדרכם שהרי העדים צריכין להתחיל לחתום בראש השיטה וחתימתו צריך שתהיה תחת עד העברי. וגם מתיבת עד ודאי לק"מ שאם כן היה לו לכתוב עד מצד השמאלי כדרך העברי הא ליתא חדא שיש לומר זה עד היוני רוצה שתהא חתימתו נקראת כדרכם ולא להתחיל מתיבת עד ועוד דבלאו הכי אין לדקדק מתיבת עד דלא כתב הרמב"ם לצייר שם בתיבת עד אלא להורות לנו אילו היה כתוב כך היה דרך להכשיר שני הגיטין כפי המובן מריש דבריו שם והרי בגמרא מסיק דלא כתב עד ואפי' לתירוץ השני שם דקאמר ואב"א דכתוב עד ודידעינן בהא חתימה דלאו דיעקב היא זה לאו קאי אלא על חתימת העברים ואהא דפריך ליתכשר בשנים הראשונים אבל בחתימת היונים השניים הרי יש לנו ספק אם יעקב שמו או דן שמו ולא שייך האי תירוצא אלא ודאי כמה שאמרנו וכן עד היוני השני יש חשש שמא לא גד שמו אלא נתן שמו והוא בן גד וחתם כדרך העברי ונמצאו ארבעתן על גט הראשון חתמו וכך מתפרשין המה דברי הר"ב דחיישינן כו' כשבאו ב' היונים לחתום תחתיהן הלכו גם הם מן הימין אל השמאלי כסדר כתיבת העברי. ר"ל על סדר החתימה כמו שכתבתי. (וכך י"ל דברי רש"י ז"ל שהבאתי בפנים שמה שכתב שכשהיוני חותם יוסף בן שמעון כו' ר"ל כפי שאנו קורין חתימתן מן הימין אל השמאל שהרי הוא ז"ל כתב שחתמו בלשון יונית כו' ואין שמו יוסף אלא שמעון כפי שקורין וכותבין מן השמאל אל הימין אבל אנחנו חוששין שמא הפכו ונמצא שמו יוסף וחתם בדרך העברי). ועולין דברי הר"ב והרמב"ם כאחד וכהוגן בלי שום פיקפוק. ומ"ש הר"ב ה"ג עד אחד עברי עד אחד יוני עד א' עברי עד אחד יוני באין מתחת זה כו' זהו לאפוקי מגי' רש"י דגריס עד א' עברי ועד אחד יוני באין מתחת כו' ועד אחד עברי ואחד יוני באין מתחת כו' כמבואר בדבריו וכבר כתבתי דלפי פי' הר"ב והרמב"ם אפשר לפרש גם לפי הגי' דהכא במה שנשתנית כמבואר וכמה דפרישית בפנים. ולפי שיטתא דהאי תלמודא גי'

דהכא מדיוקת היא דמשמע מסוגית הגמרא דטעם הפסול הוא משום הרחקת עדים מן הכתב בענין אחר וכאשר יתבאר בדיבור דלקמן:

ועברי גבי יוני לא בענין אחר הוא. אבל בבבלי קאמר דהאי טעמא ליתא דלא יהא אלא מלאהו בקרובי' דכשר והטעם הוא דחיישינן שמא גונדלית חתמו כדפרישית במתני' וכמה שנתבאר לעיל. ואיכא למידק לשיטתא דהאי תלמודא דמשמע דלא חיישינן לגונדלית אלא דטעמא משום הרחק ב' שיטין א"כ מ"ט לא דייק מרישא דגט השני פסול ומשום הרחק בענין אחר הוא ולמאי דפרישית בפנים בלשון האח' דכל שהוא דקאמר אפילו הענין אחר אינו ממלא כל הב' שיטין אלא בשיט' אחת הוא לק"מ דכי הא לא מצי לדייק אלא מסיפא וכלומר דאע"ג דהב' יונים חתומין זה אחר זה והיה לנו להכשיר גט השני שמעידין היונים עליו אפ"ה פסול משום דהעברי שלפניהם מפסיק בין הכתב לחתימתן והיינו מ"ש דגיר' דהכא במתני' מדיוקת לפי שיטתא דהאי ש"ס:

רבי דוסתי ברבי ינאי אומר מלא חתימת העדים. וכן הוא בתוספתא כאן ובשלהי ב"ב ומשמע דפליגי אברייתא דלעיל והתוס' בפר' גט פשוט דף קס"ב ד"ה פחות מכאן כשר כתבו ע"ז ונראה לר"מ ולר"ת דמן הצד מיירי כלומר בגליון שלפני חתימתן ולרבי צריך שיהא בשוה עם כתב השטר שלא יהיה שום חלק לפני החתימה ועיין בהרא"ש שם:

צריך להזכיר ענינו של גט עמו. נראה דרבי זעירא ורבי בא פליגי אליבא דרב במה שכתב הרא"ש שם שאם לא החזיר ענינו של שטר בשטה האחרונה פסול שלא נעשה כתיקון חכמים ולרבי בא אפילו לא החזיר כשר אלא שאין למדין משיטה האחרונה כדעת רוב הפוסקים כדמוכת מסוגית הש"ס שם:

אני אומר אפילו בעד אחד ודיין אחד מקוים. וזהו כרב יהודה אמר שמואל בבבלי כתובות דף כ"א עד אחד ודיין אחד מצטרפין ולא קיימא המסקנא הכי דמאי דקא מסהיד האי לא מסהיד האי ואין מצטרפין:

ואנו איחרנו את זמנו. וכן אמר בבבלי שם דף קע"א ומטעמא דפרישי' ואפילו במקום דליכא חששא זו כגון שהוזכר זמן השטר וסכום המעות בשובר אפילו הכי צריך לכתוב כן אם לא כתב בשטר דאיקני מחשש שיטרוף הלקוחות שקנו מהלוה קרקע שקנה בין ההלואה לזמן הכתיבה שלא כדין כדמוכח מסוגית הש"ס פ' מי שמת דף קנ"ז וכמבואר בטחה"מ סי' מ"ג:

צריכין הדייני' מכירין את הנדונין. זה הדין נלמד ממתני' דגט פשוט כותבין גט לאיש כו' ובלבד שיהא מכירן וה"ה בשאר שטרות וכך הם דברי הרמב"ם בפ' כ"ד מהלכות מלוה הלכה ג' אחד השטרות הנכתבין לא' שלא בפני חבירו וא' השטרות שאין כותבין אלא

מדעת שניהם כו' כלן צריכין שיהו העדים מכירין השמות שבשטר שזהו פ' בן פ' וזהו פ' בן פ' שמא יבאו שנים ויעשו קנוני' וישנו שמותיהן בשמות אחרים ויודו זה לזה ע"כ:

הלכה ח

הדיינין חותמין אף על פי שאינן יודעין לקרות כו'. כברייתא דר"ת בבבלי פ' שני דייני גזירות דף ק"ט וכתב הר"ן שם בשם הרא"ה ז"ל דדוקא מה שיש בגוף השטר אין צריך לקרות אבל מ"מ צריכין הם לראות מי הם המלוה והלוה כדי שלא יהו קרובים לדיינים ולא לעדי' המעידין בפניהם והרמב"ם בפרק י"ו מהל' טוען סתם דבריו עיין שם:

כיני מתניתא כתב סופר ועד כשר. זהו כשמואל בבבלי דף פ"ו גבי מתני' דג' גיטין כו' יש בו זמן ואין עליו אלא עד דמכשיר אפילו כתב הסופר ועד א' דגריס במתני' דהכא כתב סופר ועד אבל לרב התם חתם סופר ועד שנינו וכדמוקי רבי ירמיה בבבלי הכא. ולמאי דקי"ל כרבי יוסי דאמר בפ' התקבל מילי לא מימסרן לשליח ופליגי התם בדף ס"ז דאיכא למ"ד מודה רבי יוסי באומר הבעל אמרו לפ' שיכתוב ולפ' ולפ' שיחתמו דכשר ולפי זה חתם סופר ועד פסול דנפיק מיניה חורבא דאיכא למיחש שהבעל לא ציוה שיחתום הסופר אלא אמר לשנים אמרו לסופר שיכתוב ולפ' ולפ' שיחתמו והני שלוחין חשו לכיסופא דספרא ואמרו לו שיחתום ולמ"ד התם דרבי יוסי פוסל אפי' באומר אמרו ליכא למיחש להא ואם כן חתם סופר ועד כשר ושמואל לטעמיה דפליג התם בהא וס"ל דכשר באומר אמרו ולפיכך קאמר כתב סופר ועד שנינו אבל חתם סופר ועד פסול לדידיה והרי"ף פסק בפ' התקבל כרבי יוסי ואפילו באומר אמרו פסול ולפיכך מכשיר כאן חתם סופר ועד וכן דעת הרמב"ם בפ"ב מגירושין הלכה ו' לפסול באומר אמרו ומכשיר בחתם סופר ועד. ודעת הרשב"א ז"ל בסוף פ' התקבל לפסול בתרווייהו באומר אמרו ובחתם סופר ועד ואע"ג דהנך תרתי פסקי סתרן אהדדי כמבואר מכל מקום כיון דאינו מבורר כמאן נקטינן כוותייהו לחומרא וכן דעת הר"ן ז"ל בפרקין. והשתא לרב דמכשיר בחתם סופר ועד ס"ל כרבי יוסי ואפילו באומר אמרו פסול. ולפי זה הוי קשה למאי דמוקי רב מתני' דלעיל הלכה ג' כרבי מאיר והא לרב התם דוקא כתב ידו ועד אבל כתב סופר ועד פסול כדקאמר התם וכלהון בכתב ידים וכן אמר בבבלי שם וכ"ש לפי הסוגיא דבבלי דס"ל לרב תצא ואם כן מתני' דג' גיטין לא מיתוקמא אלא כרבי מאיר כמבואר התם ומתני' דהכא חתם סופר ועד שנינו והרי לר"מ ודאי חתם סופר ועד פסול דהא ס"ל מילי מימסרן לשליח באומר לשלשה תנו ומכ"ש באומר אמרו דכשר ואיכא למיחש לחורבא וכמו שכתבו התוספות בפרק התקבל שם ד"ה מתניתין ואם כן היכי מתרץ ליה להאי מתני' אליבא דר"מ. ואפשר לומר לפי סוגית הבבלי דקאמר רב במתני' דג' גיטין דזימנין

תצא וזימנין לא תצא ביש לה בנים לא תצא כו' ואם כן לדידיה אפשר לאוקמי מתני' דהתם כרבנן ול"ק ליחשב להני כמבואר לעיל הלכה ג' אבל לפי סוגיא דהכא קשה וצריך לומר דסיפא דהתם לא מיתוקמא כרב מאיר דלרבי מאיר התם אפילו כתב סופר ועד אחד כשר כדגריס הכא במתני' ואליבא דר"מ היא:

איש פלוני כשר. למאי דפרישית המסקנא כפי נוסחת המשנה דבאיש פלוני צריך לכתוב עד אלא באיש פלוני בן איש פלוני אין צריך לכתוב עד וכדפי' רש"י ז"ל בדף פ"ז בד"ה דלא כתיב עד דמתניתין דוקא נקט איש פלוני עד דהיכא דלא חתם פלוני בן פלוני בעינן עד. אבל בפלוני בן פלוני לא בעינן וטעמא משום דטרח לכתוב שם אביו ודאי לעדות נתכוין כן כתב הריב"ש בתשובה סימן כ"ו ומביאו הב"י בסי' ק"ל:

כתב חניכתו ותניכתה כשר. לפי גירסא דהכא במתני' וכך היא גירסת הרא"ש ז"ל דכך היו נקיי הדעת כו' על החניכה קאי כדפרישית במתני' ואפילו לכתחילה כשר אבל אין כן גירס' הרמב"ם ז"ל אלא כפי נוסחת הבבלי וגיר' רש"י ז"ל דגריס כך היו נקיי הדעת כו' קודם כתב חניכתו ועל איש פלוני בן פלוני ולא כתב עד קאי וחניכה אינו כשר אלא בדיעבד כדכתב בפרק ג' הלכה י"ג:

הלכה י

אית לן מימר נרות דולקין כו'. וכתב הרשב"א ז"ל ומשמע דסלקא להו בקושיא ומשום הכי דחו דאפילו בנתקדשה לא בעינן נרות דולקין אלא שיחות בני אדם משיחין והא דלא כגמרא דילן עכ"ל ואפשר לומר דה"ק למאי דס"ד תרתי בעינן ומותיב ליה מגירושין דבחדא. סגי כמו התם ואם כן נרות דולקין כו' מהני ושיחות בני אדם שיאמרו שמענו כו' כדפרישית במתני' נמי מהני ובקול כה"ג לא בעינן נרות דולקין וכמו שכתב הרא"ש והר"ן ז"ל על הא דקאמר רב כדי שיאמרו פלוני מהיכן שמע כו' דלא פליג אדעולא דאמר נרות דולקין דב' ענינים הן ותרוויהו חשיבי קול או זה או זה ועוד קול דלעיל שייך בקידושין דוקא וקלא דהכא שייך אף בגירושין:

לא התירו בה כו'. יש לפרש נמי דה"ק לא התירו לבטל הקול אא"כ היה הקול מתחילה מעד מפי עד כמה דפרישית שיאמרו שמענו כו' ואם הן חזרו ממדה"י ואמרו לא היו דברים מעולם מבטלינן וכפיר' הב' שפי' רש"י ז"ל בדף פ"ט ד"ה מבטלינן קלא:

הלכה יא

ומניין היוצאה וראשה פרוע כו' ת"ל כי מצא בה ערו' דבר. צ"ל דתרי תנאי נינהו ואליבא דב"ש ותנא דמתני' סבירא ליה אלייהו דדבר בא להורות שאינה אסורה עליו אלא בעדים כדקאמר בבבלי דילפי דבר דבר מעל פי שנים עדים יקום דבר וקרא לא משתעי

כ"א בערוה ממש ולא בדת יהודית והאי תנא דברייתא ס"ל דדבר בא ללמד על דת יהודית שהיא אסורה עליו כערוה ואסור לקיימ' וחוב' עליו לגרש' וביש לו' עדים עליה כדמוקי האי תלמודא בריש סוטה דאי לאו הכי אינו יכול לגרשה כדקאמר התם. וכן מוכח מדמקשי על דב"ש ל"ל קרא לא יוכל וגו' ומשני לעבור בשני לאוין וכדפירשו התוס' דף צ' ד"ה מה להלן והאי קושיא לא קאי אלא לתנא דמתני' דלא משתעי קרא אלא בערוה ממש דאי לתנא דברייתי' אפילו יש עדים בדברים כעורין וס"ל דנאסרה עליו וחובה לגרשה מ"מ לא קאי עלה בלאו ומאי משני לעבור עליה בב' לאוין דילמא קרא לדת יהודית היא דאתא. ואפשר לפרש שלא כדברי התוס' ואתנא דברייתא לחוד קאי וקאמר דקרא דלא יוכל וגו' בא ליתן עליו בלא תעשה. ומיהו אפי' לפירוש זה האי תנא דמתני' לא ס"ל דקרא משתעי בדת יהודית דא"כ מצא בה דבר ערוה קאמר ולא אייתר ליה דבר כדאמרן והיינו טעמא דלא משני הכא דדבר ערוה לאו דוקא ועיין לקמן בד"ה ודר"ע:

תהא בנדתה כו' עד שתבא במים. בבבלי פ' במה אשה דף ס"ד לא גריס הכי אלא זקנים הראשונים אמרו שלא תכחול ולא תפקוס ולא תתקשט בבגדי צבעונין עד שבא ר"ע ולימד א"כ אתה מגנה על בעלה אלא מה ת"ל והדוה בנדתה בנדתה תהא עד שתבא במים וגיר' דהכא כגי' הת"כ ולפי הך גירסא יש לומר דאף לזקנים הראשונים אית להו דרשת רבי עקיבא ותרווייהו נפקא להו מהאי קרא מדהוי מצי למיכתב והדוה בנדה וכתיב בנדתה דרשינן נמי בנדתה תהא עד שתבא במים ור"ע סבירא ליה דלהאי דרשא לחוד קאתי. ואין צריך למה שכתב הרשב"א ז"ל בחידושי שבת שם דלזקנים הראשונים נפקא לן מבמי נדה יתחטא דאמרי' בשלהי ע"ז מים שהנדה טובלת בהן לדרשה זו איכא למיפרך דילמא ההיא לטהרות אבל לבעלה דחול הוא לא כדכתב הוא ז"ל בעצמו האי סברא אליבא דר"ע ולמאי דאמרן לק"מ. והרמב"ם ז"ל בפ"ד מה' א"ב הלכה ג' כתב שם דרשה אחרת והיא גם כן מת"כ ורחצו במים זה בנין אב לכל טמא שהוא בטומאתו עד שיטבול ואין להאריך כאן בזה:

ודרבי עקיבה כבית הילל. כתב הרשב"א ז"ל ותימה הוא דלמה מוכרח לומר ודרבי עקיבה כבית הלל אלא כדברי עצמו היה לו לומר דהא אית ליה דמשום נוי רשאי לגרשה ולדברי בית הלל עד שימצא בה דבר כגון שהקדיחה תבשילו אבל משום כיעור ונוי לא וצ"ע עכ"ל ואפשר לומר דסבירא ליה להאי ש"ס דבית הלל לא פליגי אדרבי עקיבה אלא דאם מצא אחרת נאה הימנה לא יוכל לגרשה שהרי היא לא גרמה לו דבר אבל אם היא גורמת שתתגנה בעיניו הוי דומיא כעין דהקדיחה תבשילו שמצא בה דבר ומחמת כן שנואה בעיניו ואפילו לבית הילל יכול לגרשה והיינו דקאמר ודרבי עקיבא כבית הילל

כלומר דאזלא שיטתו דהתם אפילו לב"ה מפני שהיא גורמת שתשנא בעיניו. וקמ"ל בזה דאפילו בית הילל מודו בכה"ג. ויש קצת ראיה לחילוק זה מדכתב הרמב"ם בפ"י הלכה כ"א ולא יגרש אדם אשתו ראשונה אא"כ מצא בה ערות דבר שנאמר כי מצא בה ערות דבר ואין ראוי לו למהר לשלח אשתו ראשונה אבל שניה אם שנאה ישלחנה ע"כ והיינו כרבי יוחנן וכר"א בשלהי מכלתין דמחלקי בין זיוג ראשון לזיוג שני ומפרש הוא ז"ל דאליבא דב"ה קיימי כנראה מפרש"י שם בזה דבזיווג ראשון אפי' לבית הילל שנאוי המשלח אא"כ מצא בה ערות דבר ובזיוג שני אם שנאת שלח. ורש"י ז"ל פירש בזה שנאת שלח כר"ע וא"כ הוי דלא כב"ה. ולפיכך הטור בסי' קי"ט נאדי מפי' זה ופי' אם פשעה כנגדו יכול לגרשה בזיוג שני והב"ח כתב שם דכך נראה מדברי הרמב"ם ולענ"ד נראה דמה"ט סתם הרמב"ם דבריו וכתב אם שנאה ישלחנה לומר אם השנאה באה מחמת' ישלחנה אע"פ שלא פשעה כל כך כמו הקדיחה תבשילו וכדאמרן כדמשמע מהאי תלמודא אבל ודאי משום שמצא אחרת נאה הימנה לא דבהא לא שייך לומר אם שנאם כדכתב הב"ח שם:

ואשר נדרתי אשלמה ישועתה לה'. בריש סוטה בד"ה לפום כן כתבתי בשם התוס' שהקשו על שיטתא דהאי תלמודא דמוקי התם פלוגתייהו דר"א ורבי יהושע הקינוי לאשתו רבי אליעזר אמר חובה רבי יהושע אמר רשות ומפרש לקרא דמיירי שמצא בה דברים כעורין בלא עדים ורבי אליעזר כב"ש דאמרי לא יגרש אשתו אא"כ מצא בה דבר ערוה או דברים כעורין בעדים כתנא דברייתא דהכא וא"כ לגרשה אינו יכול לקיימה אינו רשאי לפום כן אומר חובה לקנא לה ולברר הדבר ורבי יהושע ס"ל כבית הלל ולפיכך אמר רשות שהרי אם רצה יכול לגרשה והקשו התוספות בריש סוטה והא רבי עקיבה מיקל הכא טפי שאפילו מצא אחרת נאה ממנה מגרשה ואפילו הכי קאמר חובה ולא תירצו כלום והנלע"ד בישוב קושיא זו הוא זה אחרי שנדקדק בהסוגיא דקאמר בבבלי הכא דב"ש דרשי כי בלשון דהא והיה אם לא תמצא חן בעיניו דהא מצא בה ערות דבר ור"ע דריש בלשון אם ואי נמי והיה אם לא תמצא חן בעיניו אי נמי מצא בה ערות דבר והשתא לרבי עקיבה צריך טעמא ל"ל לכתוב דבר דהא הקדיחה תבשילו נפקא לן במכ"ש מוהיה אם לא תמצא וגו' דמותר לגרשה ומערוה נפקא לן דאפילו אם נתגרשה משום ערוה מותרת להנשא לאחר כדאמרי ב"ה לעיל והתוס' בשם ר"י בד"ה ב"ש פירשו דבאמת מה"ט אמרי' דר"ע סבר לה בפירושא דקרא ערות דבר כב"ש דחדא מילתא היא ובשם הרב רבי אלחנן פירשו דרבי עקיבה אתי שפיר כב"ה בפירושא דקרא או ערוה או דבר דאי לאו דאייתר ליה דבר להקדיחה תבשילו לא הוי דריש כי מצא בלשון אי נמי

אלא בלשון דהא. והנה לכאורה אין נ"מ בזה לדינא אליבא דרבי עקיבא דבין לשיטת ר"י ובין לשיטת ר' אלחנן קרא מתפרש הכי. לב"ש לא מיירי קרא אלא בגירושי חובה שמצא בה דבר ערוה וחובה עליו לגרשה ולב"ה קרא מיירי בגירושי חובה ובגירושי רשות דהקדיחה תבשילו אין חוב עליו לגרשה אלא שמותר לגרשה וכן נמי לרבי עקיבה אף דאמרינן דמפרש ערות דבר כב"ש מכל מקום אליביה האי קרא גם בגירושי רשות הוא דמיירי. אבל כד מעיינין נ"מ גדולה לדינא איכא אליבא דרבי עקיבה בין שיטת ר"י לשיטת ר' אלחנן דהרי לתנא דברייתא דב"ש דאזלא סוגיא דריש סוטה אבתריה כמה שביארנו וכדאיתא התם בהדיא קרא משתעי גם בדת יהודית שמצא בה דברים כעורין ואם יש לו עדים חובה עליו לגרשה דאסור לקיימא ואם אין עדים אסור לקיימה אבל אינו יכול לגרשה לב"ש אלא מקנא לה לברר הספק ע"י בדיקת מי המרים כדאיתא התם. ולב"ה דלא דרשי הכא משום דס"ל בעברה על דת יהודית אין חובה עליו לגרשה (וזה מוכרח מדקמפרש בסוגיא טעמייהו דבית הלל דלא דרשי כב"ש דדבר ללמד לעדים לחוד הוא דאתא דמי כתיב ערוה בדבר דקשה אכתי מנא להו למידרש להקדיחה תבשילו דילמא דבר לדת יהודית הוא דאתי וכהאי תנא דב"ש אלא ע"כ דטעמייהו משום דקשיא להו אליבא דב"ש דלא ס"ל הא דקאמרי ב"ה דאיצטריך למיכתב קרא יתירא דלא תטעי לומר דערוה אסורה להנשא וע"כ משום דס"ל דמהיכי תיתי סלקא אדעתין לומר כן שתהא אסורה לאחר וא"כ לכתוב קרא הכי כי מצא בה דבר ערוה והוי דרשינן דבר המביא לידי ערוה וערוה ממש ומדלא כתב הכי ש"מ דלא בעי רחמנא למכלליהו בחד קרא דלא תימא שחובה עליו לגרשה בדברים כעורין כמו בערוה ממש) ודבר למילתא אחריתא הוא דאתא לגירושי רשות ואין חוב עליו לגרשה כ"א בערוה ממש. ומיהו בהא מספקא לן אליבא דב"ה אי ס"ל דאין עליו חובה כלל בדברים כעורין אפילו אם יש עדים ואם רצה לקיימה מקיימה ואם רצה לגרשה מגרשה או דס"ל דאע"פ כן לקיימה אינו רשאי אלא שחובה עליו לקנאות לה לברר הספק וכמו באין עדים אליבא דב"ש דבזה אין לנו הכרע. וכן היא בעיא דלא איפשיטא בבבלי פרק ארוסה כדבעינן למימר לקמן. והשתא לר"ע אם אמרי' דדריש קרא דערות דבר כב"ש כשיטת ר"י וכתנא דברייתא דרהעא האי סוגיא דסוטה כוותיה נ"מ לדינא איכא דלרבי עקיבה אפילו אם אין עדים בדברים כעורין אסור לקיימה כמבואר. ולפ"ז נתיישבה נמי שפיר קושית התוס' דהתם דודאי לר"ע אם רצה לגרשה מגרשה אלא דאנן אם רצה לקיימה קיימינן והילכך כתבה התורה וקנא לה שתובה עליו לקנאות לה כדי לברר הספק וכל זמן שאין הדבר מבורר אסור לקיימה. ואין להקשות למאי דאמרן לב"ה מספקא לן אם מותר לקיימה הא התם

קאמר רבי יהושע כב"ה כו' משמע דאינו רשאי לקיימה ועיין שם הא ליתא דהתם בדברים כעורין בלא עדים מיירי ובכי הא ודאי מותר לקיימה מדתלי טעמא דס"ל לרבי יהושע קינוי רשות משום דסבר כב"ה ואי ס"ד אסור לקיימה א"כ אפילו לב"ה דסברי דאיכא גירושי רשות אכתי שפיר מצינן למימר דקינוי חובה במצא בה דברים כעורין ורוצה הוא לקיימה כדאמרן אליבא דרבי עקיבה אלא ע"כ בכה"ג מותר לקיימה אלא אם יש לו עדים הוא דקמספקא לן וכדבעי בפ' ארוסה דף כ"ה העוברת על דת יהודית ורצה בעלה לקיימה מהו דאפי' בעדים מיירי כדמשמע מדברי הרמב"ם בפ' כ"ד מהל' אישות הלכה ט"ז דמדמי לה התם לדבר מכוער דאפי' בעדים אין כופין הבעל להוציאה לשיטתו כמבואר בדברי המפרשים שם. וכן בעוברת על דת יהודית אף על גב דבעיא דלא איפשיטא היא מכל מקום מדמסיק התם בעל שמחל על קינויו מחול נפשטה גם כן הבעיא דמותר לקיימה אם רצה שהרי אפילו לאחר סתירה קינויו מחול וכ"כ התוס' שם. זהו הנלע"ד בישוב קושית התוס' ומתוך דברי אלה נתיישבו כמה דקדוקים בהסוגיא בסייעתא דשמיא:

הדרן עלך המגרש וסליקא לה מסכת גיטין בסייעתא דשמיא בריך רחמנא דסייען מריש ועד כען